

Antton Olariagaren 25 urteko irudi eta umorean murgilduz

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Sintesi Drogak

DISEINUZKO AMUA

Madrildik gatazka xaxatzen

SU ARTEKO EGUNAK BERRIRO

HURRENGO
ALEAN

BILBO

B E R E Z I A

XXV. Mendeko metropolia martxan

Aireportua
Terminal
Berria

Portuaren
Zabaltze
Plana

Guggenheim

Intermoda

Metroa

Nerbioi
Itsasadarraren
Saneamendurako
Plana

Zamudioko
Parke
Teknologikoa

Euskalduna

Apirilaren 18ko ARGIarekin batera

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Madrilgo Gobernua
gatazka xaxatzen
ari da

9

■ Pedro Maria Esarte:
«Madrilek jarri du beti
bakearen prezioa»

24

■ Antton Olariaga:
Irudia, umorea eta
hizkuntza

34

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. *Asisko Urmeneta* 4

Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6

Madrilgo Gobernua gatazka xaxatuz.

Xabier Letona 9

EKONOMIA

Espekulazioari aurre egiteko, zerga globalak.

Daniel Udalaiz 14

EUSKARA

Hizkuntza Kontseilua, berebiziko erronka.

Mikel Asurmendi 16

GIZARTEA

Hiru koloreko andere galduak.

Erlantz Urtasun 18

Pilula koloretsuen erritmo frenetikoa.

Onintza Irureta 20

Elkarriketa: Pedro Maria Esarte.

Mikel Asurmendi 24

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 28

13 kultur alternatiba eskaintzen digu Bilbok.

Peru C. Saban 31

Irudia, umorea eta hizkuntzaren korridore luzea.

Nagore Irazustabarrena 34

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 38

Agenda 41

Irrati-Telebista. *Beñat Doxandabaratz* 42

Bizia 45

Ihesi 46

Denborapasak 48

IRITZIAK

Politika: *Xabier Gurrutxaga* 8

Kultura: *Josu Nabera* 30

Azkena: *Emilio Lopez Adan 'Beltza'* 50

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

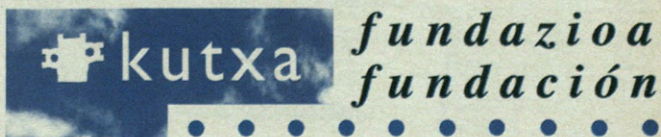

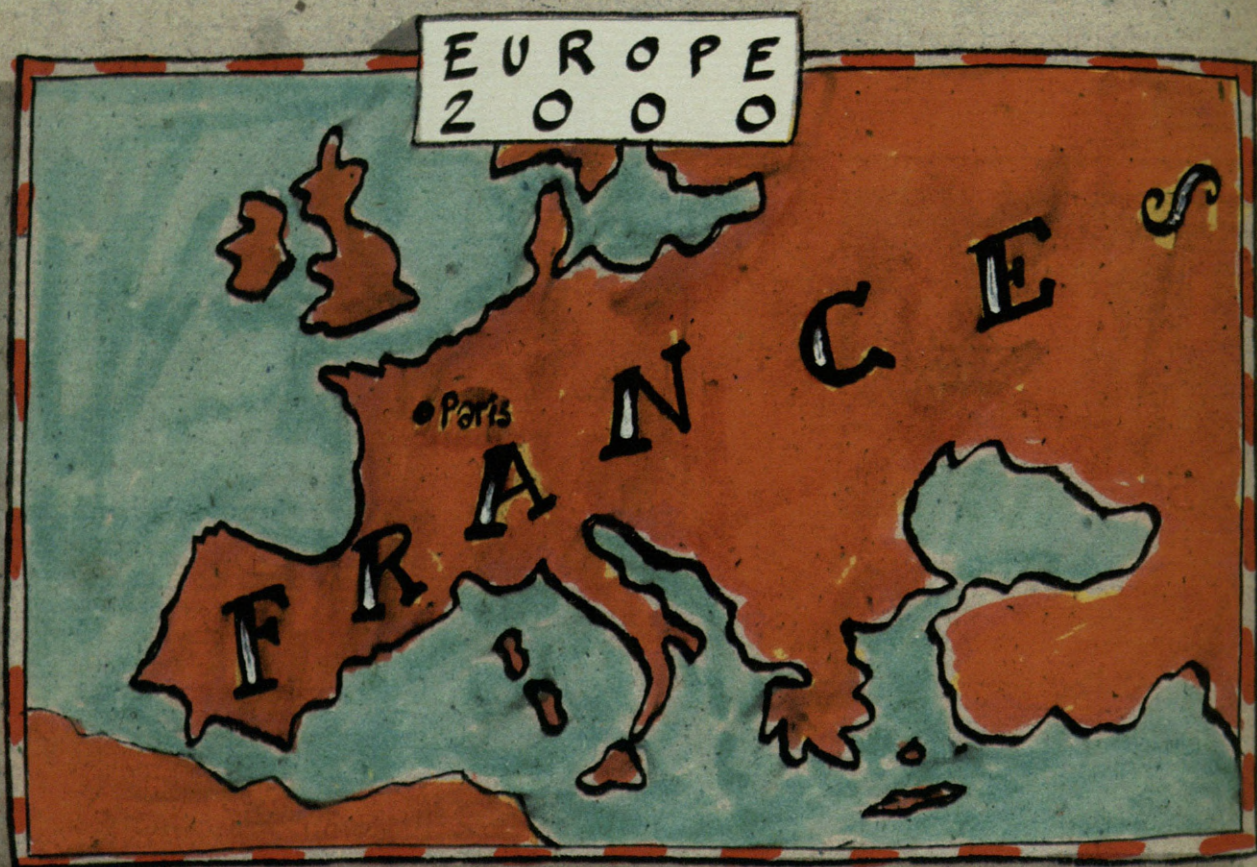
Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

CROYEZ-MOI !
C'EST MIEUX
QU'UNE EUROPE
BALCANISÉE !!!

UNE LANGUE
UNE GRANDEUR !

ASISKO + XAMAR ©

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPIZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
 ezkerria. 31011 Iruñea.

Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria...717 libera.

Espainia...15.000 pezeta.

Beste atzerriak...19.300 pezeta.

Airez...30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Munduko 10 zinema bakarrak

Ez naiz inoiz Warner-Lusomundo Donostiako zinemagunean izan. Andoaindik Iru-nerako bidean, ordea, sarritan pasa behar izaten dut eraikuntza horren paretik. Beharbada, parean dagoen zezen plazako lanak direla eta, ez nion, duela aste pare bat arte, zinema aretoen eraikuntzari gehiegi erreparatu. Ziur aski jende asko konturatu da dagoeneko, bertan «10 zinemak» dioen txartel erraldoia bertan dela, gauez, neoi argiak direla-eta, are nabarmenagoa dena. Donostiako, Euskal Herriko edo, beharbada, munduko zinema areto bakarrak bertan direla ulertu beharko genuke hitz horietan. denok dakigu, ordea, ez dela horrela.

Akats nabarmena egin dutela beste esplikaziorik ez diot aurkitzen honi. Hitzak euskaraz ere jartzeko jarrera txalogarria dela pentsatuko du norbaitek. Nik euskaraz jartzea, besterik gabe, ezinbestekotzat jotzen dut. Nabaria da, gainera, ez dutela ahalegin berezirik egin hitz bakarra gano-raz itzultzeko —gero, ziurrenik, neoizko txartel ederra egiteko aurrekontu zabala izanik ere—.

Beraz, bertako arduradunei akatsa zuzentzea eskatuko nieke, besterik ez bada, arrazoi komertzialak kontutan hartuz. Izan ere, niri bezala, beste euskaldun askori bertara joateak tripakomina eragiten diolakoan nago —eta, ondorioz, pertsona horiek euskarazko testuak zuzen idazten dituen zinema areto batera joatea nahiago dutela—.

MIKEL GOMEZ IRIONDO
ANDOAIN (GIPIZKOA)

Andoaingo harrobi ondoko monumentu hori

Badakit beste behin ere idatzi nuela hone-taz gutuntxo bat, baina espero dut ARGIA-ko lagunek argitaratuko didatela beste hau ere.

Espainiarrek kristorenak eta bi egin di-tuzte Osborneren zezen famatua bide baz-terretatik publizitatea kentzeko erabakitik salbatzeko. Eta hala bihurtu da Espainiaren sinboloetako bat. “Veterano: el toro” esa-ten zuten lehen, eta orain esan dezakegu “España: como un toro”.

Gipuzkoako Foru Aldundiak aldiz beste ikur bat hartu du beretzako: Andoaingo Bazkardoko harrobitik aurreraxeago (Do-nostiarako norabidean) dagoen autobus-txatarra.

Hilabeteak pasatu dira, Irizar joan zen Diputaziotik, etorri zen Antton Jaime, udal hauteskundeak iritsi... eta irudia zaintzeak ere ez du gure Garraio diputatua kezkatzen. Bazatuz Zaragozatik autopistan barrena eta bazter guztiak txukun-txukun, udabe-rrian loretan gainera. Nafarroa osoa zehar-katu, oso polita. Irurtzundik autobide fa-matutik barna, eta dena oso zaindua. An-doainen Gipuzkoa zeharkatzen duen au-tobidean sartu eta... hor duzu autobus-txa-tarra bide bazterrean.

Marokotik Holandara doan kamioiza-leak non ikusi ote du antzeko azken eszena? Ala zoko horretan joango da Lasarte-An-doain inguruan egin nahi duten kamioien-tzako parking berria?

ANDONI AGIRRE
DONOSTIA (GIPIZKOA)

Hiruko Txikian

GEZUR META

Gaitasun handiz ari dira lanean. Lehen ez bezala. Izan ere, hauek berezko barniza dute. Franco izan zuten eskolaurrea, sozialista homo-logatuak instituto, eta GAL unibertsitate. Sortzez ditugu bereziak, etxe onekoak. Eta masterrak eta doktoretzak burutzeko, baldintza egokienak izan dituzte, beren aurrekoen eskarmentuak izan baitute oi-narri. Beraz, Arregi, Zabaltza, Ihantzi... Ez dituzte hauek tamaina horietako hu-tsak berreginen. Anuk eta Basajaun leku-ko. Eta beren merkatu emankorrena, Es-painia Handia ongarritzean datza gure

aurkako erasotze sistematikoaren estra-tegia. Metatutako gezur konposta onga-rrri, gurdika, etengabeko banatze lanean dihardute, hedabide erraldoiak postari dituztela. Eta lapaitz harangorritz, belar txarrez apaindu nahi lukete gure lurral-dea, gure lurrek ezer onik ezagutu ez ze-zaten eta garbitze lanetatik haratago joan ez gaitezen. Ereintaroa dugu. Eta Liza-rra-Garazi dugu aldatu beharreko landa-rea. Gezur konpostak erre ez dezan, leku egokian atxiki beharrekoa. Joxelu Geres-ta militantearen ohoretan ere ●

◆ **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

NPB

Eurolandiako estatu buruek Agenda 2000ko akordioak sinatu zituzten iragan astean. Honek, Nekazari Politika Bate-ratuaren (NPB) erreformarekin batera, eragin bereziki kaltegarria izango du euskal nekazaritzaren etorkizunean. Gertakizun honen aurrean bi gogoeta egin ditzakegu. Bata: duela zenbait aste nekazaritzako espainiar ministroak cavaz ospatu zituen negoziazioan lortutako «garaipenak», gerora nekazari eta abeltzainek hainbat mobilizaziotan errefusatuak. Logikoa da orain, bere buruek, Aznar eta Ratok, berriro ere ospatzea, nahiz eta nekazari eta abeltzainek atzera berriz kalera atera beharko duten.

Bigarren gogoeta: Euskal Herriak ez du bozik Eurolandian. Euskal Herria frantses eta espainiar estatuek ordezkatzen dute bertan. Zailki ordezkatu eta defendatuko dituzte gure interesak, gure subiranotasunean aurrera egin ez dezagun hainbeste oztopo jartzen digutenean eta hainbeste indarkeria darabiltenean. Gure interesak defendatzeko —eta kasu honetan gure abeltzain eta nekazarienak— lehen urratsa, ez horratik bakarra, burujabeak izatea da. Anartean, gutaz baliatzen ari dira.

◆ DANIEL UDALAITZ

KONTZERTUAREN AURKA BERRIZ

KONTZERTUAREN inguruan EAE eta Madrilgo gobernuaren auziak aurrera darrai eta eraso gero eta gogorragoa izango bide da. Azken jardunean, Madrilgo Gobernuak Pertsona Fisikoen Errentaren Gaietako (PFEZ) zergaren artikulatu bati (kanpoan bizi diren zergadunei dagokiona) elegitea jarri dio EAEko Auzitegi Nagusian. Horrez gain, Madrilgo Arabako Foru Aldundiaren 1999ko aurrekontuen aurka egin du (Arabako PPK onartu egin zituen eta araudi fiskal berriaren gaian abstenitu egin zen). Datorren maiatzaren 4an, bestetik, Europako Justizia Auzitegi Nagusiak euskal kontzertuaz erabakiko du Luxenburgon. Ebazpena ez da bete beharrekoa baina garrantzi handia izango du euskal kontzertuari etorkizunerako.

LIZARRA-GARAZIKOAK KALERA

«Bakea eraikitzen. Euskal Herriak du hitza» lelopean, Lizarra-Garaziko indarrek mobilizazioa deitu dute euskal gizarteak. Iragan ostiralean kontzentrazioak egin ziren Euskal Herriko herrietan eta datorren 10erako manifestazioa deitu da Bilbon. Bi egun beranduago, apirilaren 12an, ordubeteko lanuztea —12etatik ordubatera— deitu da Euskal Herri osoan. Madrilgo azken ekimena medio eta, batez ere, Jaime Mayor Oreja

■ Mobilizazio handia aurikus daiteke 10erako.

ALBERTO ELOSEGI

buru Espainiako Gobernuaren jarrera geldikorraren erantzun gisa deitu dira mobilizazioak.

AAB-EN ISUNAK

AMNISTIAREN Aldeko Batzordeek deitutako lege kanpoko ekitaldietan parte hartzeagati, 134,2 milioi pezeta (5,36 milioi libera, 0,8 milioi euro) zor dituzte kontzentrazio horietan arduradun gisa agertutako herritarrek. Alabaina, Javier Balzak zuzentzen duen departamentuak isunak bertan behera utz ditzakeela dio zurrumurruak. Balzak berak halakorik ukatu badu ere.

IKERKETA TALDEKOAK ASKE

MARTXOAREN 25ean Madrilgo Entzutegi Nazionean Baltasar Garzon epailearen aurrean deklaratu ondoren, Pepe Reiren «Egin»eko ikerketa taldeko zazpi kide aske geratu zen inongo kargu hartze barik.

B A H E A ● «Lizarrako fronteak ETaren ordezkatze tresna bihurtu du kale borrokan», dio Jaime Mayor Orejak. Besteak beste, Jose Elorrieta ELAko buruzagiak erantzun zion: «Jaime Mayor Orenja zoratu egin bada, hori oso arriskutsua da». Begoña Lasagabaster EAKo Madrilgo Parlamentariak Estatuko Fiskal nagusia ohartarazi zuen: «Espero dut eremu politikoa biolentziarekin lotuz egiten diren adierazpen guztiak berdin neurtuko direla». Baltasar Errasti Confebaskeko lehendakaria, ordea, baikor ageri zen Ibarretxe Lehendakariarekin bildu ondoren: «Egunez egun, astez aste, su-etenak

ERAIKIKASI KANPAINA

ELKARRI erakundeak Eraikikasi kanpaina jarri du abian «bake prozesuan parte hartze soziala bultzatu eta herritarren ekarpenak ezagutzera emateko». «Erraztu, elkarlanean aritu, ez baztertu eta demokrazian sakondu» dira Elkarrik kanpaina hau bideratzeko erabiliko dituen lau oinarri nagusiak. Lau lelo hauek bake prozesu batean duten garrantziaz ohartarazi nahi ditu herritarrek, bide batez, bizi dugun unearekiko hausnarketara bultzatuz.

IRRATI LIZENTZIEN BANAKETA

NAFARROAN iaz egin zen irrati lizentzien banaketa ikertzen ari den batzordea bere lanaren amaierara iristen ari da eta ez dirudi UPNk egindako banaketa ontzat emango denik. PSNk lizentzien banaketarako lehiaketaren errepikapena eskatzen du; CDNk, aldiz, —Eak bezala— Jose

SUSMOAREN INDARRA

Zenbait daturen faltan, oraindik ez dago Jose Luis Gerestaren autopsiaren emaitza ofizialik. Datuen zain egon beharko da baina kasua, Josu Zabala 'Basajaun'ena bezala, iluntasunez bete da ageri da. Datuek zehatzak esan behar dute errealitatea nolakoa den edo izan den jakiteko baina Euskal Herrian bada arrazoi eta historia nahiko Espainiako Estatu aparatuek susmagarri ager daitezen, eta herritar asko eta askoren lehen begirada gerra zikinera zuzentzen da.

Ignacio Palacios Nafarroako Gobernuak Herri lanetarako kontseilariaren dimisioa eskatzen du. HBk lizentzia Euskal Herria Irratiari eman dakion eskatuko du, lehiaketan lizentzia Irrati honi zegokiolako.

■ Euskal Herria irratiaren arazoan eragindua.

■ Rosa Díez.

IZPIAK

Rosa Díez izando da azkenean PSOEren Europako Legebiltzarrerako hautagai zerrendako lehena. Zurrumurru asko eta publikoki aitortutako zalantza ugari-
ren ondoren, azkenean proposamena onartu zuen PSE-EEko buruzagiak.

Jose Manuel Ros PSE-EEko Ordiziko zinegotziak dimisioa aurkeztu zuen hiru hilabeteren buruan bere abokatu bulegoak bi eraso jaso ondoren. Bilboko Dimas Sañudo zinegotzi sozialistak ere koktelez egindako eraso bat jasan zuen bere etxebizitzan.

Txema Montero Brouard kasuko familiaren abokatuak jakinarazi duenez, «epaiketa gezurretan itxiko da berriro». Bere ustez, Ismael Miquel justizia laguntzea erabakitzen duenean edo Jorge de Haro polizia inspektorea agertzean argitu litezke hilketaren bultzatzaileen izenak.

■ Txema Montero.

aurrera jarraitzeak prozesu hau sendotu egiten du». Miguel Herrero de Miñonek gauzak tinko esaten dituela erakutsi zuen Iruñean: «Su-etena bere baitan da ona eta guztiok saiatu beharko genuke berau zaintzen (...) biolentziaren behin-betiko desagertzea ez dago berben eta gaitzespenen menpe, errealitatearen menpe baizik, eta indar politikoak biolentzia behin-betiko desagertze dadin urratsak ematen ari diren aztarnak badira». Txema Montero nazioarteko soegileei buruz: «Nazioarteko soegileak ez dira beharrezkoak, hemen ez daude aurrez aurre diren bi komunitate eta».

Ajuriaenetik Lizarrara euskal Stormontaren bila

Ajuriaeneko ituna bezala ezagutu izan zenak bi asmo politiko eta estrategia bat zituen bere baitan. Helburuen artean euskal gizartearen bakea eta normalizazio politikoa zituen. Estrategiari zegokionez honako hau zen bere baitan partiduak biltzen zuena: gure herriak eduki ditzakeen arazo politikoak bideratzeko eta negoziatzeko legitimitate bakarra herri ordezkariak zutela eta ez beste inork. Asmo politikoekin bortxakeria erabiltzen zuen ETak ez zuen, beraz balizko negoziazio politikoan herri ordezkariarik. Hоек ziren labur esanda Ajuriaeneko itunaren ezaugarri teorikoak. Baina aurrera egin aurretik jarri dezagun mahai gainean Ajuriaeneko itunaren kausa nagusia ETA eta berak praktikatzen zuen biolentzia izan zirela; pakto horren iturburu nagusia, abertzale eta ez-abertzale askok eta askok elkarrekin egoteko aurkitu zuten puntu nagusia, nahiz eta beste gai askotan bi alde hоек uztartzen oso zaila izan.

HAMAR urte pasatu dira eta Ajuriaeneko paktoak erakutsi ditu erakutsi beharrekoak. Ezker abertzalearen proiektu politikoaren tresna nagusia biolentzia izan den bitartean Ajuriaeneko itunak bere burua justifikatzeko arrazoia izan du. Eta egia esan hiritarren bakearen premiaz kontzientzia areagotzeko tresna interesgarria izan da foro hori. Hau da, biolentziaren aurrean pasibitatea eta erosotasuna astintzeko tresna baliagarria eta eraginkorra. Bortxakeriaren kontrako fronte bat alegia. Momentu askotan, gehiegitan esango nuke, itun hori Herri Batasunaren aurkako fronte bilakatu zen eta ez bakarrik biolentziaren kontrako; nahiz eta aipatu talde politikoak behin baino gehiagotan meritu handiak egin bestek bere kontra ihardun zezaten.

Horretaz aparte Ajuriaeneko paktoak muga handiak erakutsi ditu bakegintza prozesu bat definitzerako garaian. Biolentzia gaitzesteaz aparte zerbait gehiago egin behar zela mahaigaineratu den bakoitzean «ustezko» bloke demokratikoak porrot egin du. Horren adibiderik nabarmenena «Ardanza Plana» deiturikoaren aurrean gertatutakoa dakart gogora. Eta normalizazio politiko kontuetan zer esanik ez. Hamar urte hauetan Ajuriaeneko partiduen artean Autonomi Estatutoari buruz egon zitekeen adostasun maila guztiz apurtu da. Bere porrota arlo honetan izugarria izan da. Ez du bakarrik frakasatu normalizazio politiko bidean Herri Batasunaren mundutik ezertxo ere integratu ez duelako, baizik eta autonomiaren inguruan zegoen gutxieneko adostasun maila hura ere ezabatu delako.

Muga eta krisialdi guztiak hor zeudelarik ere bere horretan segituko zukean Ajuriaeneko mahaia, balizko erreferentzi bat bezala,

baldin eta biolentziaren munduak berean jarraitzeko erabakian egoskor segitu izan balu. Bagenekien Ajuriaeneko mahaikideen artean diferentziak nabarmenak zirela, baina jakin ere bagenekien inork ez zuela mahai hori utziko edo apurtuko ezerezaren truke. Lehentxeago aitortu dugun gisan Ajuriaeneko ituna ETaren biolentziari esker sortu zen eta ondorioz ETaren erabakien esku gelditzen zen etorkizunean segitu ala ez. Eta horrelaxe gertatu da: ETak tregoa mugagabea aldarrikatzea nahiko izan da erreferentzi gisara itun horrek bere balioaren zatirik nagusia galdu dezan. Biolentziarik ezan ohiko Ajuriaeneko paktoak, hau da biolentziaren kontrako itun bezala harturik, zentzu guztia galdu du. ETak, harturiko bere erabakian irmo

segitzen badu normalizazio politikoren inguruko eztabaidak hartuko du indarra geure artean, herri ordezkarien arteko negoziazio politikoak alegia. Elkarriketa eta negoziazio politiko hori eman dadin behar beharrezkoa da bere baitan, inor baztertu gabe, Euskal Herriko alderdi politikoak bilduko dituen erreferentzia, foroa edo mahai berri bat eratzea. Arma betirako isildu behar direnez, ezinbestekoa da alderdi abertzale eta ez-abertzaleentzat baliagarria izango den akordio politiko bat lortzea mahai berri horretan. Independentisten eta unionisten, tarteko aukera guztiak barne, asmoak asetzeko posibilitatea aurrikusiko duen akordio bat alegia. Denok onarturiko printzipio batzuk eta denen babesa izango duten jokorako arauak ezartzea litzateke gure arteko akordio berri horren egitekoa. Irlandarekin dauzkagun diferentziak ahortzi gabe baina handik ikasteko borondatearekin geure arteko Stormonteko akordioa behar dugu. Horixe da bakegintzarekin batera politikagintzan dugun erronka nagusia.

ETA eginkizun horretan jokorik ba al du Lizarrako akordioak? Noski duela. Nire uste apalean Lizarrako akordioak eta bere aurretikako gorabehere zerikusi handia izan dute su-etenen lorpenean. Zenbait alderdien artean

teko harremanetan somatzen den giro berri hori sortzeko balio izan duen bezalaxe, etorkizunean ere balio dezake aipatu euskal akordioa lortzeko. Baina horretarako zenbait tentazioetan erortzeko dagoen arriskua ekidin beharko luke. Lehenik eta behin argitu beharko litzateke Lizarrako akordioa ez dela «euskal akordioa», baizik eta zenbait euskal partidu eta erakunde sozialen arteko elkargune bat. Ezabatu beharko litzateke neurri berdinean «Lizarra» ustezko euskal gehiengo sozial eta politiko berriaren ustezko alternatiba politiko bezala gorpuzteko norbaitzuek duten tentazioa. Lizarrako akordioak tresna ireki eta malgu bat behar luke izan eta ez plataforma politiko bat. Helburua gure kasura egokitutako Stormont bat lortzea da ●

Xabier Gurrutxaga
Abokatua

“Lizarrako akordioak tresna ireki

eta malgu bat behar luke izan eta ez

plataforma politiko bat. Helburua

gure kasura egokitutako Stormont

bat lortzea da”

■ Jose Luis Geresta hilda agertu zen ustezko etakideari Zizurkilen egindako omenaldia.

ALBERTO ELOSEGI

G A T A Z K A

Su arteko egunak bizi ditugu berriro, Gerestaren heriotza, atxiloketak, egoitzen erreketak... Denboran atzera egin dugula dirudi. Egoera arriskutsua, zalantza barik. Madrildik errepresioa xaxatzen ari dira, su-etenarekin zabaldutako prozesua arriskuan jarritz. Giroa gori-gori da.

MADRILGO GOBERNUA GATAZKA XAXATUZ

ETAK iragan irailaren 16an su-
etena iragarri zuenetik Euskal
Herrian biolentzia politikoak
mahaigaineratu duen lehen hil-
dakoa da Jose Luis Geresta zizurkildarra.
Heriotzaren samin eta gogortasunari, ka-
suarekiko ezaugarri ilunak gehitu behar
zaizkio. Tiro bat buruan, aldamenen pis-
tola bat eta, antza, balazorro bakarra. Bi
bertsio, ohi legez: Estatuaren gerra zikina-
ren ondorio dela dio ezker abertzaleak; be-
re buruaz beste egin duela aditzera eman du
estatuak —oraindik bertorio ofizialik ez ba-

da ere—. Tartean familia eta gertuko
sofrimendua eta aurreratu ezinean ari den
prozesua.

Ez oso urrunekoak baina iraganeko ga-
raiak bizi ditugula dirudi azken boladan.
Atxiloketak, torturak, alderdi politiko
egoitzen erreketak, mehatxuak... eta herio-
tza. Esku beltzen batek denboran atzera
eramango bagintu bezala gertatzen ari dira
gauzak. Eta modu baten ala bestean, orain-
dik ondorioak ezagutzen ez badira ere, ho-
rrela da.

Su-etenaren iragarpenaz geroztik izan

dira kale borrokari lotutako atxiloketak,
baina Madril aldean Pepe Rei «Egin»
egunkariko kazetari ohiarekin ekin diote
benetako atxiloketen dantzari, ehiza bihur-
tu arte gainera. Parisko atxiloketak izan
ziren ondoren, Donostia komandokoaren
ingurukoak, Nekane Txapartegi, Mikel
Egibar eta Maite Ubiria geroago (ezker
abertzaleko Nazioarteko Xaki taldeko ki-
deak azken biak), HBren Donostiako
egoitzaren miaketa, Jose Luis Geresta hil-
da agertzea, Sakanako atxiloketak... Pro-
bokazio usain sakona dario guztiari.

■ Lizarra-Garaziko alderdiek akordioaren sozializazio kanpainari ekin diote.

■ Nicolas Redondo Terreros eta Carlos Iturgaitz Legebiltzarrean berriketan.

Ustez desafioari heldu behar dionak, oster, ezker abertzaleak, probokazioari ekimen politikoan sakonduz erantzungo diola jakinarazi du behin eta berriz. Horrela adierazi dute HBko buruzagiek prentsaurreko eta adierazpenetan, horrela erabaki zuen HBren biltzarrek martxoaren 19an eta, areago, horrela berretsi zen Jose Luis Gerestaren zerraldoaren aurrean.

Hala ere, kale borrokaren zamak hor dirau, edozeri eusteko prest ageri diren HB

eta EHren sorbaldetan, lasta zamatsua bailitzan.

Ez da makala ezker abertzale berriaren

■ **Gero eta argiago dago Madrildik beldur zaiola euskal gizarteak har dezakeen erabakiari**

erronka: egungo prozesua bake prozesurantz bultzatu; EAJ-EAren gobernuaren sostengatu, honek ekarriko dizkion kontrae-

san guztiekin; ezkeraren bide zabal eta zehazgabeetan bidezidor zehatzak topatu; laberinto instituzionalean buru-belarri murgildu eta azken urteetan sakondu duen demokrazia partehartzailearekin uztartu...

KALE BORROKAREN ZAMA. Baina epe laburrean kale borrokarenari erantzun argia eman beharko dio, bai berak sostengatuko duen gobernuaren kideek —EAJ eta EA— hala eskatuko diotelako, bai praktika politikoak hala eskatuko diotako eta, garrantzitsuena, bere oinarri sozialak gero eta indar handiagorekin horrela eskatzen ari zaiotako. Lehen ere nekez ulertzen zuen ezker abertzaleko askok eta, ETAK bere jarduna eten ondoren, are gutxiago.

Estatuari biolentziaren monopolioa ez onartzearen estrategiaren barruan, masa borrokaren barruan egon da kale borroka eta borroka armatuaren osagai gisa hartu da. Estatuak ondoen ulertzen duten hizkuntza biolentziarena zelakoan, borroka armatua erabakiorra zen estatua negoziatziora eramateko, eta horretan lagun zituen beste borroka mota mordo bat, besteak beste kale borroka.

Kale borrokak sustrai politikoak ditu, zalantza barik, eta arazo politikoak konponduz gero desagertuko litzateke, gaur egungo moduan behinik-behin (beharbada askoz gutxiagorekin, presoak hurbiltzearekin adibidez). Begibistakoa da hori, baina egungo koxka ez dago hor. Eremitikoan koxka da askorentzat baina jardueraren dinamika berriari mesede egiten dion ala ez, Lizarra-Garaziko tren ospetsua bultzatzen duen ala ez. Lizarra-Garaziko bultzagile garrantzitsuenetakoa da ezker abertzalea eta bere garrantziaz ohartarazi nahi du gizartea, baita ETAK berak ere bere komunikatuetan. Eta, hara kontraesana, Lizarra-Garaziko gehienek oztupo handitza ikusten dute kale borroka. Gakoa, azken finean, kale borrokan dihardutenak Lizarra-Garaziko bagoiren batera beste borroka bide batzuekin nola igoarazi horretan dago. Lan hori, batez ere ezker abertzaleari dagokio eta nagusiki barne lana da. Makinatxo bat energia da hor, eta gainera etorkizuna. Gaitzespen kontuetatik urruti, bada modurik borroka mota horren egokitasun ezaz jarduteko.

Baina inozoa litzateke pentsatzea —Espainiako Gobernuak eta komunikabi-

■ Sei hilabeteetako gertakizun esanguratsuenak

- ✓ **98-9-12.** EAJ, HB, EA, IU-EB, AB, Batzarre, AAB, Senideak, Elkarrik eta beste alderdi eta elkarte ugari Lizarrako Akordioa sinatu zuten.
- ✓ **98-9-16.** ETak su-eten mugagabea eta baldintzarik gabekoa iragarri zion euskal gizarteari. Su-etena hilaren 18an sartu zen indarrean.
- ✓ **98-10-2.** Lehenbiziko noraezaren ondoren, Aznar Espainiako gobernuburuak bake prozesu bati hasiera emateko presuntasuna agertu zuen.
- ✓ **98-10-25.** Hauteskunde autonomikoak EAEn. EAJ irabazle, PP eta EHren gorakada nabarmenak. Lizarra-Garaziko alderdiak garaile atera ziren.
- ✓ **98-11-3.** Jose Maria Aznar Espainiako gobernuburuak ETArekiko kontaktu zuzenak baimendu zituen.
- ✓ **98-12-05.** HBko ordezkariak eta Es-

painiako Gobernuaren ordezkariak bildu ziren Briviescan (Burgosen).

✓ **98-12-29.** EHren sostenguekin Juan Jose Ibarretxe lehendakari izendatu zuten Gasteizko Legebiltzarra.

✓ **99-1-9.** Lizarra-Garaziko alderdiek eta beste elkarte ugari egindako deialdiari jarraiki, Bilbon egin den manifestazio jendetsuenetakoa izan zen euskal presoaren eskubideen alde.

✓ **99-2-6.** Udal Ordezkarien Biltzarra bildu zen Iruñean.

→ **99-2-18.** EAJ, EH eta EAK biolentzia guztien aurkako adierazpena atera zuten aurrera Gasteizko Legebiltzarrean; biolentzia gainditzeko bake prozesuan saktontzearen aldeko apustua egiten zen.

✓ **99-3-7.** Garzonek aginduta, Pepe Rei «Egin»eko kazetari ohiaren atxiloteta.

✓ **99-3-9.** Polizia Frantsesak ustezko sei

etakide atxilotu zituen Parisen. Hurrengo egunean, Polizia Nazionalak beste bederatzita pertsona atxilotu zituen Gipuzkoan, ustez Donostia komandoarekin zerikusirik zutela eta. Guardia Zibilak ere atxiloteta berriak egin zituen.

✓ **99-3-16.** HBko Donostiako egoitza miatu zuen Guardia Zibilak, bertatik material ugari eramanez, besteak beste 18 ordenagailu.

✓ **99-3-20.** Jose Luis Geresta ustezko etakidea hilda agertu zen Erreterriako zelai batean, tiro batekin buruan eta pistola bat aldamenean. Ezker abertzaleak gerra zikinari egotzi dio hilketa. Bertsio ofizialik ezean, filtrazioek suizidioaren hipotesia ageri dute.

✓ **99-3-25.** «Egin»eko ikerketa talde ohiko zenbait kazetarik Garzon epailearen aurrean deklaratu zuen ●

■ Sei hilabete iragan dira jada ETAK su-etena iragarri zuenetik.

■ Josu Urrutikoetxea euskal presoak EAeko legebiltzarrean.

■ PSEko buruzagiak Erreterriko egoitzaren erreketaren aurkako ekitaldian.

de nagusienek sinestarazi gura diguten moduan— kale borroka dela prozesu honen duen arazorik larriena. Inozoa den moduan estatu sendo baten erantzukina eta gazte sektore batzuen erantzukina parekatu nahi izatea. Kale borroka unean uneko traba bat da, gauza batzuei besteei baino gehiago eragiten diena; Espainiako Gobernuaren jarrera, aldiz, klabea da ganorazko bake prozesu bat zabaltzeko eta euskal herritarrek beren etorkizunaz lasai berba egiten hasteko.

ERABAKIEN BELDUR. Badirudi Espainiako gobernuak su-etenaren seigarren hilabetearen zain egon dela bere erasoaldiari ekiteko. Nekez da sinesgarria zuzenbidezko estatuak ez duela su-etenik ezagutzen. Hamar urte atzera joatea besterik ez dugu, Aljerreko Mahaira. Zeresanik ez

■ Kale borroka aurrera darrai oraindik; argazkian, Erreterriko PSE-EEko egoitza erreta.

■ Inaxio Oliveri, Idoia Zenarruzabeitia eta Juan Jose Ibarretxe Lehendakaria.

■ Arnaldo Otegi eta Joseba Permachek ekimen politikoaren sakontzea iragarri dute.

beste bake prozesu batzuetara begiratzen badugu. Edo akaso Erresuma Batua ez da zuzenbidezko estatua? Gatazkak eta diplomazia egunero muturren aurrean ditugunean, zuzenbidezko estatuak su-etenik ezagutzen ez duela esatea aurpegira barre egitea da. Eta sofrimenduak —bateko zein beste— barreguretarako tarte txikia dauka. Borondatea badago ezaguna da diplomaziak edozer moztarotuz dezakeela.

Kontua, ordea, serioa da Espainiako

gobernuarentzat, Xabier Arzalluz jeltzaileak iragarri duen legez, kale borroka noizbait bukatuko delako eta orduan Mayor

■ Inozoa da gazte sektore batzuen jarrera estatu baten erantzukizunarekin parekatu nahi izatea

Oreja eta enparauak biluzik agertuko direlako. Erropak erantzi ahala gero eta garbiago dago euskal gizartearen erabakiari

beldur diotela. Lehen borroka armatua zen arazo, instituzioetan parte ez hartzea, proiektuak indarrez inposatu nahi izatea... Gaur egun euskal abertzaletasuna da arazo nagusia. Zergatik? Oraingoz behintzat EAEn nagusi delako. Ez da nagusitasun handia, eta Euskal Herri osoa hartuta gutxiengoa bihurtzen da gainera. Beldurra hala ere, erabaki ahalmenak bere eskuetatik ihes egitea ekar dezakeelako. Hara espainiar agintarien izua.

Batek daki gaur egun euskal gizarteari banatze kontuak komeni zaizkion, areago abertzaletasunari begira lurraldetasuna horren garrantzitsua izanik. Nafarroa eta Iparraldeko arantzak hor dira. Baina argi dagoena da erabakitzea komeni zaiola: EAETarrei erabakitzea, iparraldeko erabakitzea, nafarrei erabakitzea. Eta etorkizunean ere erabakitzea. Iragan astean ARGIAN egindako mahainguruan espainiar eta euskal nazionalismoaren hegemonia borrokaz mintzo ziren Joseba Arregi jeltzalea eta Emilio Lopez Adan, 'Beltza'; ados ziren demokratikoki egiten bada borroka hori zilegi dela. Garaia da borroka hori baldintza berdinetan eman dadin, biolentzia barik eta ezpata zarata barik; zapai barik azken finean.

EGURRA ETA AZENARIOA. Sakoneko arazoa hor dagoenean, Espainiako Estatu aparatuetan oraindik jarraitzen dute pentsatzen arazoa poliziala dela eta handik edo hemendik Lizarra-Garazikoa ezta darazi daitekeela. Espainiako Gobernuak —Mayor Oreja buru, antza— barneratua dauka ETAREN su-etena bere ahuldadetik datorrela, hots, berak emandako egurratik. Seguruenik izango da egi zatirik hor ere. Ez da zalantzarik bide hori eraginkorra izan zaionik, epe laburrera behinik-behin, epe luzera ezker abertzaleak batere argi jokatzeko badu bere aldekoa bihurtuko baitu —eta hala gertatzen ari da—.

Baina Madrilén horren jakitun dira. Astoak badira, tontoak ez. Espainian «terrorismoa eta beraien lagunen aurrean» gogor jarduteak zenbat boto ematen duen ondo ezagutzen dute. PPren orain arteko ohiko jarrera errepresiboaren joeraz gain, inozoa litza-teke errepresioak hauteskundeak begira duen eragina kontuan ez hartzea. Egurra eta azenarioaren politika ezaguna da. Makinatxo bat egur banatu dute, azenarioaren ordua da orain. Aurreko hauteskundeetan «Aznarren bo-

■ Guardia Zibila 18 ordenadore eta beste material ugari eramane zuten HBko egoitzan egindako miaketatik.

■ Aznar mugitzen ari da, baina okerreko bidean, zabaldutako prozesua oztopatzen eta ezker abertzalea probokatuz.

rondatea» eta penintsularatutako 21 presoak izan ziren azenarioa eta oraingoetarako ere bide berberetik jo dezakete.

Dagoeneko entzuten da hauteskunde aurretik mugimenduren bat egin dezakeela Mayor Orejak, presoren batzuk gehiago hurbilduz adibidez. Espainiako prentsan, «El Mundo»n eta «El Pais»en zehazki, oraingoan azenarioa indultuen bidetik etorriko dela esan da. Ongi etorriak presoentzatzat eror daitezkeen edozelako onurak, baina eskubideez gain apustu politiko sendoa bat eskatu behar zaio serioztat hartua izan dadin: hiru laurdenak bete dituztenak kaleratzen hasi, gaixo guztiak eta ebakuntzak behar dituztenak hurbilduz, preso kopuru oso handi bat Euskal Herriratu... Zer bait serioa, ez adar soinuua.

JELTZALEEN TINKOTASUNA. Udal hauteskundeetara EAekin joatearena da EAJren azken garaipena. Horrez gain, Lizarrar-Garaziren aldeko apustua berretsi eta berrindartu du azken asteetan. Barne desadostasun kontuak aireratu ditu hainbatek baina jeltzaleen makineria ondo koipeztuta ageri da. Ondo kokatzen jakin ohi dute eta oraingoan ere euskal gizartean lidergoa zergatik duten argi erakusten ari dira.

Ibarretxe lehendakaria izan daiteke arazo handienak dituen jeltzalea, baina Jaurilaritza ekimentsu eta jakintsuenak ere nekez egin ahal izango luke aurrera alde aurretik alderdiak akordioaren batera iritsi barik. Ibarretxeren foro ospetsuak, beraz, alderdiek zerbait adosteko beharko duten adina denbora beharko du. Bada foro bateratu horren beharrik, eta etorriko da, argi baitago Lizarrakoak ez duela balio guztiak biltzeko. Bitartean, sozialista eta popula-

ren eraso gordinari eutsi behar, EHren sostengu sinatuarekin bada hobe.

Edozein modutan ere, PPK, PSE-EEK, eta UAK egiten duten oposizio lana neketsua izan daiteke gobernu batentzat baina horrela jarraituz gero, beraiek nozituko dute. Gainerako alderdiek mugimenduak egiten ari diren bitartean, beraiek Konstituzioa eta kale borrokaren aurkako gortorlekuan babestu dira ezer berririk eskaini barik. Egin ere ez ezer gutxi egingo dute Madril mugimendurik ez dagoen bitartean, batez ere PPn. Bitxia da oraindik Ajuria Eneko Mahaiaren bilera eske ibiltzea, batzuetan aritzen diren beazala, Mahai hori aspaldi hila dagoenean. HBri sarritan esan diote Ajuria Eneko Itunetik, zerbaiten alde baino aurka aritu dela, eta sarritan egia izan da. Alderdi estatalistak horretan ari dira orain, zerbaiten alde baino, zerbaiti eusten. Bide arriskutsua beraiantzat, baina baita eragiten duten gizartearentzat ere.

Bitartean, mugitzeko prest daudenak Lizarra-Garazikoak dira. Ekin diote sozializazio kanpainari eta epe oso laburrean, Aste Santu ostean agian, Espainiako Gobernuaren erasoaren aurkako mobilizazio erraldoi baterako deia egin dezakete. Aberri Eguna izango dugu ekimen bateratasunaren lehen test handia. Ondorengo hauteskundeetako izango da ●

◆ XABIER LETONA

■ Udal Ordezkariei Biltzarra Iruñean egin zen otsailaren 6an; oraingoz Aberri Egunerako ekitaldi bateratuak deitu ditu.

■ Presoen aldeko manifestazioa Bilbon.

Ekonomiaren globalizazioak eta mundializazioak geroz eta errazago egiten dute enpresa handiek zergak saihestu ahal izatea eta langileez eta herritarrez nahi bezala baliatzea. Zenbaitek tasa eta zerga globalak eskatzen dituzte kapitalaren espekulazioari aurre egiteko.

ESPEKULAZIOARI AURRE EGITEKO, ZERGA GLOBALAK

Eliteek gizarte segurantzarako sistemei erasotzeko erabiltzen dituzte modernizazioa eta globalizazioa, hau da, herri garatuetako behartsuei eta garapen bidean dauden herrietako are behartsuagoi erasotzeko. Bada garaia, haiei aurre egin nahi dietenek ere modernizazioaren eta globalizazioaren arma horiek erabiltzen ondo dakitela erakusteko».

Honela adierazi zuen Howard M. Wachtelek —ekonomiako irakasle eta College of Arts and Sciences, American Universityko dekan (Washington) eta Transnational Instituteko partaide (Amsterdam)— «Le Monde Diplomatique»n argitaratutako lan handi batean; eta bertan, tasa eta zerga globalen aldeko iritzia agertzen du kapitalaren espekulazioari aurre egiteko: Tobin tasa, atzerriko zuzeneko inbertsioen gaineko tasa —AZI/IDE—, eta etekinen gaineko

■ Espainiako Gobernuak atzerriko inbertsioak guztiz liberalizatuko ditu ekainaren 1etik aurrera.

tasa bateratua.

Gogoeta horiek egiten ziren garaian Espainiako Gobernuak aurtengo ekainaren 1etik aurrera atzerriko inbertsioak erabat liberalizatuko dituela iragarri da ofiziosoki; eta horrekin desagertu egiten da administrazioaren alde aurretiko baimena,

«zerga-paradisua» eta inbertsioak barne. Kapitalen mugimenduak errazteko beste modu bat da, eta beraz, finantza espekulazioa areagotzeko bide bat gehiago.

TOBIN ZERGA. Ekonomiako Nobel Saridun Tobinek lehenik errealitatearen azalpena egiten du. Mugak ezabatzen diren heinean, mundializazioaren ondorioz, gobernuek zituzten zerga oinarriak ahulduz doaz. Batez ere enpresa handien finantza espekulazioarako produktuak, etekinak eta inbertsioak zergen bidez kargatzeko duten gaitasuna ahultzen zaie. Herrialde garatuetako kapitalak etengabeko mugimenduan daude munduan zehar, eta horrek ikaragarri zaila egiten du, batetik, etekin ezargarriak zehaztea eta, bestetik, zergak zein Estaturi dagozkion ezagutzea. Garapen maila apalagoko herrialdeek, berriaz, laguntza fiskala

■ Etekinen gaineko zerga bateratua

Wahtel ekonomilariak kapitalaren gaineko ezarpenaren berregituraketari buruzko beste alderdi bat eranstean du: transferentzi prezioen manipulazioari aurre hartzea etekinak modu berri batez kalkulatzekoan eta ezarritako dauden lekuak identifikatzekoan.

Metodo hau Estatu Batuetan dagoen tasa bateratutik abiatzen da, eta arazoaren konponbidea izan daiteke. Saihesten zailak diren kategoria kontabletan oinarrituko litzateke; mundu mailako etekin

bateratuak, munduko negozio kopuru bateratuak eta herrialde bakoitzeko negozio kopuruak.

Etekin ezargarriaren oinarri zerga garria ebaluatzeke, enpresa baten negozio nazional kopurua haren mundu mailako negozio kopuruaz zatituko litzateke. Herrialde batean zerga bezala kobratu beharreko etekinak ezagutzeko, mundu mailako etekin bateratuari ehuneko hori ezarriko litzaike. Adibidez, Nike multinazionalaren mundu mailako etekin bateratua 1.000 milioi dolarrekoa da. Bere

negozio kopurua % 40an EEBetako salmentetatik datorkio. Orduan, EEB-Betan 400 milioi dolarreko etekina ateratzen duela joko da, eta horren arabera zergak ordaindu beharko ditu.

Tasa bateratu honen abantaila, transferentzia prezioen arazoari irtenbidea ematea da, eta kalkulatzeko eta kentzeko erraza izatea, zerga-iheserako aukerak oso txikiak direlako: Ipar eta Hegoa biltzen ditu eta hirugarren munduko herrialdeek zerga-paradisu bihurtzeko jasaten duten presioa murrizten du ●

■ Atzerriko zuzeneko inbertsioen gaineko tasa

Kapitalaren gaineko beste tasa posible bat atzerriko zuzeneko inbertsioak (AZI) kargatzen dituen litzateke: ondasun higiezinak inbertsioak, eta elkartzen zaizkien ekipamendu eta teknologietakoak. Gaur egun, mundializazioaren eta kapitalen hegazkortasunagatik guztiz zaila gertatzen da etekinetan oinarritzen den sozietateen gaineko zerga eskuratzea. 70eko hamarraldiaz geroztik zergei ihes egiteko gaitasuna asko hobetu dute enpresek, bereziki transferentzia prezioei dagokienez, ondasunetakoak lehenik, eta zerbitzuetakoak gero.

Beraz, kapitalaren gaineko ezarpena benetan eraginkorra izan dadin, beste estrategia kontable bat asmatu beharko da, eta zergei ihes egiteko aukerarik ematen ez duen enpresen jarduera arlo batera zuzendu beharko da, hau da, AZIetara. Horien kopurua bost halakotu egin da hamar urtean, 1985ean urteko 60.000 milioi dolarrekoa zena, 1995ean 315.000 milioi dolarrekoa zen, eta 355.000 milioi dolarrekoa 1997an. % 40 inguru hiruga-

rren munduko herrialdeetara zuzendurik dago, soldatak txikiagoak direlako, eta lan arloko legeria bigunagoa, ingurunearen hondamendia larriagoa eta zerga bilketa ahulagoa.

Horrek guztiak sindikatuekiko arazoak sortzen ditu, bertako partaideen soldaten, lan baldintzen eta enpleguaren segurtasunaren gainean sortzen duen mehatxuaren ondorioz. Beraz, AZIen gaineko tasa batek, batzuk proposatzen dutenez, batetik, kapitalaren mugikortasunak eragiten duen zerga-ihesari egin beharko lioke aurre eta, bestetik, kapital horien xede diren herrialdeetako langileen funtsezko eskubideak kaltetzeari. Testuinguru horretan, batzuk % 20ko tasarekin hastearen alde agertzen dira, funtsezko eskubideak errespetatzearen azpitik kokatzen diren xede-herrialdeetan egiten diren inbertsio guztiei aplikagarria. Tasa hori % 10eraino egokitu daiteke eskubide horiek hobeto zaintzen dituzten edo zentzu horretan ahalegin garrantzitsua egiten duten herrialdeetan. Lanerako Nazioarteko Bulegoa (BIT)

izan liteke langileen eskubideen errespetu maila hori neurtuko lukeena. Horrela, guztiz argia da transnationalei helarazten zaien mezua: nahi duten lekuan inberti dezakete, baina zerga handiagoak ordaindu beharko dituzte, beren aukeraketa lan arloko eskubideak babesten ez dituzten herrialdeetara bideratzen bada.

AZIen gaineko gehieneko % 20ko zerga batek urtean 65.000 eta 32.000 milioi dolar arteko errenta eragingo luke. Kalkulu hori 90eko hamarkadan oinarriturik egin da (urtean 325.000 milioi dolarreko inbertsioak). Garbi dago Tobin Tasarekin lortzen ziren 720.000 milioiak baino askoz gutxiago dela, baina garapen bidean dauden herrialdeentzat, abantaila bi eratakoa izango litzateke: batetik, tasa horrek soldata txikiak eta bizitza baldintza onartezinak bultzatzen dituzten egitura arazoak aurka egiten duela; eta bestetik, ez duela dibisen espekulazioaren gaineko ezarpenekin lortutakoaren zati bat banatzeak eragingo lukeen borroka politiko korapilatsurik behar. Bi tasen konbinaketa bat ere landu daiteke ●

lak ugaltzen dituzte atzerriko inbertsioak kosta ahala kosta erakartzeko. Eta enpresa handiek, nola ez, lagapen horiek erabili egiten dituzte beren jatorrizko herrialdeetan beharturik dauden zergen desgrabazioa exijitzeko. Eta zerga oinarrien ahultasuna geroz eta handiagoa da, lanaren gaineko kenketak bezalaxe.

Beren jatorrizko lurraldeari atxikitako lanak ez du malgutasunik eta erraz karga daiteke, baina aldiz, finantza kapitalak eta kapital fisikoak berak, duten malgutasunaz baliaturik, eskutik irabazten die estatuen zerga bilketarako sistemei. Inmigrazioari buruzko legeek lanaren mugikortasuna mugatzen dute, baina ez kapitalen mugikortasuna.

DIBISA BIDEZKO TRANSAKZIOEN GAINEKO TOBIN ZERGA. Gauzak horrela izanik, ekonomilari iparramerikarrak espekulazioaren aurkako tasa global mota ezberdinak proposatzen ditu. Horietako bat Tobin tasa da, James Tobin Ekonomiako Nobel Saridunak 1978an proposatua. Berak herrialde guztietan dibisei zegokien

edozein transakzioetan %1eko zerga uniforme bat ezartzea proposatzen zuen, finantza establezimenduek beren eragiketarako zerga-paradisuetara aldaraztea eragozteko.

Tobini ez zitzaion bururatu ere egiten transakzio horien bolumena monetatan: 1985ean eguneko 150.000 milioi dolar inguru zena, eguneko bilioi bat dolarretik

■ Dibisetako transakzioen gaineko % 1eko kargak urtean 720.000 milioi dolarreko diru-sarrerak eragin litzake

gorakoa da gaur egun. Merkataritza eta Garapenari buruzko Nazio Batuen Konferentziak (CNUCED) ebaluaketak egin ditu, baita Tobin tasari eta eguneko % 1eko kargarekin erabili ahal izango litzatekeen moduari buruz ere. CNUCEDek urtean 720.000 milioi dolarreko sarrera kalkulatzeko, kopuru izugarria, tasa kontributiboaren ahultasuna kontuan izanik. Lanerako hipotesi gisa emaitza hori bitan banatzea proposatzen du: 360.000 milioi dolar tasa biltzen duten gobernuentzat eta

360.000 milioi dolar herrialde aberatsek herrialde behartsuen artean banatzeko fondotarako.

Wachtel ekonomilariaren ustez, tasa global bat ezartzeak arrakasta izateko edo porrot egiteko garrantzitsuak izan daitezkeen gorabeherak ondorengo hauek dira: administratzeko sinpletasuna eta erraztasuna; «zentzuzko» ekonomi politika batean integratzea, edozein zergaren aurkako jarrera duen iritziz publikoa haserretu ez dadin; finantza errendimendua nahiko garrantzitsua izatea, eragingo duen borroka politikoak merezi dezan; Ipar eta Hegoaldeko herrialdeak barnebiltzea.

Tobin Tasak horietako hiru lehenak betetzen ditu. Baina herrialde aberatsei soilik zuzendurik dago, bereziki Estatu Batuei, Japonari eta Erresuma Batuari, hori burutzen baita 24 ordutik 24tan ari diren truke merkatuetan egiten diren transakzioen kopuru funtsezkoena. Hirugarren mundua, bere osagai ezberdinekin, tasa honen onuradun izango litzateke batez ere, haren ezarpenaren partaide izan gabe ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Hizkuntz Kontseiluaren sorrera da gaur egun Iparraldeko euskaltzaleen behar behinetako bat. Alabaina, bere eraketak hainbat kontrobertsia sortarazi ditu azkenaldian euskal elkarte eta botererik gabeko instituzioetako partaideen artean. EKEk polemikaren erdian dihardu.

HIZKUNTZ KONTSEILUA, BERE BIZIKO ERRONKA

Hizkuntz Kontseilua, Lurralde Eskemaren esparruan eratu beharreko erakunde bat bezala ulertu behar da. Hautetsien Kontseiluak kudeatzen duen Garapen Eskemaren arabera, euskarak bere proiektu instituzional propio bat izan beharko luke. Hau da, Ipar Euskal Herriko komunitateak Hizkuntz Kontseilu baten beharra dauka. Haatik, Ipar Euskal Herrian euskara ofiziala ez den aldetik, ez dago arazoa bideratzeko modurik ez euskara arautu dezakeen instituzio politiko-administratiborik.

Irtenbide bat aurkitu beharrez, Hautetsien Kontseiluak Hizkuntz Kontseiluaren eraketa proposatu zion Euskal Kultur Erakundeari (EKE) joan den urte bukaeran Lurralde Eskemaren testuinguruan eta erakunde honek Hizkuntz Kontseiluaren proiektua bere gain hartzeko posibilitatea aztertu zuen. Jarraian bi bilera burutu zituen euskal elkarteekin, proposamenari erantzun komun bat eman asmoz. Bileren ondotik, Hautetsien Kontseiluaren proposamenak harrera ezberdinak ukan ditu euskal elkarten aldetik.

BEHIN-BEHINEKO PROIEKTUA.

EKEk hurrengo elkarteok bildu zituen otsaileko lehen bilkuran: Seaska, Euskal Haziak eta Ikas-Bi irakaskuntzako hiru sareak, AEK, UEU, EHE, Ikas, Euskal Konfederazioa, Euskal Irratiak eta Euskaltzaindia. EKEko zuzendari Pantxo Etxegoinen xedea euskal elkarten engaimendua lortzea izan zen. EKEn babesean sortu izan arren, honako bi aurrebaldintzak aipatu zizkien bildutako elkartei: Hizkuntz Kontseilua erabat autonomia eta behin-behinekoa izatea. Aipaturiko elkarteek proiektua sakonean aztertu zuten, eta joan den martxoaren hasieran, elkarte bakoitzaren erantzuna jaso zuen Euskal Kultur Erakundeak. Proiektuak bi iritzi kontrajarri eragin zituen elkarten baitan.

GIZARTE ERAGILEAK ZATITUTA.

EKEn proposamenak onespen ezberdinak jaso zituen hartaz. Aipaturiko elkarteetatik, UEU, EHE, AEK, Ikas, eta Ikas-Bi elkarteek ezezko biribila eman izan diote proiektuari, Euskal Haziak eta Euskaltzaindiak baiezkoa eman diotelarik; azken honek Jean Haritxelhar euskaltzainburuaren bitartez eman ere. Gaineratiko elkarten jarrera ez da argitu orainokoa. Iritziak argien azaldutako taldeak Euskal Herrian Euskaraz (EHE) eta AEK izan dira. EHEko Emilio Lopez Adan kidearen esanetan, EHE Hizkuntz Kontseilua sortzearen alde dago, baina ez dator bat Hautetsien Kontseiluaren proposamenarekin. Proposamen honen bitartez, EKEn funtzioa eta xedea aldatu besterik ez da egiten bere aburuz. «Frantses gobernuak urrats politiko bat eman beharko luke, eta bere gain hartu Hizkuntz Kontseiluaren eraketa» gaineratu du Lopez Adanek.

Derragun bidenabar, Emilio Lopez Adan idazleak jarrera bera azaldu zuela Euskal Idazleen Elkarteak (EIE) Uztartzen burutu zuen bere azkeneko Biltzar

■ EKE (argazkian «Kantuketan» aurkezten) asteburuan zen auzia erabakitzekoa.

Babeslea:

**HAMAIIK ARAZOI
UDALETXEARI EUSKARAZ
EGITEKO**

HERNANIKO UDALA

Nagusian. EIEk Iparraldeko sustapen instituzionala Ikas-en bidez bideratu izana arbuaiatu zuen Lopez Adanek arrazoi berberengatik. Ildo beretik mintzatu izan da ere Jakes Bortairu AEK-ko ordezkaria: «Hizkuntz Kontseilua EKEren babesean eratzeak, agintariek euskara normalizatzeko borondate eza erakusten du, eta beren betebeharrak erakunde honen esku uzten dute gainera».

ERDIPURDIZKO PROIEKTU BAT.

Azken urteotan euskal elkarteek buruturiko lana berealdikoa izan da. Denon gogoan daude Deiadar kanpainaren kariatara aldarikatu izan ziren jomugak. Proposamenaren aurka azaldu direnen ustez, kanpainan mobilizatu ziren herritarrei errespetua zorzaie, eta hastapeneko proiektuaren ideari atxiki behar zaio. Gogoan izan behar da, Hizkuntz Proiektuaren lehen ideia 1996an plazaratu zela Irisarrin, Ondarearen Egunak ekitaldiaren kariatara. EKEk antolatzen dituen kultur jardunaldi hauetan bildu ohi dira Pirinio Atlantiar departamenduko agintariak, eta orduantxe agertu zitzaizkien agintariak Hizkuntz Kontseilua eratzearen behar gorria. Geroztik, herritarren mobilizazioek nolabaiteko irtenbide bat bilatzera bultzatu ditu Departamenduko hautetsiak. Agintariok eskudantziarik ez izaki ordea, Euskal Herriko Garapen Eskemak posibilitatzen duen antolaketa baliatu nahi izan dute hizkuntz arazoari behin-behineko soluzio bat eman ahal izateko. Proiektua ordea, erdipurdizkoa da hainbaten ustez.

NEGOZIATZEN SEGITU BEHAR.

EKEko zuzendariarentzat egoera ez da samurra, eta honela galdetzen du: «Nork hartuko du Hizkuntz Kontseiluaren erronka bere gain, EKE erakundeak hartu ezean?». Pantxoa Etxegoinek normal jozten ditu ezezkoak, baina beti ere negoziatzen segitzeko nahia atxikitzen bada. Gogoratu behar da baita ere, Hautetsien Kontseiluak EKEri proposamena egitean adierazi ziola, ezen Poignant txostenak 2.000 urterako tokian tokiko Departamenduak hizkuntz gutxiagotuen aldeko kontratua gauzatzea ekarriko zuela. Txostenak honela dio: «Estatuak herri hizkuntzen eta kulturen helburua ezarriko du Eskualdeekin sinatuko duen 2.000-2.006ko kontratuan». Hizkuntz Kontseiluaren afera EKEren Biltzar Nagusian ebatzteko zen martxoaren 27an ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Arturok jakin nahiko luke...

■ EUDELeK eta Euskaltzaindiak toki-izenak normalizatzeko egin hitzarmena nola gauzatuko da?

“Toki-izenak homologatu egin behar dira”

Jose Luis Lizundia

Euskaltzaina

Euskaltzaindiak, auzo eta kaleen izen egokiak eskatuz, udaletxeetatik egindako kontsulta asko erantzun behar izaten ditu egunero. Momentu honetan jada ezin diogu olatu horri aurre egin. Orduan pentsatu genuen EUDELi erantzunak ematea eta irizpide berberekin biztanle-entitateen, auzoen eta kaleen izendegia konpontzea. Iruñekoa eta Gasteizkoa eginda dauzkagu, Donostiakoa bukatzeaz dago eta Bilbokoa egiten ari gara, baita herri ertain eta txikiakoa ere.

Beharrezkoa zen egitea. Ikusi genuen Eustatek (Eusko Jaurlaritza), udalek eta diputazioek toki-izen edo toponimo berbera hiru erataraz zerabilzela. Ezinezkoa da bakoitzak era desberdin bat erabiltzea. Bestetik uste bada ere, Gipuzkoan eta Bizkaia euskaldunetan (Enkartazioak salbu) arazo

asko daude, kontrakzioak era desberdinetan egiten direlako, fonetismo kontuak daudelako, frikari eta afrikarien kontuak, hots, ts, tz eta tx nahas-mahas erabiltzen direlako... Beraz, izenak homologatu egin behar dira.

Guk egingo duguna da EAEko 1.368 biztanle-entitateen izenak bildu. Horien artean Trebiñok dituen herriska eta auzoak sartzeko asmoa ere badaukagu, hauen % 80 gutxi gorabehera euskaldunak baitira. Urtebeteko lana izango da eta hiru lagunekoa lan taldeak egingo du. EAEko Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak ere parte hartuko du. Aste honetan lan prozedura finkatu eta martxan jarriko dugu. Gure asmoa litzateke heldu den

urtean argitaratzea hau guztia, bai liburuan bai CD-ROMean. Eta ez dadila soilik udaletxe eta diputazioetarako erabilgarri izan, baita komunikabideetarako ere.

U r r e a

■ Aspe pilota enpresak eta Ikastolen Elkartek akordioa sinatu dute. Azken honek antolatzen dituen jaialdietan, hau da, Herri Urrats, Ibilaldia, Araba Euskaraz, Kilometroak eta Nafarroa Oinez, pilota partidak eskainiko dira ondorengo bi urtetan. Honez gain, «Ikaspilota» ekimenaren bitartez, gazteen artean pilotaren kultura zabalduko dute biek.

I k a t z a

■ Nafarroako Gobernuaren irriti lizentzien esleipena ikertu duen batzordeak iragan astean aurkeztu zituen bere ondorioak. Bertan eskuhartu duten talde parlamentarioek esleipen prozesu horren desegitea eskatu zuten. UPNek osteraz, bere argudioekin jarraitzeaz gainera, era honetako prozesuetan irregularitasuna gertatu ohi direla adierazi zuen.

Euskal usadio zaharrear koloreek ez zuten egungo erranahia. Era berean, beraiekin loturiko kondairak, oro har, ez dira egungo mentalitatearen bidez bere osotasunean ulertzen. Zer dago gauza horien guzien gibeletik? Iruditzen zaiguna baino hagitzez gehiago?

HIRU KOLOREKO ANDERE GALDUAK

Donostiako hiru damatxo, Errenderian dendari. Nolakoak ziren hiru damatxo ospetsu horiek? Bata zuria, bigarrena gorria eta bertzea beltza ote? Auskalo! Zuria bazen, apika, ez zen hagitx fidagarria izanen. Gorria komunista edota sozialixta izaiteaz landa akatsez beteriko emakumea izaiten ahal zen, agian. Eta beltza zena? Anarkista, fijo.

Aurreko mendeko Miarritzeko auzo batekoa ote? Beltzarana? Morrena samarra? Kia. Beharbada Gipuzkoako edozein mutil fin, edo neska pottoka, bere altzoan egoiteagatik txoraturen zen. Hau da hau jeroglifikoa!

Hasteko, hiru andere horiek Txepetxen euskal indigenak edo kriolloak ziren? Euskaldunak izaitekotan, jakina. Edonola ere, hiru ziren, zalantzarik gabe. Hortaz, Patziku Perurenak dioenez, «*hirua da giza sinestetan ugarien ageri den numeroa. Hain zuzen, hirua, harmoniaren sinboloa da, nor bere larruan gozoro bizi deneko frog*». Beraz, euskal usadio zaharreko koloreak hiru izaiteak ez gaitu gehiegi harritu behar.

Hiru baitira eta ez bertzerik: zuria, gorria eta beltza. Kale gorrian, larrugorritan, gorriak ikusi nituen. Arranogorria, hots, hezurak hausten dituen txori gizarajo hura. Ez dirudi gorria izaitea gauza onuragarriarik denik, hitz batez. Zuria- rekin antzekoa gertatzen zaigu. Jende zuria, jende faltsua. Jende zuriya, aita. Beltza hobia dela emaiten du. Arranobeltza eta kito. Bai, baina baita lurbeltza ere, lur emankorra. Sorobeltz. Benitoren Breizh mendibeltzetan barrena oinutsik doa.

LAGUN KOLORETSUAK. Dena den, kontzeptu hauek erabiltzen baziren ere, ez

dakigu ea jendea izendatzeko unean indarrean zeudenentz. Beharbada bai, agian ez. Hor daude, erraiterako, Erdi Aroko lagun izenak. Andere eta gizon anitzi zuria deitzen zioten agiri zaharretan. Faltsua zen, ezin berarekin fidatu? Edo lehenagoko zentzua galdurik zegoen jadanik? Izan ere, ez da arraroa irakurtzea pertsona, lagun

■ Zuria, ez zen hagitx fidagarria izanen. Gorria komunista edo sozialixta. Eta beltza zena? Anarkista, fijo.

baten izena edo goitizena gorria denik. Ezta beltza ere.

Adibideak nonahi. Nafarroako Erriberako Azkoiengo Bertolomeo Çuria eta Johan Çuria, Bilatortako Lope Çuria, Yenegro Çuria eta bere arreba Maria Çuria, Arroizko Toda eta Miguel Bela, Artaxonako Garcia eta Osanda Gorria, Garcia, Eluiria, Xemen, Pero, Maria eta Miguel Çuria, Lizarrerriko Oteitzako Sancho Çuri, Urantzia-Arkuetakoa Maria Çurixa eta Johan Periz Belcho, Biasteriko Furtun Çuria, San Bizenteko Gorria, Narkueko Pero Çuria, Biloriako Garia Çuria eta Johan Ba-

■ Jaun koloretsuak nagusitu aurretik, txokoren batean Andere Zuria, Andere Gorria eta Andere Beltza bizi ziren.

la, Mañeruko Maria Çuria, Leringo Johan Çuria. Juduen artean ere bai, erraiterako, Tuterako Aah, Cahadia eta Samuel Çuri edo Lizarrerriko Levi Gorria.

JAUN KOLORETSUAK. Orduan eta hagitzez beranduago, hala ere, oinarriko hiru koloreak jaun boteretsuen apaingarri gisa azaltzen zaizkigu. Hor dago Bizkaiko

jaun mitikoa: Jaun Zuria. Hiru Trukuren hiru jaunek Jaun Zuriano deitzen ohi dutena. Bizkaiko kondaira zahar honek ha- maika ezaugarri atlantiar jaso du. Izan ere, eskoziar eta euskaldunen arteko harreman zahar galduak ikertu beharra dago, gure historiaren zati garrantzitsu hura itsasoaren lanbro artean gelditu ez dadin, bederen.

Frankotan Krutwig euskaltzainak aipatu duen piktoen Eneko kasu, edota Guitter ikerlariak aztertu dituen hango kostaldeko harri idatzia- k, mende ilunetakoak batik bat.

Bertzalde, Añamendian, lurra eta herensugea, mitologia eta historia dela medio, Jaun Gorria bizi zela jaso da, hau da, bertze hainbat tokitan apezek deabrua deitu ohi dutena. Antzinateko bidaiariak Iparaldeko Jaun Gorriaren garrantzia azpimarratzen zuten, Añamendietan zehar ekaitzak hedatzen zituen zela, alegia.

Beharbada, Aingeru Irigaraik jaso zituen Zuberoako bi eskutitz sorginduak. Añamendiko Jaun Gorriak bidali zituen enpresario tiki haren bidez. Inkisizioaren belarriak edonon zeuden, baita Pasaia- ko Badia alderdian ere, lapurtar eta gipuzkoar sorginak Aizkibelgo Jaun Gorriaren aurka mintza zitezen, berak gaskoieraz eta euskaraz erantzutekotz. Hots, inkisidoreak haien tranpa berean erori ziren, agi denez eta Jose Maria Jimeno Ju-

riok erakutsi berri duen legez. Behelainoa ikusi soilik belarra zegoen tokietan. Alferrik.

Edonola ere, kontu hau konplexua da hagitx. Bizkaiko lehen jauna faltsua zen, hortaz? Eta deabrua nahikoa eskasa zen, arranogorria bezala? Ildo beretik, puzzlea osatzeko zati garrantzitsuena falta dugu: Jaun Beltza zena. Non zegoen? Orduko

Euskal Herrian baina egungotik kanpo? Erdi Aroko agirietan, Jaun Beltz bat edo bertze azaltzen zaigu, Nafarroan kasu, baina ez dirudi aipatu berri ditugun Jaun Zuria eta Jaun Gorriarekin alderatzen ahal ditugunik.

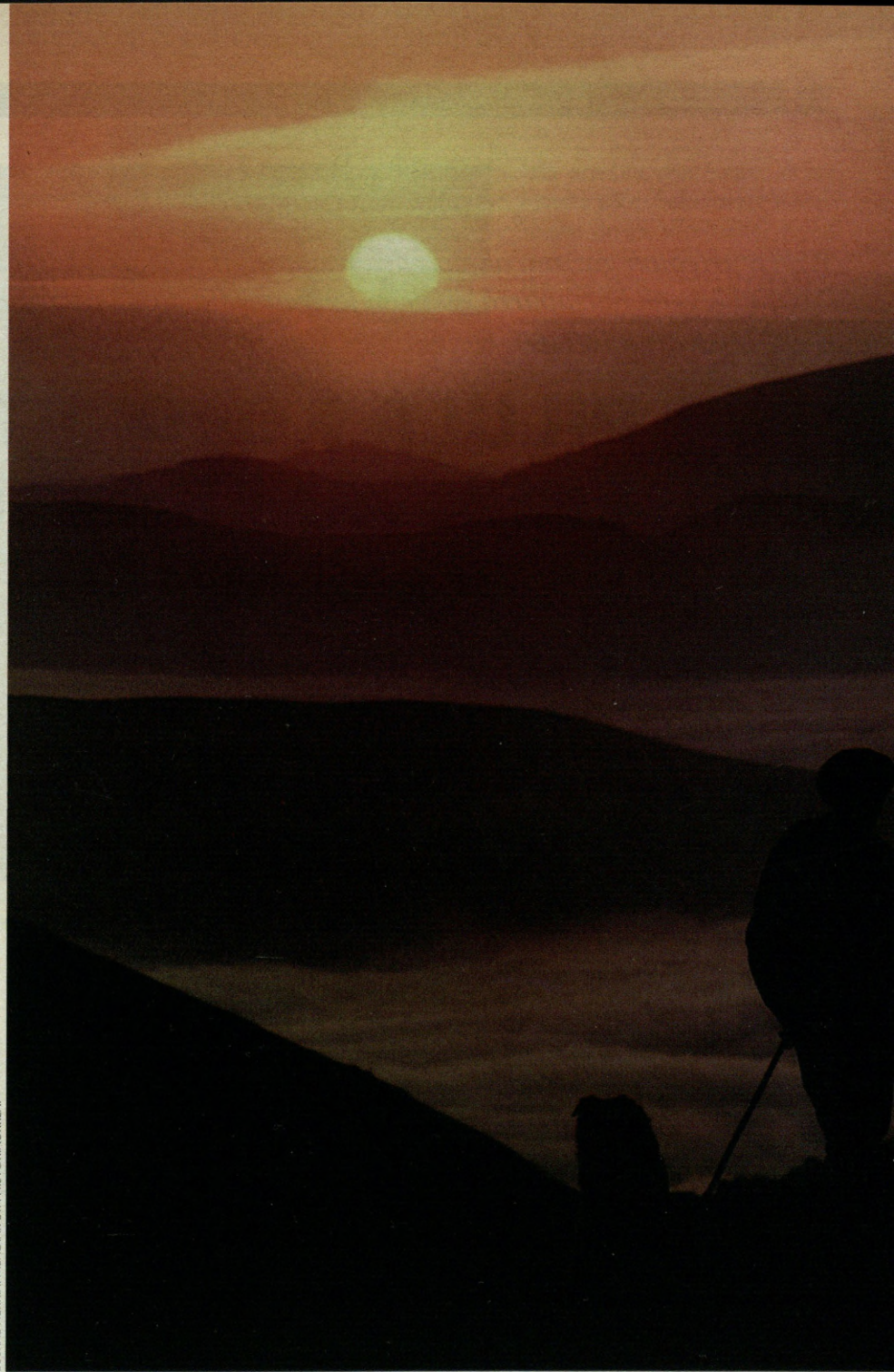
Honela, Jaun Beltz horiek, izaitekotan, herrixketako handikitxoak, bertzerik ez ziren izanen. Dena den, honetan guzian arazo bat dago, hots, hainbertze jaun eta andere bat ere ez. Jaun Txit Koloretsuen auzi honen lehenagoko euskaldunon barne antolaketa ez du islatzen, alegia. Txepetxen Berdintasunaren bidaia inizatikoan funtsezko oinarria falta dugula dirudi. Ediren beharko, hala ere.

ANDERE KOLORETSUAK. Antzinateko Iparraldean, egungo Andorra alderditi iparralderantz, idazkun (inskripzio) batzuetan andere, anderexo bezalako izenak azaltzen zaizkigu, baita kolore batzuk ere bai. Hau da, ezaguna denez, antzinatean emakumearen garrantzia gizartean handiagoa zela emaiten du. Kanpotik etorririko geroko kristautasunak zokoratu zuela berezko garrantzia, alegia. Bertze era batera erran dezagun: Jaun koloretsu horiek nagusitu aurretik, Euskal Herriko txokoren batean Andere Zuria, Andere Gorria eta Andere Beltza bizi ziren. Eta ez edozein txokotan, jakina, euskaldunontzat garrantzi handia zuten txokoetan baizik. Gorbeia edo Anboton ezezik, bertze toki batzuetan ere, alegia.

Euskal Herrian Ama Lurrak eta bere bi alabek, Ekik eta Ilargik, Marik eta bertzeren batek Andere koloretsu horiek irudikatzen ahal zituzten. Zuhaitzek ere bai, apika. Jauntxoaren irudia haritza izanen zen. Andereena, berriz, pagoa.

Anjel Rekalderen Egunsentiko itzalen artean, euskal Pagadi bizi eta magikoan hauetako baten bat bizi izaiten ahal zen, non eta Aralarren, noski, Pagadi sakratuan. Intzazelai/Pagomarin. Leitzaldeko Sagastibeltzetan ere bai, edota txima marroiak dituen baina ilea gorritz tintatu berri duen Juan Karlos Perezen neskatiaren begiradaren gibelean, gero eta indigena gutiago jasotzen omen duen Luinr-Lizartzako azokan.

Andere Zuriak, berriz, Tutererriko Landazurien edota Galipentzutik Kasedara jaisten diren legarda aldapatsuetan izanen zuten sehaska, lautada zabaletan, arrotzen zain. Edo oraindik basamortua ez zen Lizarduiren Sahara erdian, Kretatik hurbil.

EUSKAL HERRIA MENDIAK ETA HISTORIAURREA

■ Gorri-zuri-beltzek ez zuten gaur egungo erranahirik Erdi Aroan.

Beharbada inoiz ulerturen dugun hiru koloreko andere galduen gakoak, zientzia baino gehiago dena, egun Sarabeko larrosan eta etorkizunean Ebro alderdian errealitate bilakaturen dena.

Finean, Patziku Perurenak bere «Euskarak sorgindutako mendeak» liburuan oroitarazten digunez, «garai batean, baserri guzietan, etxabereak gaitzik izan ez zezaten, hiru ilabetatik hiru ilabetera kisuz zuritzen zen ikuilua». Korapilo gehiago elkartu nahian zabiltzate? Goizuetarraren ustez, Eki Amandre xuria izaiten ahal omen da, amatxi. Amñie. Ilargi, berriz,

Jaun Zuria, aitatxi. Baina Zaraitzun gurasoak aita eta ama baino gehiago ziren. Joseba Sarrionaindia ados dago?

Izan ere, aurreko mendeko mendigoizaleek jasoriko kondairaren arabera, Zube-roako eta Biarnoko lagunaren erranetan Añamendiko gailurrean zilarrezko jauregi bat zegoen eta bertan andere bat bizi zen: Maithagarri deitzen zutena. Hau da, apai-zek idatzi zuten Jaun Gorriaren gibelean euskal jendeak irudikaturiko emakume bat zegoen. Maithagarriaren kolorea zuk asmatu, irakurle ●

◆ ERLANTZ URTASUN

Azken urteotan guztion ahotan diren sintesi drogek, pilulek, bi aurpegi dituzte. Ilegalak dira, baina legeak hatzaparra gainean jartzea zaila da. Gorputzari kalte izugarria egiten diote, heriotza eragiteraino, baina zenbaitzuk funtzio miragarriak dituztela aldarrikatzen dute.

PILULA KOLORETSUEN ERRITMO FRENETIKOA

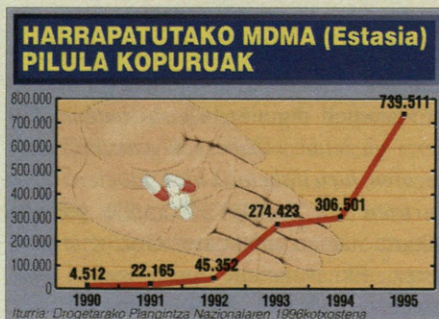
EUSKALDUNON EGUNKARIA

■ 1995ean 739.511 estasi pilula harrapatu zituen polizia Espainian.

Love pill, clarity, hug drug (besar-kadaren droga), amphetamine for lovers (maiteminduen anfetamina), PeaCe Pill (bakearen pilula)... honelako izenak hartzen dituzte gaur egun mundu osoan kontsumitzen diren sintesi drogek. Azken urteotan droga hauen kontsumoa estabilizatu bada ere, amaitzear den hamarkadaren hasieran izugarritzko igoera izan zuen. Drogetarako Plangintza Nazionalaren 1996ko txostenaren arabera, 1990ean poliziak 4.512 pilula harrapatu zituen eta 1995ean 739.511. Harrapatutakoa eta kontsumitutakoa ez da kopuru bera ordea. Adierazi kopurua hamar aldiz biderkatzen da errealtatean. Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan egindako ikerketa batek adierazi zuenez, 1,793 pertsonako lagina erabiliz, galdetutakoen % 2,3k hartzen zituzten sintesi drogak eta

gazteen artean berriz, 3,6k.

Eusko Jaurlaritzako Droga gaietarako alorrak kontsumo kopuru horiek kezgarriak zirela iritzi zion. Jaurlaritzak aginduta, Jesus Mari Aizpurua eta Jose Javier Grazena kimika irakasleek aurrez landuta zuten gaia, «Sintesi drogak» liburuan bildu dute. Liburu honek azken urteotan modan jarri den droga honi buruzko informazio

ugarri dakar, beti ere zehaztasun zientifikoa oinarri dela.

IBIZAKO 'VERANO DEL AMOR'. Sintesi drogek ibilbidea Estatu Batuetan hasen dute. Han pilula bat modan jartzen da eta Europara iristen da. Lehena MDA edo amodioaren pilula izan zen. 1985ean agertu zen Espainian (Estatu Batuetan legez kanpo geratu zen lehena, 1970ean). Hurrengo, estasia agertu zen, 1987an Ibizan. Estatu Batuetan 1985ean legez kanpo geratu zen droga hau. Espainian sintesi drogaren aitzindaria Ibiza irla da. 80ko hamarkadan oso ezagunak ziren rave (burugal-tzea) izeneko festak egiten ziren eta bertan bolumen handiko musika jarri, argi jokoak abian jarri eta dantzari ez uzteko moduko musika erritmoak aukeratzen ziren. Erritmo hori jasateko sintesi drogak erabiltzen ziren. Lagunarteko festak zirenak makro festak bihurtu dira eta hondartzetan eta eraikuntza industrialetan hasitako festek diskoteketan amaitu dute. Garai batean, Hondarribiko fuertea eta Irungo aduanetako eraikuntzak erabili ziren. Sintesi drogak mantenu dira Berlingo love parade jaialdian edota Ibizako verano del amor makro festan. Sintesi drogek tokia egiten duten beste festa mota bat ruta del bakalao ospetsua da. Diskoteka eta pub batetik bestera ostegunetik hasi eta astelehenera arte irauten dute ibilbide hauetan. Taberna giroak ere ezagutu ditu sintesi drogak. Normalean taberna ugariko guneeetan eta asteburua pasatzera joaten direnek hartzen dituzte. Droga hauei iraupen drogak ere deitzen zaie.

FIDO-DIDO PANPINA, KOMUNISTEN MAILUA ETA IGITAIA... Sintesi drogak erreakzio kimiko baten ondorioz sortutako drogak dira eta beraz, konposatu

desberdinek osatzen dute pilula. Konposatu nagusi bat izaten da, efektu psikoaktiboen eragilea dena. Konposatu aktibo honetaz gain, diluitzaileak, adulteratzaileak eta beste substantzia psikoaktiboen kantitate txikiak agertzen dira. Pilulen pisuari dagokionez, 0,18 eta 0,6 gramo bitartekoak izaten dira. Sintesi drogen kontsumitzaileak apenas pilularen eduki kimikoari erreparatzen dion, bai ordea duen itxura eta koloreari. Pilulak diseinatu egiten dira eta horrela, zilindrikoak, biribilak, handiak, txikiak eta bihotz formakoak aurkituko ditugu. Koloreari dagokionez, gehien egiten direnak zuriak eta marroiak dira, baina gorriak, berdeak eta urdinak ere ikus daitezke. Pilula hauek duten ezauzgarri garrantzitsuenetakoa —kontsumitzailearen ikuspuntutik— marrazkia da. Logotipo eta anagrama ezagunak marrazten dizkiete, hala-nola, fido-dido panpina, snoopy zakurtzua, play-boy untzia, zisnea, bihotza edo alderdi

■ Sintesi drogak 'rave'tan eta 'ruta del bakalao'-tan kontsumitzen dira bereziki.

konposizio desberdina dutela ikusi da.

Sintesi drogak erreakzio kimiko baten ondorio direla esan berri dugu. Erreakzio kimiko baten emaitza ordea, ez da beti sintesi droga. Medikuntzarako makina bat pi-

lula prestatu dira sintesi droga bihurtu gabe. Substantzia batzuk sintesi droga bihurtzeko, droga "ona" izateko, baldintza batzuk bete behar dira. Lehen baldintza egiteko erraza izatea da, lehen-gaiak merkeak izatea eta legalki eskuragarriak egotea. Bigarren baldintza, konposatu aktiboen familia ahalik eta zabalena izatea da. Horrela, aldaketa txikiak eginez, metodo berberarekin beste konposatu asko lor daitezke. Hirugarren baldintza, ahal bada legezkoa izatea da. Arraroa badi-rudi ere, konposatu psikotropiko asko administrazioarentzat droga gisa ez dira susmagarriak.

ESTASIA, SPEED ETA PCP.

MDMA edo estasia Merck konpainiak patentatu zuen lehen aldiz 1912. urtean. MDMA honek kalean hartzen dituen izenetako batzuk honakoak dira: adan, clarity, love pill, love drug, M&M, essence, euphoria, venus, ecstasy edo XTC. 1953 eta 1954. urteetan

droga honen toxizitatea eta portaera farmakologikoa ikertzen hasi ziren. MDAM txakur, tximino, Gineako txerri, xagu eta arratoieta probatu zuten. Ondorioen artean; begininien dilatazioa, txistu sorrera

■ Sintesi drogak, kamikazeak eta Vietnamgo soldaduak.

Sintesi drogen inguruan legedia nola dagoen azaldu dugu. Legea atzetik dabilera esan dugu eta zaila dela droga egilea edo saltzailea, hasieran bederen, harrapatzea. Sintesi drogen eta legearen arteko harreman hori ikusteko Alexander T. Shulgin ikerlari estatubatuarren pasadizoa kontatu besterik ez dago. Gizon hau Dow Chemical enpresako langilea zen. Lana utzi eta etxean antolatu zuen substantzia psikodelikoak prestatzeko laborategia. Substantzi berri asko prestatu eta San Frantzisko hirian banatu zituzten; guztiak «legalki» kontsumituak izan ziren. Izan ere, legeak ez zituen jasotzen konposatu haiek, berriak baitziren, ezezagunak.

Gaur egun gazteek festa giroan kontsumitzen badituzte ere, gerretan asko erabili dira sintesi drogak. Bigarren

Mundu Gerran soldaduek eta batez ere, hegazkin pilotuek metanfetamina edo speed hartzen zuten. Kamikazeek sarri hartzen zuten eta batzuetan arreta galdu eta aurkariaren aireportuetan lur hartzen zuten. Gobernu japoniarrak esaterako, armagintza industriako langileak behartu egiten zituen speed kontsumitzera lan gehiago egin zezaten. Gerra amaituta,

metanfetamina stockak zeuden Japonian eta gobernuak herritarrei sintesi droga hau kontsumitzea gomendatu zien, gerra galduta depresioa, adoregabekeria eta apatia ohikoak baitziren. 1948an 16 eta 20 urte bitarteko gazteen % 5 adiktoa zen.

Vietnamen ere soldaduek sintesi drogen eragina "jasan" behar izan zuten. Droga hauek analgesiko gisa erabili nahi zituzten. Soldaduak zauriren bat eginez gero, berak injektatuko luke bere zaurian. Gero ohartu ziren ordea soldaduen gan aluzinazioak sorrarazten zituela.

Bitxikeri tristeagorik ere bada. Estasia kontsumituta izugarritzko egarria sentitu eta 14 litro ur edan zituen batek. Ur kantitate handia zela-eta, likido pilaketa gertatu zitzaion garunean eta hil egin zen ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Sintesi drogek egarri handia eragiten dute eta alkoholik ezin edan eta ura hartzen da.

eta hipertermia. Bi ikertzaile estatubatuarrek MDMAren efektuak gizakiengan probatu zituzten eta 1976. urtean emaitzak argitara eman zituzten. Bi urte barru, Shulgin eta Nicholson ikerlariek MDMA «kontrol errazeko droga, tilde emozional eta sensualekoa eta efektu aluzinogeno gutxikoa» bezala definitu zuten. Ikerlari guztiak ados dira estasiak dependentzia fisikorik ez duela sortzen adieraztean. Behin hartzeari utziz gero, ez dago abstinentzia sindromerik. Dependentzia fisikorik ez badago ere ezin gauza bera esan dependentzia

psikikoaz. Kontsumitzaileak astebururo pilulen beharra sentitzen du.

Estasiaren ondoren, gehien kontsumitzen den sintesi droga metanfetamina da,

■ Marrazki jakineko pilularen atzetik dabil kontsumitzailea droga horren kalitatea ziurtatzen duelakoan

speed gisa ezagunagoa. Alkoholarekin nahastuta hartzen da askotan, edariaren efektuak denbora gehiagoz luza daitezten. Bien nahasketa oso arriskutsua da, intoxikazio

nabariak sortzen baititu. Speed jendeak ez du sintesi drogatzat hartzen estasiarekin alderatuz aspalditik kontsumitzen delako. Metanfetaminaren efektuek 6 eta 24 ordu bitartean irauten dute eta kokainaren antzeko efektuak dira. Takikardia eta hipertentsioa sortzen ditu. Arritmia latzak, konbulsioak eta entzefaloko odoljarioak ere eragin ditzake. Dosi handietan hartuz gero, bihotz, gibel eta giltzurrunak kaltetzen ditu. Metanfetamina injektatzen zuten gazte batzuen autopsietan ikusi denez bihotza, gibela eta giltzurrunak beraien aitonen organu hondatuarekin konpara zitezkeen. Speed, esnifatu edo injektatuz har daiteke, baina kristalduta ere saltzen da. Horregatik, ice edo kristal izenak.

Sintesi droga bitxietako bat aipatzearen fenziklidina edo PCP (PeaCe Pill edo bakearen pilula) familia dugu. Konposatu hau lehen aldiz 1958. urtean sintetizatu zuten eta Parke, Davis & Co industria kimikoak 1963an medikuntzan anestesiko bezala erabiltzeko patentea lortu zuen. 60ko hamarkadan Estatu Batuetako San Frantziskoko kaleetan saltzen hasi zen.

Jada Espainian eta baita Euskal Herrian agertu den sintesi droga berria GHB da. Izen zientifiko hori du, baina droga egileek estasi likidoa izenez bataiatu dute, nahiz eta estasiarekin zerikusirik ez duen.

Sintesi droga honek mozkorraldi baten efektuak ditu eta kontsumitzaileen oso gustuko da eta izango da, beste sintesi drogekin gertatzen ez den bezala, hurrengo eguneko ajerik sortzen ez duelako. Baina

■ Sintesi drogak: kaltegarriak ala lagungarriak?

Esplainiako legediak droga gogorak eta bigunak banatzen ditu. Banaketa irizpide batzuen arabera egin dute, baina ikerlarien ustez banaketa hau zentzugabea da. Irizpideak behar bezala jarraituko balira tabakoa eta alkohola droga gogorren artean lirateke. Drogeen efektuak eta legedia ez datoz bat, eta hori gutxi balitz, gizartean drogek oso konnotazio desberdinak dituzte beraien kalte egiteko gaitasuna kontuan hartu gabe. Tabakoa eta alkohola droga legalak dira, oso kaltegarriak, baina gizartean ez dute horrenbesteko konnotazio txarrik. Droga ilegalen artean desberdintasunak nabariak dira. Esate baterako, kokaina

eta heroina estigmatizatuta ditu gizarteak. Ez da hori gertatu sintesi drogekin. Ezaugarri batzuk mantentzen dituzte eta horiek onargarri egiten dute droga mota hau. Asteburuetan kontsumitzen dira, gazteek batik bat, eta pilula moduan hartzen dira. Hautsa esnifatu edota injekzio bidez ere posible litzateke, baina erabilera modu horrek konnotazio txarrik ditu.

Sintesi drogek gaixotasun kronikoak eragin ditzakete eta zenbait kasutan (oso gutxitan) heriotzean amaitu da abentura. Hala ere, pilula hauek funtzio asko betetzen dituzte eta hori egiaztatzeko Interneteko www.ecstasy.org helbidean

begiratu besterik ez. Estasia kontsumitu dutenek beren esperientziak kontatzen dituzte. Bati lesbiana dela adierazten lagundu dio, beste bati senide baten galera jasaten. Beste batzuei depresioa gailentzen lagundu die. Kokainarekiko adikzioa galtzeko ere balio du internauta baten ustez.

Azkenik, Nicholas Saunders, ecstasy.org helbidearen sortzailearen hitzak jasoko ditugu. 1988. urtean kontsumitu zuen lehen aldiz estasia eta honako sentimenduak izan zituen: «Kultur presio usteletatik askatu izan bagina bezala sentitu ginen eta gure benetako izaera agertzen utzi zigun» ●

alkoholarekin nahasteak heriotza eragin dezake.

EZ GOSERIK, EZ NEKERIK. Sintesi drogek arrakasta handia lortu dute batik bat gazteen artean. Lehen aipatu bezala, *rave*, *ruta del bakalao* eta gaupasako asteburuetan kontsumitzen dituzte droga hauek. Helburua sinplea da: egunak eta gauak jarraian geratu gabe mantentzea. Nekea saihestiaz gain badute beste funtzio bat sintesi drogek. Pertsona arteko harremanak asko errazten dira. Sexu harremanetan laguntzen dutenaren kontua ordea, ahoz aho-ko istorio hutsa da. Droga hauek gizakiaren gorputzak dituen kontrol sistemak ezabatzen dituzte eta horregatik, ez da, ez nekerik, ez goserik, ez beldurrik sentitzen.

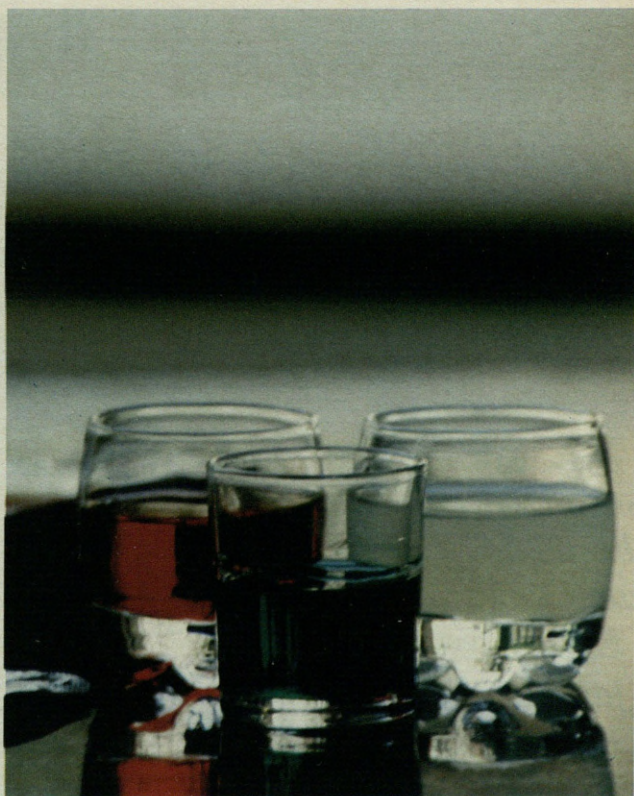
Sintesi drogak oso modan jarri badira ere, ikerlariak nahi adinako daturik ez dute berauen efektuak neurtzeko. Droga hauek Substantzia Kontrolatuen I taldean daude eta galerazita dago gizakiekin saioak egitea. Lege honen eragina, nola ez, laborategi animaliek sofritzen dute. Dena den, legea lege, gizakiekin ere egin dira saio batzuk eta nolabaiteko ondorioak ateratu dira. Droga gorputzera sartzen denean, hau da, droga molekula errezeptorearekin, bere pareko substantzia kimikoarekin topo egiten duenean, erreakzio kimiko bereziak gertatzen dira. Erreakzio horiek, noski, edozein drogekin gertatzen dira. Sintesi drogek nerbio sistema zentralera eragiten dute eta ondorioetako batzuk hauek dira: bihotz taupadak azkartzea, gehiago izerditzea, poza, euforia, depresioa, aluzinazioa eta abarrekiko sententzioak. Pilulen efektuak kontsumitzailearen gustukoak izaten dira batzuetan eta beste batzuetan ez. 1992an N. Solowij-en ikerketaren emaitzak kaleratu ziren. Ikerketa honetan estasiak sortutako efektu desiragarriak eta ez desiragarriak azaltzen dira. Kontsumitzaileak gustuko dituen efektuen artean dira: hitzjariora, jasankortasuna, besteekiko hurbiltzea, zoriontasuna, lasaitasuna, onarkortasuna, zentzuekotasuna, euforia, norberarekiko segurtasuna eta axolagabekeria. Efektu ez desiragarrien zerrenda ere luzea da: gosearen galera, aho lehertasuna, bihotz taupaden azkartzea, masail tentsioa, insomnioa, bruxismoa, itoaldiak, izerditzea, kontzentrazio falta, txisa egiteko gogo. Okerragoko efektuak ere badituzte sintesi drogek; heriotza. Estasia, MDA eta MDEAK eraginda hil zirenen gorputzak az-

tertuta emaitza hauek jasotzen dira: bihotz nekrosia, gibel nekrosia, zerebroan odol jariora eta edema. Droga hauek eragindako heriotzak gaitzaren edo kontsumo jarraian emaitza direla esan ohi da. Baina estasiaren dosi bakar batek heriotza eragin dezake honelako kasuetan: estasiarekin batera beste substantzia psikoaktibo gehiago irensten badira, substantzia horiekiko hipersentikortasuna izanez gero, alergien kasuan, gibel, bihotz edo giltzurruneko gaitzak izanez gero eta antidepresiboak denbora batez hartu izan badira.

Sintesi drogen efektuak gogorak dira kasu batzuetan, baina makina batentzat negozio hutsa da merkatu hau. Bi arrazoi nagusi aipa genitzake negozio honen arrakasta aipatzeko. Batetik, trafikoaren arrisku eta kosturik ez dago. Kolonbian koka orriak zaindu eta handik Europarako ibilbidea antolatu beharrik ez dago. Substantzia kimikoak laborategian biltzen dira, beraz lehengaiekin

■ Sintesi droga berria, GHB da, kalean estasi likidoa bezala bataiatu dena. Ez du ajerik eragiten droga honek

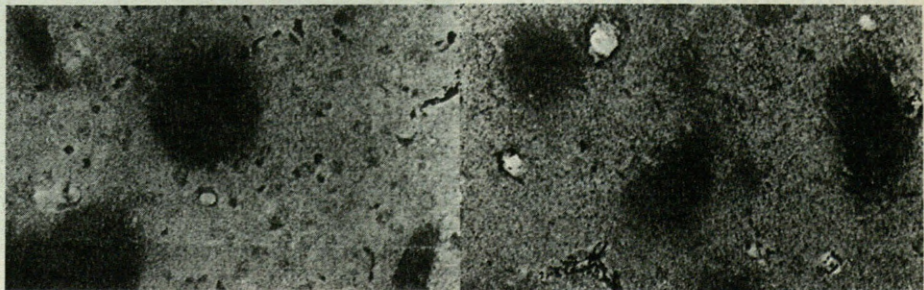
batera eta bestera ibili beharrik ez dago. Bestetik, legea «alde» dute sintesi drogak sortzen ari direnek. Substantzia kimikoak arautu behar eta Osasunerako Erakunde Mundialak (OMS) sailkapen bat egitea erabaki zuen. Gaur egun substantzia hauek bost taldetan banatzen dira. Lehen taldean,

■ Azken modako droga GHB da, kaleko hizkeran, estasi likidoa deiturikoa.

abuso potentzial handia dutenak eta medikuntzan erabilpenik ez dutenak biltzen dira. Zaku horretan dira heroína, LSD eta kokaina, esate baterako. Sintesi drogak ere, droga gogortzat jotzen dira, ilegalak dira. Baina legea beti atzetik dabil. Administrazioak oso egoera jakinetan bazarrik har dezake parte: droga egileak sintesi drogaren banaketa zabala egin duenean, kalteak gertatu direnean eta giza taldeak kexatzen direnean. Orduan, administrazioak legeak egingo ditu droga hau ilegal bihurtzeko. Oso zaila da droga egilea prozesuaren aurreko urratsetan harrapatzea, darabiltzan lehengaiak legalak baitira eta sortuko duen droga berria denez ez dago oraindik legedian sartuta ●

◆ ONINTZA IRURETA

■ Garunean neuronak deuseztuz joaten dira (zatiak galduz) eta errekupeaezinak dira.

P E D R O M A R I A E S A R T E

“MADRILEK JARRI DU BETI BAKEAREN PREZIOA”

*Pedro Maria Esarte
Muniain orain 62 urte
sortu zen Elizondon. Aita
bertako Santoneakoa eta
ama Zangotzakoa zituela.
Esartetarren tradizioari
jarraitu dio Pello izenez
ezaguna den harakin
honek. Lekarotzen ikasi
zuen lehenik, eta
Madrilen txarkuteria
beranduago. Esarte
urdaitegiaren
nagusi-langilea da, sei
senide artean zaharrena;
ezkongabea. Elizondoko
alkatea izana eta
politikan aritua:
Baztandarren Biltzarra,
Bergarako Alkateen eta
Euskaria mugimenduko
partaide, besteak beste.
Zazpi liburu idatzi ditu
Nafarroako historiaren
hainbat pasartez, eta
orain XVI. eta XVII.
mendeko Nafarroako
historia lantzen ari da.
Autodidakta porrokatua
da Pello baztandarra.*

Baztan, Ipar eta Hego Euskal Herriaren txoko mitifikatua. Euskaldun amerikanoen eta kontrabandisten lekunea. Zuk ongi ezagutu duzu bazter hau guztia. Kontaiguzu, kontaguzu...

Funtsean, kontrabandoa eta Ameriketarako emigrazioa bi irudikeria besterik ez ziren izan Baztanendako. Funtsean, gaurko ogia eta biharko gosea izan ziren, bailaren benetako garapen ekonomikoa ordezkatu zutelako. Dirua kanpotik ekarri eta bertan xahutu egiten zen. Etxeak handitu, edertu, baina ez zen bertze deusetan inbertitzen, ekonomia ez zen sendotu alegia. Benetako kontrabandoak 1958 arte iraun zuen, eta pentsa, diru pixko bat egin genuenok bertako arbolak landatzen genituen bitartean Diputazioak pinuan inbertitu zuen.

■ Elizondoko alkate-juratua edo auzo-alkatea izan zinen, ez alkate. Baztan 15 herri-auzoen udalerria da, Elizondo tarteko...

Elizondok ez du bere udal propiorik. Nafarroako bailaretan, Baztangoa exenplu

izugarria da. 1924ean, Primo de Rivera diktadoarearen aldekoek boterea bailara mailan ezarri zuten, eta harrez geroztik herriak bailarako auzoak izatera pasa ziren, herriek ez dute izaera juridiko propiorik.

■ Zuk izaera horren kontra borrokatu izan duzu...

Elizondok bere udaletxea izatea gutxienezkoa litzateke, baldin bailarako udaletxean borondate ona balego. Nik ez dakit zer duen udaleko aulkiak baina denei itsasten zaie ipurdian, denei eh! Elizondon, XIX. mendean, udalerri propioa zegoen, mediku zerbitzua, zergak biltzen ziren. Diktadore hark udal erreforma ezarri zuen ordea, eta halaxe gaude.

■ Hobe litzateke herri bakoitza independente izatea beraz. Baztandarrak kontent al dira horrela?

Tokian tokiko auzo-alkateak herri arduratu gabe aritzen direla iruditzen zait. Herri baikotzak bere nortasuna badu eta oraingo izaera juridikoa doilorra iruditzen zait. Badakizu? Baztandarrak zuku-zuku deitzen zaio, barneraioia, itxia, azken buroan berea egiten duena alegia. Hemengo botuak oraindik ere lehengo modura eskuratzaren dira. Urliari ematen diot botua, eta

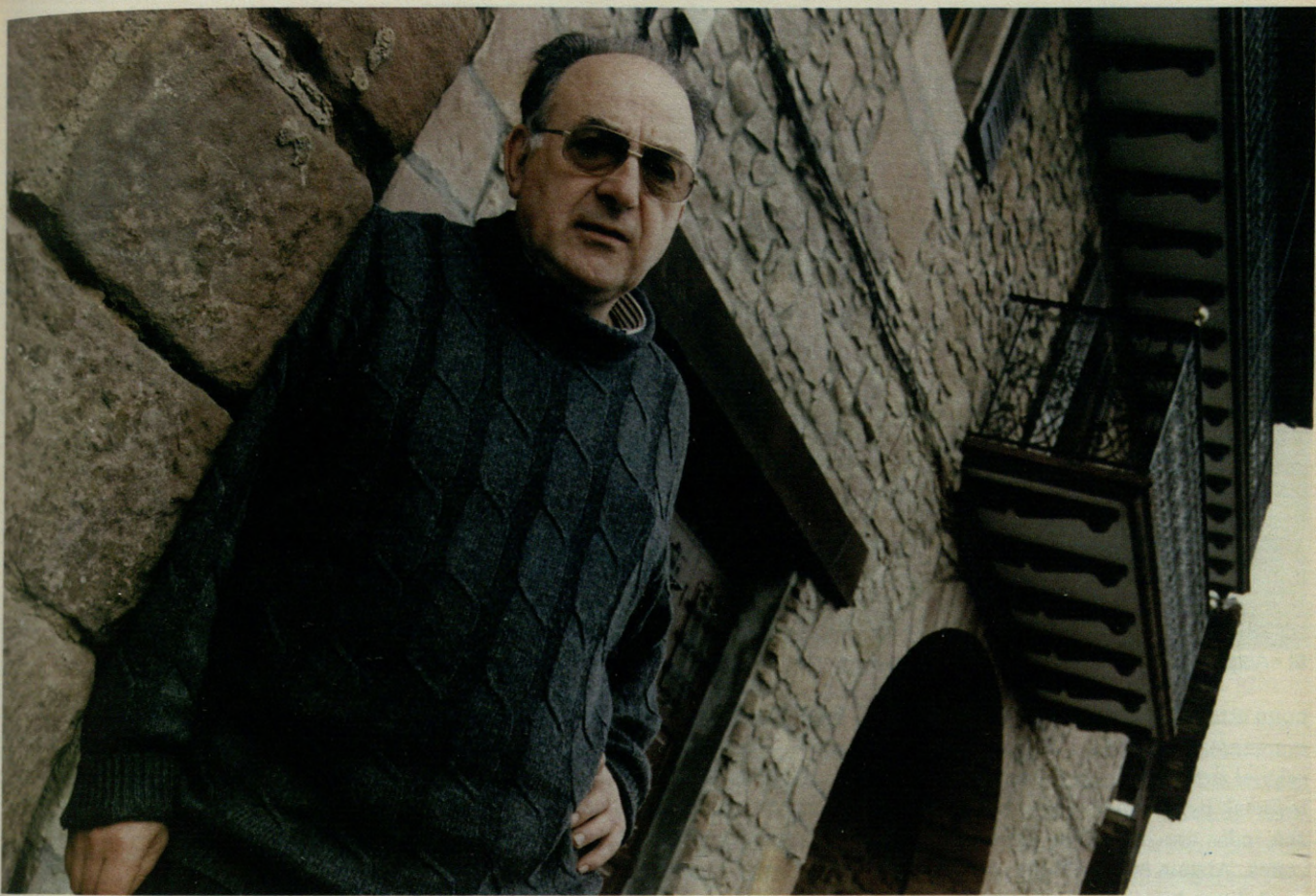
berak konfiantza ematen dit arboletik lapurtzeko. Urliak hartara baso osoa lapurtu dezake. Berdin dio, urlia bai sandia izan, edota euskal nazionalista nahiz nabarista. Hemen mendia erretzen da eta sekula ez da su-emailea harrapatzen, baina baztandarrak badakigu mendia erre duenak ardiak hartara eramaten dituela.

■ Udalerri demokratikoak osatu aurreko garaian aritu ziren udalbatzan, Aliantza

JOVE LACALLE

■ Kontrabandoa eta Ameriketarako emigrazioa bi irudikeria izan dira Baztanendako».

JOXE LACALLE

■ «Primo de Rivera diktadoreak kendu zion Elizondori herri izaera, eta Baztango auzo izatera behartu».

Foral Navarrako Julio Iturralde alkate nagusia zelarik. Orduko jokamoldeak beti ere gogoan-edo?

Pentsa, orduan 25 urte goitikoek baino ez zuten botua ematen ahal Baztanen; areago, familia buruek baino ez. Franco hil ondoren ere Julio Iturralde horrela segitu nahi zuen. Nik 21 urte zituzten guztiek botu eskubidea izan zezaten borrokatu nuen udal batzarrean. Elizondoko batzarrak onartu zuen, baina bailarako batzar nagusiak atzera bota zuen nire proposamena. Geroxeago, Konstituzioak 18 urte goitikoentzat botu eskubidea ezarri zuen. Pentsa, nire ere erredikulua izan zen.

■ **Baztandarren izaera aipatu duzu; Baztandarren Biltzarren biltartez euskalduntasunari atxiki zaio baztandarra bederen...**

Beharrik! Ana Maria Marin zinegoziaren ekimenez abiatu zen 1964an Baztandarren Biltzarra. Bere aita Baztango alkate errepublikarra izan zen; 36ean ihes egin zuena. 1975ean ordea, euskaltasunak aitzina egiten zuela, frankistek *Ez dok ha-mairu* ikusgarria debekatu nahi izan zuten.

Ikurriñaren legalizazioarekin ere hamaika kontu bizi izan genituen, eta udaletxean altxatzea lortu bagenuen ere, geroago, Nafarroa erkidego autonomo gisa eratu zenean, ilegala izatera pasa zen. Izugarria da, ilegala izanik ere udaletxean onartu beharra daukate hala ere.

■ **Baztanen nabarristek ikurriña onartzen dute beraz...**

Nola edo hala. Gogoan dut, Fernando Aire Xalbador bertsolariaren omenaldia

■ “Nafarroa bertze euskal lurraldeekikoan isolatzen saiatu dira historikoki Madriletik”

zela, zendu zen egun berean, hitzaldia eman zuela Julio Iturralde alkateak. Euskal Herriko harmarria aitzinean eta ikurriña sorta baten artean. Aurreko astean ordea, Goardia Zibilak egurra banatu zuen ezker-eskuin Elizondon ikurriña zabaltzeagatik. *Punto y Hora* aldizkarian salatu nuen nola jokatzeko izan zuten alkateak muga alde batean eta bertzean.

■ **Punto y Hora aipatu duzu. Mirentxu**

Purroy zuzendaria atxilotua, Bergarako Alkateen mugimendua... Tartekoa izan zinen, ezta?

Elizondoko alkate-juratu berria nintzen, eta nire lehen eginkizuna Mirentxu Purroyren askatasuna eskatzea izan zen. Bergarako lehen batzarrera joan nintzen, eta erran nuen nik ezin nuela Baztango alkate bezala azaldu, Elizondoko alkate-juratu baino ez nintzela. Arrasateko Garai alkateak erran zidan lasai aritzeko, ni nintzela guztien artean demokratena, berauek *generalisinoak* —Francok hots— aukeratuak baiziren.

■ **Nola gogoratzen duzu Bergarako Alkateen mugimendu historikoa?**

Alkateen mugimendua Nafarroatik lehertu zuten —gaur egun Udalerrien ekimena hondatu nahi duten bezalaxe—. Jesus Aizpun eta Jaime Ignacio Del Burgok eragin zuten Madrilen udalerrietako alkateen batzarrak hartua zuen abiada zapuzteko. Oiartzun, Hernani, Elgoibar, Arrasate eta Bergarako alkateak Gutierrez Mellado jeneralarekin bildu ziren, eta hark hegoaldeko lau lurralde historikoak auto-

JOVE LACALLE

■ «Aizpun eta Del Burgok zapuztu zuten Bergarako Alkateen mugimendua».

nomi estatu bakarrean sartuko ziren esperantza eman zien. Migel Javier Urmenetari eskaini zion *super-gobernador* izatea. Urmenetak jarri zuen baldintza bakarra izan zen indar armatu zibilen kontrola berak izatea. Aizpun eta Del Burgo nabarristek posibilitate historiko hura zapuztu zuten ordea.

■ Harakina zara ofizioz, politikan ari izan zara afizioz, eta Nafarroaren historiaren hainbat aferez zazpi liburu idatzi dituzu. Euskal Herria ezin da ulertu Nafarroarik gabe. Eskuindarrek ordea bereari eutsi gogor...

Bai. Nafarroako eskuindarren argudioa da euskal lurraldeak ez direla historian barrena batuak izan. Betiko lelo maltzurra. Nire lanak alde batera utzita, hor dugu Olaizola eta Urzainkiren *La Navarra Marítima* liburu paregabea. Berean erakusten zaigunez, XII. eta XIII. men-

detan euskal lurraldeak ez ziren zedarrituak. Nafarroa eta Bizkaia eta Gipuzkoak, esaterako, nortasun eta izaera komun bat izan dituzte, monarkiaren gorabeheren arabera etenak izan badira ere, sozial, kultural eta zenbaitetan instituzionalki ere, historia batera egin dute.

■ Zure liburuetak baten izena *Alduide, Corazón de Navarra* da. Kinto Real deritzan eremuari buruzkoa da liburu

hori. Zer izan zen Kinto Real deitu zena?

Alduide edo Aldude herria ez zen existitu XVIII. menderarte. Aldude bailara ere bada, eta Kinto Real bertan dago. Historian Erro, Baztan eta Baigorri bailarek baliatzen zuten artzantzarako, bertatik ere, egurra eta minerala ateratzen zen. Artzainen kabalek edo abereek bertan bazkatzen zuten auskalo noiztik. Nafar erresuma bi estatuok bananduz geroztik, espaniar korroaren justiziak bere lurraldetik kanpo ge-

ratu zinentzako «boskarren tributua» deritzana ezarri zuen, horretatik dator *Kinto Real* izena. Petxa edo tributu bat jarri zieten baigorriarrei. 1.440. urtean Erro eta Baztango bizilagunek estatuari auzi bat irabazi zioten. Petxa bakarrik ordaindu behar zuten egurra edo minerala ateratzeko. Abereen hazkunderako ez ordea.

■ *El Ferrocarril europeo de Navarra* ere idatzi duzu. Zer izan zen hori?

Trenbide hori ez zen eraikitza heldu, baina trazatua izan zen. Paris eta Madril lotzeko bide laburrena zen. Joan den mendean proiektatua izan zen, baina espainol militarrek atzera bota zuten frantsesek Espania inbaditzeko erabiliko zutelakoan. Pentsa zer lelokeria, trenbide bat neutralizatzekeo tunel bat lehertu besterik ez de-

■ **“Foruak, funtsean, euskaldunok gerran jasandako bidegabekeriak ordaina besterik ez dira”**

Hamarrekoa

JOANA ALBRETEKOA

«Ni antimonarkikoa naiz»

ARTURO CAMPIONI

«Bere garaian ematen ziren posibilitateen gainean borrokatu zuen nafar haundia»

PIO BAROJA

«Bere buruarekin kontsekuente»

JULIO CARO BAROJA

«Bere osabaren antitesia eta kontrakoa»

MANUEL IRUJO

«Mugarik gabeko abertzalea»

JAIME IGNACIO DEL BURGO

«Nafarroako historiaren faltsutzailea»

MIGUEL SANZ

«Nafarrak basapiztiak bezala kalifikatzea posibilitatzen duen politikoa»

JUAN CRUZ ALLI

«Bere lekua duen politikoa»

PATXI ZABALETA

«Politikaz maitemindutako abokatu eta idazlea»

JOSE LUIS ELKORO

«Langile nekaezina»

nean. Irakaspen izugarria atera daiteke beretik, Espanian egin ziren trenbide denak Nafarroatik eramandako egurrez egin baitziren. Hemen ez zen egin ordea. Lehendik ere Irati basoa ustiatu zuten, eta gero sos bat eman gabe bertako zura dohainik eraman zuten. Nafarroa bertze euskal lurraldeekikoan isolatzen saiatu izan dira betidanik Madriletik.

■ Cien años de Gamazada ere idatzi duzu. Foruak dira geratu zaizkigunak...

Gamazada azken funtsean gure historian erreplikatzan den bertze une lazgarri bat da. 1512. urtean konkista jasan behar izan genuen. Beranduago, Karlistadak etorri ziren: 1839ko konstituzioa lehenik, gero 1876koa. 1893an berriz Gamazada izenekoa. Guk euskaldunok bakea beti ordaindu dugu foruen bitartez. Alegia, gerrak bizi behar izan ditugu, eta haietan jasandako laidoak eta bidegabekeriak ordaintzeko moldea foruak izan dira. Gamazadaren ondotik, Nafarroako eskuduntzak estatuaren aurrekontuetatik pasatzera behartu gintuzten. Administrazio bakarra ezarri, eta ipar nafarrekin genituen azken loturak pikutara bidali zituzten. Madriletik diote beti bakeak ez duela preziorik. Zinismo handiagorik gero! Guk beti bakea ordaintzen dugularik!

■ Euskaria mugimenduaren partaidea

■ «Bakeak ez duela preziorik diote. Hori zinismorik! Beti guk ordaintzen dugu eta».

izan zinen. Euskariatik lortu nahi zenuena gauzatzen ari da orain Lizarra-Garazi akordioaren bidez nolabait. Abertzaleok batera lortuko al dugu Euskal Herria batzea, burujabetasuna...?

Hau iraupeneko lasterketa bat da, asko kostatuko zaigu. Biolentzia egoera gainduta ere, edozein gauza gertatu ere, Madril

eta Parisek bakeari jartzen dioten prezioaren arabera dago guztia. Bakea estatu bion esku dago, gobernatzen ez duenak ez dauka ahalmenik bakea jartzeko. Bakea, funtsean, ez dago gutxiengoaren esku, gehiengoaren esku baizik, agintzen duenaren esku alegia ●

◆ MIKEL ASURMENDI

T a n t o a

Independentista independientea

■ Joxe Urroz
Irakaslea

Pello Esarte, baztandar peto-petoa da, abertzale bat. Lagun bati buruz idaztea zaila izaten da, eta kasu honetan ere ez da batere errexia niretzat. Gazte denboran, bide desberdinetatik eraman gintuen bakoitzaren biziak. Esarte jaunak bere bertze lau anaiak bezala Lekarotzen egin zituen ikasketak, eta nik berriz Irunen. Erran dezakegu, Pedro Maria Esartek bizi guztia Baztanen igaro duela. Duela hogeita zazpi urte elkar ezagutu genuen, eta ordutik arras lagunak egin gara. Lehengo egunetik gure iritzi eta helburuen antza handiaz ohartu ginen, bide berdintsua jarraitu behar genuela konturatu eta gaur egun arte honela jarraitzen dugu.

Politika munduan, abertzale «independiente» independentista bezala defini dezakegu. Beti dago prest bere laguntza emateko. Kultura mailan —bere bizitzako zutabe oso garrantzitsu eta interesgarria—, Esartek onura garrantzitsu asko ekarri dizkio Baztango bai-

larari (Baztandarren Biltzarra, Ikastola, Xorroxin Irratia). Hori bai, lan guzti hau, zentimorik ere kobratu gabe egin izan du, berak nahi zuelako eta ordainik espero gabe. Euskaraz ongi ikastea lortu ez badu ere, gure hizkuntza eder honen egoera Baztanen hobetzeko lan asko egin du.

Idazle bezala autodidakta izan arren, harriturik nago, zazpi liburu editatu baititu. Bere gai nagusia Nafarroako historia da, batez ere XVI. eta XVIII. mendeetan zehar. Batzuetan gehiegi dakiela iruditzen zait. Ikaragarritzko lana da hainbertze datu elkartu eta beren artean erlazionatzea. Azkenaldi honetan liburu bat baino gehiago irakurri ditudanean, Esarteren liburuetak zitak agertzen direla ohartu naiz. Hale ere, eta gehienetan gertatzen den bezala, ez Nafarroako gobernuak ezta Baztango udalleteak ere ematen dio Esarteren lanari behar duen garrantzia. Berarengatik eta bere lanarengatik Nafarroaren benetako historia ezagutzen ari gara ordea ●

E Z P

PRINTZA

EUSKARAZKO KOMUNIKABIDE PUBLIKO ETA PRIBATUAK

Joseba Arregi EAJko parlamentariak, «Eusko-news & Media» Internet bidezko aldizkarian, «Euskarazko komunikabideak. Normalak?» izenburuko artikulua idatzi du. Hona hemen pasarte batean, komunikabide publiko eta pribatuaren inguruan, esaten duena:

«Ikusentzunezko komunikabideek publiko izaten jarraitzen dute. Eguteroakoak kudeaketa pribatua du, baina laguntza publikoari esker bizi iraun dezake bakarrik. Egoera honek etorkizunean hainbat buruhauste ekarriko digula ziur nago, gaur egun gure inguruan moldatzen doan giroa ez baita Eusko Jaurlaritzak abiatu zenekoaren tankerakoa.

Ezagutzen ditudan euskarazko komunikabideak kontuan hartuta, ordea, bada arretaz begiratu beharreko zerbait: komunikabide hauek duten mutur batean kokatzeko joera, era batera edo bestera, arrazoi bategatik edo besteagatik. Idatzizko nagusienak ezker abertzalearen muturrean. ETB, berriz, programazioari dagokionez, eta esan nahi dudana azpimarratzeko errealitatea zertxobait bortxatuz, kirolaren, folklorearen eta algararen muturrean».

KURRIKULUMA HEDATUZ

«IKAS-estrategiak eta autonomia» izenburupean eta UEU eta HABEk antolatuta, Glotodidaktika jardunaldiak burutu ziren iragan ostiralean, martxoak 26. Gasteizen eginiko egun beteako jardunak, 1999-2000 ikasturtean indarrean jarriko den Helduen Euskalduntzearen Oinarriko Kurrikuluma hedatzea izan du xede. Helduen euskalduntze-alfabetatzean diharduten irakasleei zuzendurik, izenburuak azaldu bezala, ikasleek ikas-prozesuan duten autonomia eta ikas-estrategiak aztertu ziren bertan.

BERTAKOAK ABIAN JADA

BERTAKOAK 1999 musika klasikoko zikloa abian da iragan astean Bilboko Elkarte Filarmonikoaren egoitzan eskainitako kontzertuarekin. Bizkaiko Foru Aldundiak publikoaren aurrean aurkezteko aukerarik izan ez duten artista gazteei bide irekitzen die ekimen honekin. Datorren kontzertua apirilaren 20an izango da eta hirugarren eta azken emanaldia, maiatzaren 18an.

DESOBEDIENTZIARAKO DEIA

EUSKAL Herrian Euskaraz taldeak kanpaina berri bati hasiera eman dio, taldeko ordezkariak joan den astean Bilbon eginiko agerraldian jaki-

■ EHEren martxoak 22ko agerraldia.

ALBERTO ELOSEGI

narazi zutenez. Azken aldian Justizia Administrazioaren euskararen aurkako errepresioa areagotzen ari dela-eta —bost abokatu euskaldun euren kontu korrontetik bi milioi pezeta kendu izana eta auziperatuta dauden EHEko hamahiru militantei 250.000 pezetako (10.000 liberako) isuna jarri izana salatzen dute—, erantzun moduan desobedientzia zibila egitera dei egin du EHEk. informazioa banatzeaz gain. Herrietako epaitegietara hurbildu eta salaketak jartzeko eskatu dute, baita epaitegietatik jasotako erdarazko zita-zioak bota eta itzultzaileak ez onartzeko ere.

«EUSKARAREN HOTSAK»

DEUSTUKO Unibertsitateak «Euskararen hotsak» CD-ROMa argitaratu du berriki. Lan honetan euskalki ezberdinen hotsak jaso eta entzungai ipini dituzte Ana Elejabeitia, Alexander Iribar eta Rosa Miren Pagola egileek. Gainera,

HITZ BITAN ● Idazle eta Hotsa elkarteko lehendakari den Auxtin Zamorak poesiaz jardun du: «Poesiak nortasun, leku eskas du Euskal Herrian (...) Jakiteko badela poesia, poetei toki berezia egin behar zaie ● Andolin Eguzkitza Euskal Idazleen Elkartearen lehendakaria ez da soilik poesiaren beharretara mugatzen, idazleak, orokorrean, ditu hizpide: «Gure egoera soziolinguistikoarengatik, euskaldun jendeak oraindik ez du sinesten idazleengan, eta hori da aldatu behar duguna» ● Aldaketa ere proposatzen du Jaime Otamendi kazetariak EEBBtatik, baina euskarazko komunikabideen esparruan».

L A K

grafiko, fitxa eta mapak bildu dituzte, euskalkien azterketa fonetikorako lagungarri gisa.

BOST TITULAZIO BERRI

1999-2000 ikasturtean, Gizarte Kontseiluko osoko bilkurak onarturik, bost aukera berri eskainiko ditu EHUK: Ingenieritza Kimikoa, Ingenieritza Elektronikoa, Filologia Alemana eta Ontzi Makinak eta Itsas Nabigazio diplomaturak. Dena den, aipaturiko bigarren titulazioa abian jartzeko, beharrezkoa da Espainiako Unibertsitateen Kontseiluak ikasketa plana diseinatzea.

ARTE GUNEEN BILKETA

BIZKAIKO eta Gipuzkoako Aldundiek, arte guneen inguruko argitalpen bana kaleratu dute bateratsu. Tomas Uribetxebarria Bizkaiko kultur diputatuak, Bizkaiko 45 udal erakusketa aretoei buruzko informazioa eskaintzen duen katalogoa

AMAITU DA KORRIKA 11

Iragan igandean, martxoak 28, hamaikagarren Korrika helmugara iritsi zen, Donostiako Boulevardera, lekukoa Kontseiluko ordezkarien eskutan zela. Iruñetik abiatu eta hamar egunetan 2.250 kilometroko ibilbidea burutu du aurtengoan Korrikak. AEKk euskal gizarteari luzatzen dion mezuak, ordea, ez du etenik, eta euskararen ibilbideak, Korrika amaiturik ere, aurrera jarraitu behar du. Harik eta, bi urteren buruan AEKk, berriro, hamabigarrenez, euskaltzaleak korrika jarriko dituen arte.

aurkeztu du berriki. Gipuzkoako Foru Aldundiak, aldiz, museoenguruko argitalpena jarri du kalean. «Gipuzkoako Museoen Gidaliburua»ren bertsio gaurkotua kaleratu du, herrialdeko 24 museoren berri emanez.

■ Donostiako San Telmo Museoa.

■ B. Elizagoien.

IZENAK

Bittor Elizagoien arraioztarra da Nafarroako Bertsolari Txapeldun berria, Lesakako finalean Xabier Silveira eta Estitxu Arozenaren aurrean —bigarren eta hirugarren, hurrenez hurren— nagusitu ondoren.

Amaia Atorrasagasti bilbotarraren «Dejame soñar en vacío» ikus-entzunezko instalazioa zabalik da Bilboko Abisal Espazioan. Argazkiak, margoak eta olerkien grabazioak uztartu ditu artistak erakusketa honetan.

Kepa Junkera, Maixa eta Ixiar eta **PiLT** aukeratu ditu Espainiako Egile Elkartek (SGAE) urtero antolatzen dituen musika sarien baitan, euskarazko abestirik onenaren sarirako. Horien artean, irabazlea nor den apirilaren 22an jakinaraziko dute.

■ Kepa Junkera.

«produktu berriekin gehiago esperimentatu beharko genuke. Bestetik, dagoeneko euskara komunikazio tresna denez, ezin dugu ibili euskara maitatu egin behar dela esanez» ● Juan Mari Larrarte AEK-ko kideak esanak dira hauek: «Euskalgintzaren gaitzetako bat, urteetan, izan da bakoitza bere aldetik ibili dela lanean; komunikazio falta horri aurre egiteko bidea jartzen du Kontseiluak» ● Bestelako komunikazio falta bat aipatzen du Anjel Lertxundi idazleak: «gure herrian erdaraz idazten duten idazleek ez dute urrundik ere ezagutzen euskaraz egiten dena. Komunikazio falta izugarria dago bi hizkuntzen artean» ●

Fantasia eta errealitatea (I)

Sei mila urteko hedapen etengabearen ondoren, indoeuropartzearen azken txanpan aurkitzen gara. Hitz asko egiten da globalizazio ekonomikoaz, baina beste hau ere hortxe dugu: munduaren indoeuropartze globala. Hungariarrak, turkiarrak, arabiarak eta Ekialde Urrunekoak izan ezik, beste guztiok estaltzen gaitu indoeuroparren hedapenak.

«**HIZKUNTZA** indoeuroparren difusioa ez da amaitu Brontze edo Burdin Aroan, baizik eta jarraitu egiten du gaur egun ere. Europaren bulkadak eta bere hedapen kolonialak Afrikan, Australian eta Mundu Berrian, ingelesa, frantsesa, espainola eta portugesa eraman ditu lurralde berrietara; eta Asiako kontinentean, errusierak ESSB-ohiko eki lurraldeak konkistatzen darrai. Hizkuntza indoeuroparren historia, beraz, duela 6000 urtez geroztik dirauen hizkuntz hedapena da» (A la recherche des indo-européens. 1997)

ZER esan nahi du horrek? Enpresa transnazionalak eta FMI, gobernuz kanpoko erakundeak eta lehen munduko irakasleak Nigeriara edo Boli Kostara doazenean hango nekazaritza berrantolatzerara, esaterako, beren teknologia eta laguntza guztiekin, kolonizazio ekonomikoaz gain, adimenaren kolonizazioa ematen dela. Lan itzela egin behar dute, egin ere. Aurrean duten beltzak nekazaritza tradizioaletik atera du bizibidea, eta lurra herri jabetzakoa (komunitatearen etxe handia) dela pentsatzen du. Orain konbentzitu behar du nekazaritza industrialak as-

koz hobe dela, iraultza berdea edo agrokimika askoz errentagarriagoa, eta industria transgenikoa, berriz, gosea behin-betiko uxatuko duena. Horretarako, baina, jabe etorri berriaren esku geratu behar du lurak. Hark emango dio aholkua, antolamendua, hazia, pestizida, neurriko soldata... Baina halako aurreramenak egiteko, elkar ulertzetik hasi

beharko da. Ehundaka dialekto ulertezinen orde, jar dezagun frantsesa edo ingelesa hizkuntza komuntzat; zelan konprenitu bestela eduki zientifiko eta kultural hain jasoak? Gainera, bertako hizkuntzek ez dute balioko, seguru, gizabanakoa eta gainerakoa, gizakia eta gainerakoa, ideia eta errealitatea... eta halako bereizketa funtsezkoenak egiteko ere (behar bezalako bereizkuntza).

Halaxe dira kontuak gutxi gorabehera, fase bigunenean.

Orain ez noa mendebaldarron falaziez eta hantustez hitz egitera, baizik hori guztia bilakaera naturalizat jotzen dutenen ikuspuntuaz.

MALLORY, —hizkuntzari eta arkeologo irlandarra— adibidez, liluratuta dago hizkuntza indoeuroparren crescendo horrekin. «Indoeuroparrek utzi

diguten ondare ziurrena —dio— gaur egun bi mila milioi gizon eta emakumek baino gehiagok hitz egiten duten hizkuntza hauetan datza». Hitz bakartxo bat ere ez txilindro azpian geratu diren hizkuntza eta zibilizazioei buruz.

Prozesua honako hau omen da: kultura sartu berriak eskaintzen duen sistema abantailatsuak bertako jende zati bat integratzen du eta elebitasun prozesua jartzen da abian. Hortik aurrera, denbora kontua baino ez da ●

*Josu Nabera
Idazlea*

*“Hitz asko egiten da
globalizazio ekonomikoaz,
baina beste hau ere hortxe dugu:
munduaren indoeuropartze
globala”*

Bilbo aldatzen ari da azken bizpahiru urteotan. Baina hiri faraonikoaren letra handiko historia idazten ari den bitartean, letra txikiko historia ahoz-ahoz kontatzen diguten hainbat gune sortu da, eta hiriko kultur agenda ekitaldiz gainezka dugu egunero.

13 KULTUR ALTERNATIBA ESKAINTZEN DIGU BILBOK

Bilbo irakiten ari da. Hiria hazi eta aldatuz doa mende berriari begira, azala aldatzen du, eta harekin batera bere bizilagunena. 90eko hamarkadaren erdialdean kulturguneen arloan geldialdi bat gertatu zen Bilboko Gaztetxea edota En Canal bezalako aretoen ixtearekin batera, baina geldialdi urte horietan zenbait proiektu euren jitea osatzen ari zen, laster gauzatzen ere, eta espazio bat hartzen. Hamahiru guneotatik zortzi 96tik hona ireki dira.

Ezin, inolaz ere, denak zaku berean sartu. Kulturgune alternatibo definizioa putzu zabalegia da akaso, traketsegia hiri batetako burbuila guztiak biltzeko. 13 gizarite tiki, hiri ez hain handi eta faraonikoan. Hamahiru gune eta bat gehiago, sailkapenak egiterakoan beti ahazten den hura, eta besteren bat ere bai seguru. Hamahiru egun eta bat gehiago hauek guztiak ondo dastatzeko, bidaiari iragankorra baino izan nahi ez bada.

Bidaiari onak, kultur gune alternatiboak ezagutzerakoan, bisitari-partehartzaile guztien gertutasuna somatuko du berehala; horixe baita gune hauek elkar lotzen dituen lehendabiziko ezaugarria, epeltasun hori, instituzioetatik sustatzen den edozein egitasmoren hoztasunaz bestela. Kontua ez baita kultur ekitaldiak barra-barra eta neurri handian eskaintzea, ez gara eta Hollywoodeko industriaz ari, edo artearen merkatuaz.

Horregatik dira alternatiboak: egitura ekonomikultural erraldoiei alternatiboak, edo arte ofizialari alternatiboak, edo erdal munduari alternatiboak, edo politika totalitarioei alternatiboak, utzikierari alternatiboak. Alternatiba aukera da; bizitzazko aukera ala ostiral arratsaldean plana egi-

teko aukera. 13 gune hauetako batetik bestera joatea herritz aldatzea da nolabait, Bilboko kaleetatik igarotzen den bidaian.

MUNDU BERRI BAT BIHOTZEAN.

Kultur politika edo politikaren kultura: bere burua alternatibotzat duen guztiak egiten du kritika politikoa, zuzena zein zeharkakoa, eta kritika hori espazio berri bat eskaintzen ari den neurrian konstruktiboa da, baikorra. Erabaki organoa asanblea da es-

kiak, herri bazkariak...) eta jarrera politikoak antzekoak baitira.

Felix Likiniano Kultur Elkarteko beterranoak kulturaren irakurketa politikoa irekia egiten du, eta material alternatiboa deitzen den horren gune garrantzitsua da, ezker zabal eta antiautoritariorik argitaratzen diren testu eta musikak argitaratu, saldu eta banatuz. Lan eskerga da: urtean 50.000 liburu argitaratzen dira Espainian bakarrik, eta merkatuaren legeak hainbat

argitalpen ito egingo lituzke halako gunerik izango ez balitz. Horrez gain, ezker horren inguruan biltzen diren pentsamoldeen espazioa da, hitzaldi saioak antolatuz edota hainbat kolektibori to-

pagunea utziz bilerak, tailerrak... egiteko, eta bideoteka, fanzinoteka eta liburutegi zerbitzuak eskainiz.

Hika Ateneoak urtebete pasatxo darma pentsamendu kritiko askearen ildotik ekitaldi sozio-politiko-kulturalak antolatzen. Hika aldizkariaren inguruko lagun libre-pentsalarien talde naturala batu eta topagunea eraiki zen, lokal atsegin eta lasaia. Gizarte ehuna errekurso propioekin eraikitzea garrantzitsutzat jotzen dute, eta elkarrenganako aberastean sinisten dute. Heterodoxo izatea xede dute.

Sarea Txakur Berdea izeneko kulturguneak San Franzisko auzoa du sorleku eta helburu. Langabezi maila altua, hondamen urbanistikoa edota droga trafikoa arazo larriak pairatzen dituen au-

zoa izaki, bertako bost elkartek auzoaren berreskuratze lanari ekin zioten, filosofia ez kapitalista batetik abiatuta. Urtebete duen egoitza erakargarri bihurtu eta auzoaren energia positibo guztiak bildu nahi dituzte aurrera egiteko, elkertasuna aldarrikatuz helburu handiagoei ekiteko auzoaren

■ Bilboko Gaztetxea eta El Canal bezalako aretoen ixtearen ondoren sortutako kulturguneak dira asko

pazio ia guztietan, harreman horizontalak eraikiz. Ezinegon ezberdinak izan dira hala ere espazio bakoitzaren motorrak, abiapuntu ideia ezberdinak hartuz.

Kukutza Gaztetxea zortzi lagunen etxea da lehenik eta behin, baina hori bai: lau pisuko fabrika bat da, eta ateak parez pare irekita izango lituzke ziurrenik polizia etortzearen arriskupean egongo ez balira. Hala, egitasmoa bizi-esperientzia baten barruan kokatzen da jabego pribatuari aurre eginez, autoantolaketa, tresnen kolektibizazioa edota birziklapenean oinarrituta.

■ Gune hauen xedea ez da kultur ekitaldiak barra-barra eskaintzea; besteribait bilatzen duten aretoak dira

Mundua eta norbera aldatzea da zioa, eta aldarrikapen politikoa argia da ekitaldi guztietan.

Gauza bera esan liteke Deustuko Gazte Lokala eta Santutxuko Gaztetxeari buruz, bi horietan inor bizi ez den arren, espazioaren antolaketa modua (asanblada ire-

■ Likiniano, antiautoritarismoaren inguruko gunea; El Cajon, erakusleihu purua; Mina Espazio, sorkuntza eta adierazpen askearen plaza

berreskurapenean.

Mina egitasmoa 1997ko Bilboko Aste Nagusian hasi zen, 30 aktore, musikari eta idazlek gizakiak bilatzen duen espazioari buruzko kale antzerki obra esperimental handi bat egin zutenean. Bertan irabazitako diru guztia lokalean sartu eta kontontzen xahutu, eta urriaren 3an —Guggenheim museoa inauguratu zen egun hura bera— Mina Espazioa sortu zuten. Espazio balioa-nitza, ate ttiki eta korridore luzearen bukaeran dagoena, arte mundua den negoziotik kanpo geratzen diren proposamen guztiei eskaintzen zaien planeta, utopikoen espazioa, arte laborategia, antzerki fabrika, Bilboko eszenatoki zapalduenetarikoa, urte eta erdian 62 ikuskizunen es-

treinaldiak ikusi dituen. «Bilaketa, go-goeta eta gozamen estetikoaren bizioari uko egin ez diogunon topagunea», egitura ekonokultural erraldioen alternatiba.

Abisal espazioa hainbat artista plastikoren bilgunea da, merkatal arauetatik at

■ Felix Likiniano kultur elkarteak material alternatibo deitzen den horren bilgune garrantzitsua da

egongo den erakustareto bat sortzeko. Bazkideen kuoten bidez mantentzen dute gaur egungo artearen islada hau, eta artista berriei arreta berezia egiten diete, lehendabiziko erakusketak erraztuz. Ezaugarri formalak zein edukin ideologikoak direla

medio beste lekuetan ez dagoen artea bil-tzen dute, ulertzen erraza ez den artea maiz.

La Fundicion aretoa 1986an hasi zen dantza *kontenporaneoaren* aldeko apus-tuan. Ikastaroak eta emanaldi profesio-nal eskaintzen dituzte lokal dotorean. Kan-poko dantza eta antzerki konpai-niak ekartzen dituzte batez ere, arrisku handiko programazioa eginez, eta aretoaren inguruan pu-bliko bat osatzea lortu dute, den-boraren poderioz erreferentzia bi-lakatzu.

Espazio Grossi italiar performer eta ar-tista plastiko baten denda da, pasta italiar fresko denda. Faustok, edozein leku arte esparru izan behar delakoan, posible diren ekitaldiak egiten ditu bertan: bideo ekin-

■ Bilboko kurturgune alternatiboen agenda

✓ Deustuko Gazte lokala

Non: Luzarra z/g, Deustuan. **Izaera:** gazte asanblada. **Arloak:** kontzertuak, antzerkia, hitzaldiak, igandetan zinema ez-komertziala, astelehenetan danbor tailerra, kolekti-boen bilgune, topagunea (liburutegi, bi-deoteka). **Ordutegia:** arratsalde. **Datozen ekitaldiak:** apirilaren 16an Haur Txar-rak taldearen kontzertua; 24an berriz, Haggis taldearena.

✓ El Cajón

Non: San Mames zumardia 13, zentroan. **Telefonoa:** 94 4215778. **Izaera:** kaxoi tankerako erakusleihu partikularra. **Ar-loak:** instalazioak, eskaparatismoa. **Or-dutegia:** gauetz batez ere (1:00 arte), argia-ren garrantziagatik. **Datozen ekitaldiak:** bi hilabetez behin aldatzen da kaxoiaren edukia.

✓ Espacio Abisal

Non: Mazarredo zumardia 29, zentroan. **Telefonoa:** 94 4162608. **Izaera:** kultur el-karteak. **Arloak:** erakusketak, instalazioak, performanceak. **Ordutegia:** astelehenetik ostiralera 18:00etatik 21:00etara. **Datozen ekitaldiak:** erakusketak: apirilaren 9a arte Amaia Atorrasagastiren «Dejame soñar con vacío»; 15etik aurrera Alicia Jimene-zen «Exvotos» izenekoak.

✓ Espacio Grossi

Non: Simon Bolivar kalea 11, zentroan. **Telefonoa:** 94 4214697. **Izaera:** pasta ita-liar denda. **Arloak:** erakusketak, bideoa, performanceak. **Ordutegia:** dendakoa. **Datozen ekitaldiak:** apirilaren 5a bitar-tean Pelmanen «Marranoia» erakusketa.

✓ Felix Likiniano

Non: Erronda kalea 12, Alde Zaharrean. **Telefonoa:** 94 4790120. **Izaera:** kultur el-karteak. **Arloak:** hitzaldiak, testu irakurke-

tak, erakusketak, liburu eta diska denda, material alternatiboaren banatzaila, topa-gunea (kolektiboentzako bideoteka, fanzi-noteka eta liburutegia). **Ordutegia:** denda-koa (ekitaldiak 19:30etatik aurrera).

✓ Hika Ateneo

Non: Ibeni kaia 1, Atxurin. **Telefonoa:** 94 4794149. **Izaera:** kultur elkarteak. **Arloak:** hitzaldi eta mahainguruak, testu irakurke-tak, kafe-antzerkia, erakusketak, hemero-teka, topagunea, aisialdirako eskaintza anitza. **Ordutegia:** astelehenetik larunbo-tera 17:30etatik 22:30etara. **Datozen eki-taldiak:** 17 eta 18an mendi irteera Care-sera; 21ean «Lo bueno de las flores es que se marchitan pronto», Juan Antxieta esko-lako ikasleen antzezlan; 29an «Conflictos armados, vivencias y salud» Norma Vaz-quezen hitzaldia.

✓ Kafe Antzokia

MONIKA DEL VALLE

...baita espazioa, merkatal arauetatik at dagoen aretoa; eta Santutxuko gaztetxea, auzo mugimenduen isla.

tzak, performanceak, erakusketak...

El Cajon hiru lagunen adierazpen plastikoen eremua da, *hobby hutsa: «hori baita artearen neurria, ez du ezertarako ere balio, haren kontemplaziorako baizik»*. Instalazio oso deigarriak izan ohi dira, ederrak eta esperimentalak, baina 15 urte daramate horrela, eta ez dute espazio handiagoaren beharrik: «*hau da gure lekua, kalearen parez-pare*».

EUSKAL KULTURGUNEAK. Bilbon euskaraz bizitzeaz gain, bizitzari dagozkion esparruak euskaraz garatu ahal izateko nahian bi ekimen indartsu sortu dira azken urteotan, erdal mundu handiaren alternatibak:

Kalderapeko AEKri lotuta jaiotako Euskal Kultur Gunea da, euskarazko kultur ekitaldiak antolatu eta euskaldunon topagune izan gura duena. Lizardi euskaltegiaren girotik edaten du asteen zehar batez ere, eta helburu nagusia ez du kultur progra-

AEKri lotuta jaio berri den Kalderapeko kulturgunearen xedeetako bat euskaldunon topagune izatea da

mazioa bera (8 ekitaldi inguru hilabetea), bilgunea baizik.

Kafe Antzokia da guztiotan diru aldetiko erronka handiena hartu duena, hiriko antzoki klasiko bat hartu eta birmoldatuz. Kultura eta ludikotasuna euskaraz bizitze-

ko ahaleginean, Zenbat Gara etengabe hazten ari den elkarte da, eta egun 30 langile inguru ari da bertan. Kultura herritik etorri behar dela beti ere aintzat hartuz, kultur ekitaldi ugariak eskaini eta sortzen ditu. Egitasmo sustraitua eta irekia da, euskaratik abiatuta munduarekin harremanetan jarri nahi duena.

Gizarte bilguneen beharra nabaria da mende bukaerako aisialdi kontsumoaren gizartean (ikusentzule-indizearen arabera) eta are gehiago hiri batean, euskal hiri bakarrean beharbada. Diruzkoak ezik, bestelakoak dira elkarte hauen irabazi asmoak, hiriaren koloreak, erresistentziak, bizitzak eta lanak bat egiten duten eremuan ●

◆ PERU C. SABAN

Non: San Vicente 2, zentroan. **Telefonoa:** 94 4244625. **Izaera:** enpresa, eta Zenbat Gara kultur elkarte. **Arloak:** kontzertuak, antzerkia, bertsolariak, haur jaiak, tailerrak, topagunea, jatetxea, Zenbat Gara aldizkaria, Bilbo Hiria irratia. **Ordutegia:** egunero, goiz arratsalde eta gauetz. **Datozen ekitaldiak:** Apirilaren 4ean Lisker taldearekin dantzaldia; 8an Juan Carlos Irizarren pianoa; 9an Loquillo y Los Trogloditas; 10ean haur jaia Takolo, Pirritx eta Porrotx pailazoekin.

✓ Kalderapeko

Non: Perro kalea 1, Alde Zaharrean. **Telefonoa:** 94 4159512. **Izaera:** AEKri loturiko kultur elkarte. **Arloak:** kontzertuak, kafe-antzerkia, testu irakurketak, topagunea. **Ordutegia:** egunero, goiz, arratsalde eta gauetz. **Datozen ekitaldiak:** apirilaren 15ean Jonan Fernandez hitzaldia bakegintzari buruz.

✓ Kukutza Gaztetxea

Non: Iturrigorri 1, Errekalden. **Telefonoa:** 619734372. **Izaera:** gazte asanblada. **Arloak:** kontzertuak, ipuin kontalariak, bideo forumak, tailerrak, herri jantokia ostiralean, musika taldeen entsegu gela. **Ordutegia:** egunero, goiz eta arratsalde.

✓ La Fundición

Non: Francisco Macia 1-3, Deustuan. **Telefonoa:** 94 4753327. **Izaera:** enpresa pribatua, eta kultur elkarte. **Arloak:** dantza, antzerkia, ikastaroak. **Ordutegia:** ekitaldi egunak. **Datozen ekitaldiak:** Apirilaren 4-5ean Michelle Man & Friends Madrilgo dantza konpainiaren «Heng Tao».

✓ Mina Espazio

Non: Labayru kalea 17, zentroan. **Telefonoa:** 94 4446457. **Izaera:** kultur elkarte. **Arloak:** arte adierazpen mota guztien espazioa, tailerrak, Mineral aldizkaria, topagunea. **Ordutegia:** ostegunetik igandera 17:00etatik 22:00etara (ekitaldiak 20:00etan). **Datozen ekitaldiak:** Apirila-

ren 4ean Alberto Sebastian ipuin kontalariaren «Los mejores cuentistas del mundo»; 9, 10 eta 11ean Gaitzerdi antzerki taldearen «Fantasiak» obra; Sardeskarte instalazioa hilabete osoan.

✓ Santutxuko Gaztetxea

Non: Karmelo kalea 10, Santutxun. **Izaera:** gazte asanblada. **Arloak:** zinema emanaldiak, hitzaldiak, antzerkia, tailerrak, topagunea (ludoteka, fanzinoteka eta liburutegia). **Ordutegia:** egunero, goiz eta arratsalde.

✓ Sarea

Non: Mariaren Bihotza plaza 4, San Franziskon. **Telefonoa:** 94 4790683. **Izaera:** kultur elkarte. **Arloak:** kontzertuak, antzerkia, erakusketak, topagunea. **Ordutegia:** astelehenetik larunbatera 9:00etatik 23:00ak arte. **Datozen ekitaldiak:** Teresa Herreroen «Barrunbeak» erakusketa 22ra bitartean; Sardeskarte instalazioa hilabete osoan ●

Ganbara batean, Koldo Mitxelena nako ganbaran, paratu dute Antton Olariagaren ibilbidearen erakusketa. Dena den, Olariagak berak ia 25 urteko ibilbidea definitzeko ganbararen irudia baino, nahiago du pasiloarena, urteotan zabaldu dituen atek alde batera eta bestera, ezker-eskuin, dituen korridorearena.

53 urteko usurbildarra Fisika Zientziako ikasketak egiten hasi, baina, berehala Arte Ederrak ikas-tera joan zen Valentziara. Bertan argitaratu zituen bere lehen komiki komiki lanak «Las Provincias» egunkarian. Handik Zeruko ARGIAko atea jo eta zabalik topatu zuen, bere harridurarako. Bilbora ikasketak bukatzea hurbildu zen orduan eta han-

dik gertuagotik hasi zen Zeruko ARGIA n kolaboratzen. Bertan, 70eko hamarkadako bigarren erdian, burutuko zituen Hormasprayko, Mozorrozkoko eta beste umore grafiko sail batzuk. «Anaitasuna»rako lan batzuk ere orduan hasi zen egiten. Bertan jaio

“Zakilixuti kolorea sartzea, zineari soinua jartzea bezala izan zen niretzat”

zen bere lehen pertsonaia finkoa, 1975. urtean hain zuzen. Kaleko zuen izena.

22 URTEKO SEMEA. 1977ko irailaren 29an jaio zen Zakilixut, «Egin» egunkaria-ekin batera. Egunkariaren eskaintza «So-

lasjaipasa» izeneko denborapasa orri osoa-ren ardura izan zen. Juan Karlos Egileor, Jon Zabaleta eta Olariaga orrialde berean suertatu ziren; «*garai haietan, eta baita egun ere, luxu handia zen horrelakoekin lan egitea*»;

Andu Lertxundiren kolaborazioa ere bazutela kontuan hartuz gero, are gehiago. Arduraz gain, berak ere zeozer egin behar zuela eta eguneroko lanean egokiena pertsonaia bat lantzea zitekeela erabaki zuen. Ez zuen inongo zailtasunik lantzarik euskarazkoa izango zela, —«*ahaleginak eta erronkak hortik etorri behar zuen*»—, baina beste muga edo aurreikuspenik gabe jaio zen Zakilixut. «*Ematen duena emango du*» pentsatu zuen orduan egileak eta oraindik ere ematen

A N T T O N O L A R I A G A

Egunotan Donostiako Koldo Mitxelena Kulturunera hurbiltzen denak Antton Olariaga usurbildar marrazkilariak azken mende laurdenean buruturiko lan oparoaren erakusleihoa izango du aurrean. Komiki-tirak, afitxak, liburu azalak... denetarik topa daiteke KMko ganbaran, denetarik egin baitu Olariagak.

IRUDIA, UMOREA ETA HIZKUNTZAREN KORRIDORE LUZEA

KOLOREA ETA TEKNOLOGIA.

1990ean «Euskaldunon Egunkaria» sortu eta Olariagak Zakilixutekin jarraitzeko proposamena luzatu zion Joxemi Zumalabe zenari. Honek gustura onartu eta ia beste hamar urte egin ditu bertan, kolorez jantzirik azkenotan. «Zakilixuti kolorea sartzea, zineari soinua jartzea bezala izan zen niretzat». Pintzela eta ura iritsi zitzaizkion lahan mahaira orduan eta «dena zikindu eta izorratzeko arriskua». Baina, finean, kolorea dibertsio erantsia izan dela onartu du usurbildarrak.

Kolorearen atzetik, ate berri bati ekin behar izan zion berehala: ordenagailua erabiltzeko ordua ere iritsi zitzaion Anttoni. «Ordenagailua ikusi bezain pronto granoak ateratzen zitzaizkidan». Jorge Jimenez Editoreen Elkarteko lehendakari eta Alberdaniako editoreak lagundu zuen alergia gainditzeko. Toki guztietan diskeak eskatzen zituztela-eta, tresna eros zezan bultzatu eta erabilpenean trebatu zuen Jimenezek. Eta hala ere, ez dio uko egin eskuz marraztearen plazerrari, ez die uko

erabili behar dela: «irakurleak bi segunduz erreparatuko badio tira horri, berau burutzeko eginiko ahaleginak proportzioan egon behar du, ezin duzu 'Capilla Sixtina'-ko sapaia margotzen hasi».

BESTE ATE BATZUK... Grafismoaren mundua zabala da eta Antton Olariaga ez da Egunkarietako komiki tirak egitera mugatu. Eta afitxek, liburuetako azalek, barruko ilustrazioek... bi segunduko bizirau-pena baino gehiago dute, eta teknika alde-tik eskakizun gehiago, beraz.

Kartelgintzari dagokionean, hor dira, adibide gisa, Donostiako Jazzaldirako, Zinemaldirako, UEUrako edota ARGIAko Sagardotegien gidarako buruturiko lanak, eta nola ez Arrasateko Santamasetarako eginikoak: 18 urtez zerriaren irudia orduko aktualitatean sartu izan du Olariagak harik eta 97ko afitxan apenas ikusten ez zen «Ez gaude denok» esaldiak afitxa atzera botatzea ekarri zuen arte.

Baina kontu horiek utzi eta liburuen ilustrazioaz hasi garenean, duela 25 bat urteko «Saioka» edota «Irakur» testu-liburuetarako prestatu zituen irudiak gogoan, irrifartsu ageri da berriro. Testu-liburuekin batera, haur eta gazteentzako literatur lanak etorri ziren. Badirudi, ordea,

ALBERTO ELOSEGI

jarraitzen du. Baina 22 urte ez dira alferrik joan, ezta Zakilixutentzat ere. Irailaren 29 hartako lehen Zakilixut eta gaurko «Euskaldunon Egunkaria»n agertzen dena ikus-tea besterik ez dago. «22 urtez begiak zartzen diren bezala, eskua ere heldu egi-ten da. Aldaketa egon badago, eta heldutasunaren seinale da alda-keta hori».

Dena den, Zakilixutek izan du etenik, ez ordea, Olariagaren eskuak; 1988an Alukiss sortu zen.

Egilea lanik gabe zegoela tira bat eskaini zioten «El Diario Vasco»n. Betidanik erakargarri egiten zitzaion Anttoni animalien mundua, antzinako fabulen mundua... go-go handiz ekin zion lanari, Alukiss azko-narra eta bere koadrilaren abenturari.

“Umore grafikoan hitzak indarra galdu du. Horren lekuko karikaturizazioaren nagusitzea”

egin hasierako tinta txina, arkatx, borrago-ma eta paperari —bai ordea mahaiari; bere hastapenetan mahaiarekin borrokan ari-tzen baitzen «papera karratua eta mahaia borobila, pentsa!»—. Eta ezin ahaztu, beti ere, komiki-tira osatzeko teknika azkarra

azken urteotan ez duela arlo hori hainbeste jorratzen; lehenago baino eskaintza gu-txiago jasotzen omen du Anttonek. Bere esanetan «gu beti 'intrusoak' izan gara argitalpenen azpiegitura horretan. Hor idazlea da garrantzitsua, inori ez zaio bu-

rutik pasatzen idazleari kentzea guri emateko; gu beste parametro batean gaude, ekonomia aldetik garestiagoa dena, eta batzuetan enbarazu ere egiten dugula iruditzen zait».

Hainbat eta hainbat editorek ez du Antton Olariagak enbarazu egin dionik esango. Bestela, ez lukete euren produktuen diseinua bere gain utziko. Horrela egin du, urte luzeetan, Erein argitaletxeak eta bereak dira Ibaizabal, Alberdania eta beste etxe batzuren zenbait bildumako, azaleko zein barruko, diseinuak. Lan hori gogorra omen da, «idazleari hainbeste izerdi ekarri dion lana, modu duin batean aurkeztea zaila delako». Eta enbarazua aipatzen du berriro.

Besteen liburuei irudiak erantsi eta azalak diseinatzeaz gain, Olariagak badu liburu propiorik: Zeruko ARGIAk Hormasprayko saileko lanak bildu zizkion eta Zakilixuten bizpahiru bilduma ere kalera irten ziren. Alukiss-ekin bestelako produktu bat jarri zuen abian, Anjel Lertxundik bultzaturik. Idazlearen lanari berea gehitzera ohituta, azkonarrarekin alderantzizkoa gertatu zen eta tiraren inguruan hainbat idazlek (Andu Lertxundik berak, Bernardo Atxagak, Juan Garziak, Jorge Jimenezek eta beste hainbatek) bere testua gehitu zuen. «Egun, oraindik ere, hunkitua nago lan horrekin».

Komiki-tirez, karteletz, liburuez aritu

■ «Marrazkilariok beti 'intrusoak' izan gara argitalpenen azpiegitura horretan»

gara eta, hala ere, ezin Olariagaren lan guztiak aipatu. Zakilixut izarraren itzalpean Airko, Marizikin eta beste pertsonaia batzuk ere baditu usurbildarrak. Diseinua- ren arloan, hainbat diskoren azala ere berak sinatu duela ezin esan gabe utzi. Eta ez ditu eskua, papera eta tinta beti lanabes izan,

hitza ere erabili izan baitu UEUn Arte eta Diseinu irakasle jardunean.

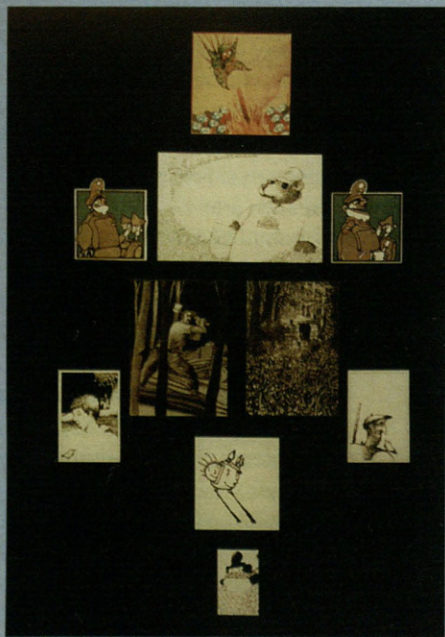
ERREFERENTZIAZ BETERIKO ERREFERENTEA.

Olariagak bere bide pertsonala egin du azken mende laurdenean, finean, azken erabakiak egileak hartzen baititu. Dena den, etengabe eta ezinbestean erreferentzia ugari jasotzen duela dio: «mutu, itsu eta gor izanik ere, arto transgenikoa jaten amaituko duzu. Telebista, zinema, literatura, beste komikilariak, bideo-klipen hizkuntza eta estetika berria, autobusean zoazela entzuten dituzun solasaldiak... leku guztietatik ematen zaizkizu pistak, pausuak, beharrak...». Ezinbestekotasun horretan, bere gustuak, aukerak ere zirrikituak badituela onartzen du: Hugo Pratt-en «Corto Maltes», Sempé frantziarra, Robert Crumb amerikarraren underground komikiak... horien bila propio joan da. Euskal Herrira mugatuz Jon Zabaleta —«gutxitan aitortu zaio bere lana»—

du maisutzat. Gerra ondoko lehen izena izan zen marrazkiaren munduan eta Deba-ko Arte Eskolaren inguruan proposamen interesgarriak eraman zituen aurrera.

Berau egungo komikilari eta marrazkilari berrientzat maisu izan daitekeela bota dugunean, apal, ez dio bere buruari meritu hori aitortu nahi izan Antton Olariagak.

■ Olariagaren mundu ibiltaria

Martxoaren 1 lan Koldo Mitxelena Kulturuneko Ganbara aretoan zabaldu zen erakusketa Tipulak antolatu du, hots, Joxean Muñoz eta Xabi Basterretxearen ikus-entzunezko enpresak. Komiki eta bideo munduan lan batzuk egin ondoren, zineman dihardute egun, marrazki bizidunetan. 1996an «Komikiak 100» erakusketa ibiltaria antolatu zuten eta

Antton Olariagaren inguruko hau izan beretsuz prestatu dute.

Ekimenak 98ko Anton Abadia sarian du hastapena. Gipuzkoako Foru Aldundiak, Antton Olariagari saria eman behar ziolaketa, egoitza girotu eta jatzeko enkargua eman zion Tipulari. Behin lan hori hartuta, zergatik ez, bide batez, herriz-herriz ibiliko zen erakusketa zabalago bat egin? Tipularen proposamena Foru Aldundiko zine Koldo Mitxelena Kulturuneko arduradunek adostu eta Muñozek eta Basterretxeak lanari ekin zioten.

Apirilaren 10a bitarte izango du ikusleak erakusketa ibiltaria KMko ganbaran bisitatzeko aukera, ondoren Tolosako Aranburu Jauregira joango delarik. Gasteiz, Astigarraga, Eibar, Zarauz... bertan ere izango da aurrerantzean Olariagaren lan bilduma hau, baina erakusketa ibiltari ho-

Alderantziz, beraiengandik ikasten ari dela dio. Asisko Urmeneta eta Mattinen adibideak mahaigaineratu ditu: «*mundu indartsuak dira biak, pertsonalitate handikoak eta oso aberatsak*». Bere pasiloko atea direla ere esan du.

Eta esan beharrik ez du ate nagusienera hizkuntzarena duela. Euskaldunen artean hitz jokoak egiteko ohitura badela dio, baina, era berean, euskarazko argota gehiago landu eta erabiltzeko premia ikusten du. Berak, bederen, ahalegin handia egin du hitzei punta ateratzen, distortsionatzen, maileguak moldatzen —«tuma-txa!»—. Marrazkien ondoan hitzei ere pisu handia emateko aukera egin zuen Olariagak eta horretan dirau egun, nagusitzen ari diren aurkako korronteen aurrean. «*Umore grafikoan hitzak indarra galdu du. Horren lekuko karikaturizazioaren nagusitzea da. Karikatura, berez nahiko inpaktantea da eta hitza jan egiten du. Badirudi ez garela gai bi esaldi segidan lotzeko eta gure neurona bakarra oso galdurik dabilela*». Olariagaren umore grafikoaz gozatu nahi duenak, aldiz, bere neurona bakarra ugalketa prozesuan jarri beharko du.

Aipatutako elementuekin bere erreferentzien mundua osatu eta aktualitatearen eta euskal kultura eta hizkuntzaren jarraipen zehatzaz uztartuta eskaintzen baitio ikusle-irakurleari mundu hori. Eta hala ere, erreferentzia garrantzitsu bat falta zaiola

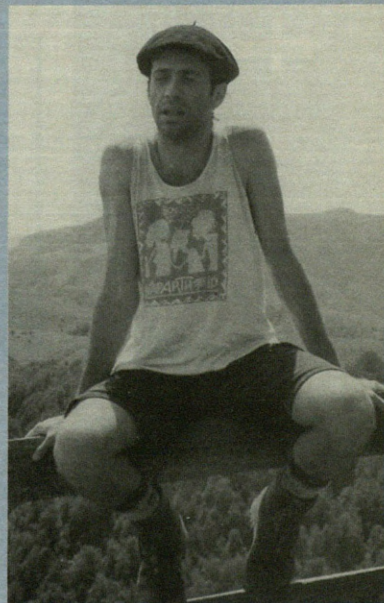
aitortu du: ikusle-irakurlearena, hain zuzen. «*Ni papereraino iristen naiz. Irakurlea ere, beste aldetik, papereraino iristen da. Baina hor dago muga. Ez dugu elkarren berri. Eta hori ez da ona, itsu-itsuan ibiltzera bultzatzen baitzaitu*».

Jasotzen dituen iritziak oso bakanak omen dira, baina ezin esango du sarien bitartez, behintzat, bere lanaren oniritzik jaso ez duenik. 1989ko Euskadi Saria, 1991ko Rikardo Arregi saria, 1993ko ARGIA saria eta 1998ko Anton Abadia saria jaso ditu —azken honek bideratu du KMko erakusketa—. «*Ezusteko goxoak dira, 'ondo ari haiz' edo, gutxienez 'ez haiz gaizki ari' esaten dizutenak*». Sariok atzera begiratzea suposatzen dutela dio eta «*retrobisoreari begiratzen diogunean aurretzeko maniobra egiteko*» dela.

Zein da, bada, Olariagaren hurrengo maniobra? Ez omen du proiektu berezirik, eguneroko lanarekin jarraitzea ez bada. Dena den, istorio luze bat komikian egiteko gogoia agertu du, oraingoz buruan bueltaka baino ez, dabilkiona. Egiten duena egiten duela, ziur gustura ariko dela lanean. Esparru edo lan berri bat aipatu diogun bakoitzean «*horretan ere asko disfrutatuta dut...*» errepikatu du behin eta berriro. Gustuko lana egiten duenak suete handia duela ere esan digu. Zalantzarik gabe, Antton Olariaga multzo horretan dago ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

Multidiziplinarra

Zakilixut konputagailuz koloreztatua? Eta bai, hasmentan bitxi xamarra eginagatik, ix-tantean usatu ginen horretara ere. «Camaleona beçan batetan mutha» Periko Agerrek agindu bezala, hala bete izan du Anttonek bere lan bide jorian. Arrasaterako deiru genuen behin gerora eurijasak hondatuko zigun komikijaiara, eta hantxe landatu zen gizona papertzarraren aurrean, etxetik ekarri argizariez zirriborroka, festa frakasatu hartan orpoz orpo gurekin. Eta etorri bezala lekutu, batere espanturik gabe, irrizu, plaza hustuan barrena, artean gu sinetsi gabeen ginaudela.

Eta Bargotako azitia bezala, inork ez daki nola irits daitekeen hainbertze lekutara, noiz hartzen ote duen betarik (gu) ilustratzeko, bere dituen gustuaz eta fineziaz. Urtetako eskarmentuak dio laguntzen hain segur, duela zenbait mende «Brueghel Zaharra» erraten zioten ordurako; eta are lehenago ere «Bosch» izenpetzen zituen bere komikiak. Berrikiago ARGIA-tik deitu zuten parte har zezan, baita Euskal Herriko argitaletxe garrantzitsuenetatik ere, eta ohartu gabe mendea finitu zaigu, eta Antton modernoena beti. Eta nola egiten ote du? ●

◆ ASISKO URMENETA

ten bidea ez dute oraindik erabat zehaztu-

Bai Donostiara, bai beste puntuetara barbiltzen denak, erakusketan Zakilixuti bitxi berezia egin zaiola ikusiko du. Bere lekua dute, halaber, Alukissek, Olariagak eskarari egin dion «*ekarpen bihurri*» horretan eta usurbildarrak hainbeste erabiltzen diren sagardotegiaren munduak. Kartel-gintzan, haur liburuen ilustrazioan eta liburuaren diseinuaren egindako lanaren ale batzuk ere ikusgai dira.

Lanen hautaketarako irizpide nagusia Olariagaren lan oparoaren erakusgarri izatea zen, berak jorratu dituen arlo desberdinak bertan islatzea. Irizpidea garbi izanik, marrazkilariak konfiantza osoa agertu zuen Tipulako bikotearengan. «*Modu horretan, gainera, hautaketa objetiboagoa da*» dio Olariagak «*lanak nik aukeratu izan baina baino*».

Gustura ageri da usurbildarra erakuske-

tan ageri diren lanen hautaketarekin eta pozik, era berean, lan horiek erakusteko Tipulak erabilitako elementu bereziekin. Izan ere, sexuaren inguruko komiki tirak ohe baten gainean ipini dituzte, sagardotegian kokatutakoak upel batean, afitzak adreiluzko hormetan... «*Erakusketak Olariagaren mundua bezain erakargarria behar zuen izan*», dio Joxean Muñozek, «*nolabait, komiki batean sartzearen inpresioa jaso dezan jendeak, sartu orduko*» ●

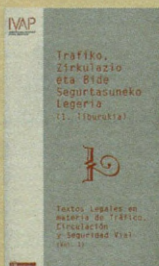

Astia Hartuta

LIBURUAK

**TRAFIKO,
ZIRKULAZIO ETA
BIDE
SEGURTASUN-
EKO LEGERIA**

IVAP-HAEE
255 orrialde
985 pta.

**URAREN
KALITATEAREN
BABESA
ZADORRA
SISTEMAKO
URTEGIETAN**

Ararteko
414 orrialde
pta.

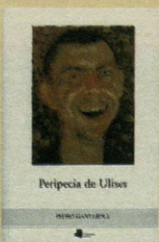
Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak administrazio oinarriko erdal legeria euskaraz eskaintzeko asmoz argitalpen sorta jarri du abian. Ekimen honen barruan, bosgarren alea dugu hau. Eusko Jaurlaritzako Herrizaingo Sailarekin batera Legeriaren zati hau —trafiko, zirkulazio eta bide-segurtasunari dagokiona— itzuli ondoren, arloko adituekin adostu da, auto-eskoletako profesionalekin iritsi arte. Arloaren inguruko termino zerrenda soilak baino gehiago burutu izan nahi dute, eta hizkera argian azalduz, erdal administrazio testuetako konplikaziotik urrunduz. Bi liburuki desberdinetan banatua argitaratu dute lan hau ●

Orain arte, axilatuak, espetxeratuak, psikiatrikoetako gaixoak, adin-txikiak... gizarte kolektibo bereziak, beraz, izan dituzte hizpide Arartekoak egindako txostenek. Oraingoan, lehen aldiz, ingurugiroaren problematikara hurbildu da erakunde hau. Zadorra sistemako urtegi etako uren kalitatea denbora igaro ahala aztertzea du helburu elebrietan eskaintutako lan honek. Modu honetan, denborak eragindako aldaketak, naturalak edota gizakiak eragindakoak detektatu eta etorkizunerako joerak ezagutu nahi dira. Zadorran oinarritzen bada ere, txostenak Uribarri-Ganboa eta Urrunaga urtegi etako ura eta inguruak babesteko Administrazioak dituen tresnak aztertzen dira ●

**PERIPECIA DE
ULISES**

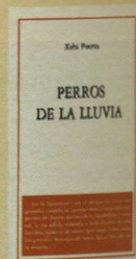
Pedro Manterola

Pamiela
237 orrialde
2.375 pta.

**PERROS DE LA
LLUVIA**

Xabi Puerta

Hiru
129 orrialde

Pedro Manterola margolaria eta EHUn Euskal Artearen Historiako irakaslea da. Idazten ere jarduten du orain arte dozena erdi lan argitaratu baitu, gehienak artearen ingurukoak —Maeztu eta Oteizaren inguruan idatzi du, besteak beste—. Oraingoan, Pamiela etxeak argitaratutako «Peripécia de Ulises» saiakera honetan Manterolak egungo gizakiaren egoera du hizpide, egungo masa kultura konformista, komunikabideek zabaltzen dutena. Eta horren guztiaren aurrean, gizabanakoaren arrazoia errebindikatzen du, eta honen jarrera kritikoa eta erabateko independentzia, gizakiaren ahultasunaz probetxatzen direnak baztertuz, boterea barne ●

Telebista zein antzerki munduan lan ugari egin da Xabi Puerta irundarra. Pausokako Garapen eta Ekimen zuzendaria izaki, «Goenkale», «Benta Berri», «Entre dos fuegos» eta beste hainbat telesailetan parte hartu du. «La piel prestada», «Guanahani. La derrota del ocaso» edota «El amante de Lili Marleen» dira bere testuez taularatutako lanetako batzuk. Bere curriculum luzean «Perros de la lluvia» da oraingoz argitara eman duen azken lana. Antzezlan honetan pertsonaiak tren batean kokatu ditu egileak, bertan bidaia burutu dezaten, eta ez soilik bidaia fisikoa. Drama bat aurkeztzen du Puertak, ezohiko amodio istorioa dakarren drama ●

**EUSKAL HERRIKO
HERRI
MUGIMENDUAREN
GIDA**

Joxemi Zumalabe
Fundazioa

Arabera
797 orrialde
2.850 pta.

Joxemi Zumalabe Fundazioak, zeinak elkarteen arteko ezagutza eta elkarlana bultzatzeko xedea duen, «Euskal Herriko Herri Mugimenduaren Gida» osatu berri du. Urte pasatxoko lana izan da, herriz herri eratutako sare baten laguntzaz egin ahal izan duena.

Liburuaren hasieran Fundazioaren izaera azaltzen da, hiru hizkuntzatan (euskaraz, gasteleeraz eta frantsesez)

azaldu ere. Ondorengo 600 orritan, Euskal Herriko talde eta elkarte guztien zerrenda biltzen da, bi zatitan egituratuta: Herri maila gainditzen duten taldeen fitxak (hauek sektoreka sailkatuz) eta Herri mailako taldeen fitxak (herrialdeka sailkatuz). Azken zatian Eranskin estatistikoa aurkituko duzu, taldeen inguruko hainbat grafiko eta taula argigarriekin batera ●

«Taldeetan 200.000 pertsona mugitzen da»

Noiz eta nola sortu zen «Euskal Herriko Herri Mugimenduaren Gida» egiteko ideia?

Lehenik aipatu beharko litzateke Joxemi Zumalabe Fundazioak hiru helburu nagusi dauzkala: herri mugimenduan elkar ezagutza bultzatzea; eta horrekin batera, elkarlana eta hezkuntza bultzatzea. Abiapuntu horretatik, pentsatu zen horrelako gida bat kaleztatzea tresna interesgarri bat izango litzatekeela. Duela urte pasatxo lehiaketa bat ireki zen eta talde batek hartu zuen gida egitearen ardura; hiruzpalau lagunek jardun dute hasieratik dedikazio osoz. Nazio mailan dabilen taldeetara iristeko talde honek sare bat martxan jarri zuen eta horiek izan dira gida errealtate bilakatu dutenak.

■ **Bi arlo nagusitan banatu duzue gida. Aurreikusita zenuten ala eginaren poderioz etorri da sailkapena?**

Gida egiten joan den heinean, joan gara hainbat erabaki hartzen. Nagusien artean zegoen nola egituratu. Eztabaida batzuen ostean, erabaki zen bi irizpide nagusi egotea: batetik, irizpide territoriala; bertan topa di-

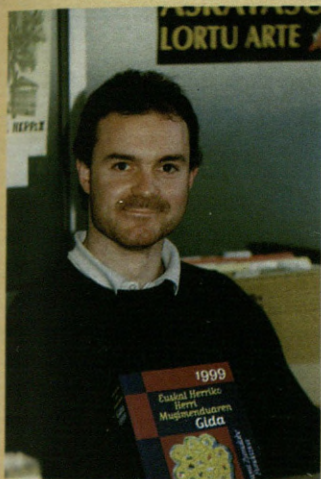
tzakegu herri mailan dabilen taldeak eta eskualdetik gorantza antolatuta daudenak. Bigarrena izango litzateke taldeak sektoretan sailkatzea.

■ **Eranskin estatistikoan, euskara eta kultur gintzako elkarteak kopuruz gehien direla ikusten da.**

Aipatu behar da hor biltzen diren datuak 1.500 taldeetatik jasotako datuen ordenatze bat direla. Oraindik datu horien inguruko azterketa soziologiko sakon bat egiteke dugu. Dena den, hainbat ondorio atera daiteke, eta horien artean Euskal Herriko Herri Mugimenduak oso errealtate indartsua eta anitza duela, bai kopuruz eta bai osaketaz. Datu bat ematearren, 1.500 talde hauetan 200.000 pertsona inguru mugitzen dira eta hauetatik 11.000 modu zuzen eta aktibo batean.

■ **Beharbada inork uste zezakeena baino gehiago, ez?**

Egia da. Urte pasatxo honetan ikusi ahal izan dugu herri mugimenduaren errealtate hori bizia dela, une oro berritzen ari dena, azken finean herri mugimenduak ere aitzindaritzatza paper bat jokatzeko duelako Euskal Herrian ●

■ **Mikel Aznar**

Joxemi Zumalabe
Fundazioko kidea

LENTE PROGRESIBOAK
3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziara ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua ahanztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordaintzea hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gailkargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Del ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu.

INDO

DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN

Hernani, 4 - DONOSTIA

D

Yasar Kemal

Txalaparta
116 orrialde
1.615 pta.

Txo

Agorila

hasketa eta masterizazio lanetan. Bestalde, Olivier Larronde anaia gitarrekin laguntzen izan du, Etzakiteko Xabi Solano soinu txikian, King Mafrundiko Philippe Bouthemy teklatuan, Txakunen ere aritua den Kittof Amorena akordeoian...

Baina, bada, «Harrapa airea»n aipatu gabe utzi ezin daiteken elementua: ordenagailua. Diskoko erritmoak ordenagailuz programatuak dira.

Dena ez da berrikuntza, baina. Txakunen harrari jarraiki, Itxaro Bordaren «Santxo Azkarra» olerkiaren bertsio berri batek ematen dio hasiera bildumari, «Santxo 98» izenez. Gainerako kantuetan, umorez beteriko hitzak topatuko ditu entzuleak batzuetan, kexu agertuko zaio Txo beste batzuetan, edota gogoetsatu. Folk, rock, funk, reggae, techno, rap, jungle... non kokatu Txok jorratu duen estiloa? Iturri desberdinetatik edan du musikari honek eta bere lehen bakarkako lanean ederki islatu du hori.

Anatolia inguruak eta bertako bizi-
modua ondo ezagutzen du Zilizia-
ko herriska batean jaio zen Yasar
Kemal idazleak. Xabier Aranburu
«Artzai»k euskarara itzulitako nobela hau
kurduak eta turkiarrak elkarren ondoan bizi
diren Anatoliako herrixka batean kokatua
dago, hain zuzen. Bertako gizon bat bere
emaztearen maitaleak hil eta herritarrek,
hildakoa mendekatzeko, emazteak hil be-
har duela erabakiko dute eta Hassan se-
meak hilketa burutu behar duela, gainera.
Dilema ikaragarria semearentzat: ama hil-
tzera behartu nahi dute aitaren memoria
mendekatzeko ●

Txoren lehen diskoa da hau. Zehatzago esanda, bere lehen bakarkako diskoa da. Izan ere, Txakun taldeko kantari moduan hiru disko, bi bideoklip, 400 bat kontzertu eta konpilazio mordoa utzi ditu atzean. Zazpi urteko jarduna, finen.

Txo edo Txomin Larronde estudio berezian aritu da lanaren grabaketan: bere etxean eta Paxkal Indoren estudio mugikorri esker jaso ditu diskoa osatzen duten 12 abestiak. Jaxinto Rodriguez aritu da na-

[illegible]

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

BILBO apirilaren 18a arte

"Ehun urte ehun aulki"
DZ diseinu zentruak erakusketa honetan diseinuren ikuspegia azaldu nahi du XX. mendean egindako ehun aulkiren bidez. Rekalde Aretoa

USURBIL azaroaren 15a arte

CAF-Elburys Zientzi Dibulgaziorako VI. Sariak eta I. Beka antolatu dituzte. Hiru sari (100.000, 50.000 eta 25.000 pezetakoak) eta beka bat (700.000 pezetako dirulaguntza) emango dira.

SARA apirilaren 5ean
Idazleen Biltzarra Egun osoan Euskal Herriko hainbat idazle bilduko da. S. Aziazen "Txinka" aldizkaria ere bertan aurkeztuko da. 18:30etan Jon Cazenaveren hitzaldia izango da.

KANBO apirilaren 3an

"Xabaltx"
Didier Real (pianoa), Karlos Subijana (alboka, txirula eta koroak) eta Xabaltxek (gitarra eta ahotsa) euren emankizuna eskainiko dute.

ONIZE-GAINE apirilaren 5ean

Haur Kantu Txapelketa Zuberoako 6 eta 15 urte bitarteko haurrek eskuhartuko dute finalerdi honetan. 16:00

AHTren Aurkako Asanblada

ASTIGARRAGA apirilaren 4a

AHTren Aurkako Asanbladaren mendi ibilaldia
Astigarraganik irten eta Kausororaino lau eguneko ibilaldia antolatu dute Urumeako mendietan barra. Izena emateko: 943 46 69 38. Beheko plaza 11:00

LARRAÑE apirilaren 11ean

Maskarada Idauze-Mendiko maskaradaren azken emanaldia izango da hurrengo igandean.

DURANGO apirilaren 19a arte

Julene Azpeitia Lehiaketa
Lau mailatan banatutako ipuin eta bertso paper lehiaketetan eskuhar daiteke. Lanak Udaleko Euskara Sailera igorri behar dira: Zeharkalea 3, 48200 Durango.

CAPARROSO apirilaren 3an

Gozategi Orioko taldearen doinu ezagunak entzuteko aukera izango da larunbatean. 1:30

Agendarako deialdiak hogei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen ediziozko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

fundazioa fundación

EUSKAL HERRIKO ITZULIA

Ostadar bihurri baten gisan ikusiko ditugu ziztu bizian; apirilaren 5etik 9ra. Baina maiz, ez gara konturatzen Olano edo Pantaniren erasoak ikus ditzagun, atzean suitzar ordulari baten adinako zehaztasuna behar dela. Horretan, ETBko lantaldeak ez du inoren inbidiarik.

DENA PREST, EGURALDIA EZIK

Helikoptero bat, bi moto zuzeneko irudiak lortzeko, hirugarren moto bat esatariarentzat, eta beste bi gaueko laburpenerako. Halaxe egiten dute txirrindulari denboraldi osoa ETBkoek, jendearen onespina jasoz; Eurosport-ek ere zuzenean emango ditu etapak. «*Ez gara munduko onenak izango baina duintasunez egiten dugu*» esaten digu Mikel Olazabal ETBko kiroletako buruak.

TOURRA GAINDITUZ. Halaber, apal-apal baina Tourrari berari aurre hartuz, bi gauzatan aitzindariak izan dira ETBkoak; alde batetik, «bideo-finish» delakoaren bidez, alegia, sprintetan kamera bat jarrita noren tubularra sartu den lehenengo jakiteko. Bestetik, ETBk hemengo enpresa batekin batera, sistema berria asmatu du aldi oro jakiteko ihesaldiak zenbateko zuloa duen tropelarekiko, GPS (satelite) eta programa informatiko bati esker motoen arteko distantzia neurtzen dute, txirrindulariei ezin baitzaie halako tramankulurik jarri. Kontuak kontu, iaz Tourrak aipatu sistema hori eskatu zion ETB-ri.

FRANTZIARREKIN IKASTEN. Hasierak aldiz, ez ziren hain samurrak izan. Lehenengo urtetan, telebistako emanaldia Frantziako Tourreko zerbitzu berezi bat alokatuta egiten zen, SFP enpresa, alegia, teknologia aldetik zerbitzu eksklusiboa zuena. «*Lauzpabost aldiz etorri ziren, baina behin urte horiek igarota, pentsatu genuen bazela garaia guk geuk teknologia horri heltzeko; pixkanaka hasi ginen loturak eta motoetan jarri beharreko tresnak finkatzen, ahal den koordinaziorik onena lortzearen gaur egun arte. Egia esanda aste honetan lanez gainezka ibiliko gara, Euskal Herriko Itzuliaz gain, beste bi proba zuzenean egingo baititugu: Lizarra eta Zornotzako sariak*».

LAINOEN GAINETIK. Hastapenean arazo franko izan zituzten, batik bat Euskal Herriko orografia erraza ez delako, inguru menditsuak, ordeka gutxi, eguraldia ia beti arerio zutela. «*Gogoan dut lehen bazegoela Ibardinen amaitzen zen etapa bat, ba, beti erauntsia genuen*». Izan ere, etapa amaieran behelainoa baldin badago zailtasunak egoten dira irudiak helikoptero-raino helarazteko. Hori gerta ez dadin, aurtun, esaterako, Herrera mendatean kamera autonomo bat izanen da. Nolanahi ere, egun bada teknologia bat hori konpontzen duena, baina hagitx garestia da. Mike-len esanetan: «*Gure aurrekontuak ez du horretarako ematen. Hegazkin bat laino gainetik bidalita GPS eta radarren bitartez posible du jakitea lasterketa nondik doan eta motoek harturiko irudia hegazkinera doa zuzenean. Giro eta Tourrean egin izan dute; Espainiako Itzulian ere eginhalak egin dira*».

HELIKOPTEROA BEHERA. Anekdotak ere ez dira falta; alaiak nahiz tristeak. Duela hamabi bat urte, Ibardinen bukatzen zen etapan, helikoptero bat autopistako kable bat jota behera etorri zen; ondorioz, pilotoa hil eta Andoni Basabe eta Lauzirika lankideak larriki zaurituak izan ziren. Hori ahaztuta, «*sarritan, epaileak gure unitate mugikorrera etortzen dira sprinta kamera geldoan erakuts diezaiégun*» gehitzen du Olazabalek. Beste hainbatetan, motoko gidariak despistatu izan dira, «*baina ez kanpoko itzulietan adina. Tirreno Adriaticon adibidez, duela gutxi ihes egindako tropela okerreko bidetik eraman zuen gidariak*». Desio bakarra dute: eguraldiak lagun gaitzala. Hain juxtu ere, jendeak uste duenaren kontra, okerreza ez baita euria edo hotza izaten, haizea eta behelainoa baizik. Itzulia Tolosan hasi eta Aiako San Pedron amaituko denez, espero dezagun zeruko zaindariak ortzia oskarbi mantenduko duela.

■ Aitzindari izan da ETB txirrindularitzan bi berrikuntza sartzen: «bideo finish» delakoa eta GPS bidezko sistema zehatza ihesaldiaren aldea neurtzeko.

B A I Z E R A !

«Sikofonia» azken txanpan sartua dagoela, egitasmo berria dakar Kike Amonarrizek. Ordu erdi eskaseko saioan eta hilaren 12an hasita, bera izango da lemazain eta aurkezle. Baina oraingoan, «Kike = barregura» ekuaziotik aldenduz, ez omen da umore saioa izango.

BERRIEN ALDERDI EZKUTUA

Izenburuak gure ikuspegi eszeptikoa adierazten du, kritiko eta jakinmina pizten diguna. Izan ere, euskaldunok zerbaiten aurrean «bai zera!» erantzuten badugu, informazio gehiago behar dugun seinale da, ez dugula erabat sinesten, somatzen dugulako badagoela zer edo zer ezkutuan. Alde horretatik, formula berria ez den arren, albisteek gibelaldea azaldu nahi luke «Ikuskin»-en ekoizpen berri honek, gaurkotasuna duten gaiak modu interesgarri eta atsegin batean azalaraziz.

Amonarriz bera eta Rafa Castellano gidoilari lanetan direla, gure gizartearen analisia egingo da albisteak hizpide hartuta. Halaz ere, gaurkotasunean oinarria duten beste saioen ondoan, enfoke arras ezberdina hartuko du «Bai zera!». Kikek argi utzi nahi du ez dela umore saioa izango, magazine informatiboa baino, «lehenik eta behin gertaeren ikuspegi soziala ematen saiatuko gara, deigarria edo ironikoa den zernahi. Ez da ordea, informatibo bat izango, baina bai informatiboa.

ALBERTO ELÓSGI

■ Magazine informatiboa izango da Kikerena. Asmoa: albisteek gibelaldea erakutsi gizartearen gogoeta egin nahiz.

Umore puntu bat ere egon liteke, noski, baina bigarren plano batean».

Euskarri bisual gisa, denetarik erabili-

ko da, bideoak, argazkiak eta objektuak. Atal ezberdinek osatuko dute hezur mamia, hots, sarreratxoak, albisteek azterketa, gehi garrantzitsuena, kolaboratzaileak, hausnarketa horretan laguntzeko hurbilduko direnak; desberdin bat egunero. Balioanizdunak, aski ezagunak eta kalaka duten lagunak izango badira ere, oraingoz haien izenik ez ematea nahiago dute guztiz lotu arte. Era berean, dinamismoa lortzearen bestelako osagaiak sartzeko aukera egongo da, aholkuak, jokak, eta abar. Illo horretan, nolabaiteko esperimenduak egingo dira, egunero egiteak aukera anitz eman ohi baitu.

Printzipioz, uda bitarteko apustua izanen da, ETB2ko albistegiaren ondorengo tarte horretan hasita, hirurak eta laurden inguruan, ETB1ean, jakina. «Erronka bikoitza da, eduki alde-tik freskagarri egiten saiatzeaz gain, ordu horretan konkurrentzia itzela izango dugulako. Ahalegin berezia egin beharko dugu gure tokitxo atzemateko» ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ «SIKOFONIA»KO BESTE BOST SAIO

Ez dute «Txiskolaren» pareko arrakasta erdietsi; planteamendua ere arras ezberdina zen. Dena den, iraupena ordu betera murritu dutenetik saio arin eta jostagarriago bilakatu da, Ansorenak gonbidatuari egiten dion elkarriketa koloretsu eta Amonarriz umore zipristinen bidez. Haatik, beste bost saio baino ez dira egingo; azkena beraz, maiatzaren 6an ●

■ BALIZKO ZUZENDARIEN IZEN DANTZA

Sugetzarrak gorian jarraitzen du. Orain arte Jose Felix Azurmendi Radio Euskadiko burua denon ahotan ibili da EITBko zuzendari berria izateko. Gorka Knorren izena ere plazaratu izan dute EAKoek. Azken egunotan oster, aipatu izenek indarra galdu eta norbait zeharo independentea aurkeztuko ote duten zurrumurrua zabaldu da ●

■ ARNOLD ETA DE NIRO EUSKARAZ «ZINE ORON»

Inoiz ez bezalako eskaintza daukagu «Zine Oro»-n. Azken urteotako film arranditsuenak euskaraz. Hilaren 11n Danny de Vitoren «Rosetarren gerra». Ondoren, W. Allenen «Broadway Balapean», P. Verhoeven-en «Desafio Total» delakoa, De Niroren «Bronxeko Istorioak» edota A. Minghellaren «Ingles gaixoa». Bazen garaia! ●

Betiko musikarekin asperturik? Bada, «Herrien ispilu» Joseba Etxarriren saioa zure neurrira dago egina. Mundu osoko doinu bitxiak biltzen dituen emankizuna egunotan duzue entzungai.

SIOUXEN ARIMA KANTAN

Arimaren ispilu omen da musika. Baita hauspoa ere.

Are gehiago herri xeheentzat, nortasuna eta bizimoldearen adierazgarri baitira. Horren haritik, musika eta hitza uztartzea du xede «Herrien ispilu» Joseba Etxarriren emankizunak. Bere aurreko saioaren bidez Ameriketako euskaldunak gugana limurki hurbilarazi ondoren, orain, mundu osoan barrena egiten den musika ezezagunarekin harrituko gaitu Etxarririk. Ordubeteko saioa hamaika herri xumeren doinu, aire eta moldeen inguruan arituz; besteak beste honako musika entzuteko parada izanen dugu: Maputxkeen doinuak, Rapa Nui

Bazkoko irlako kantu moldeak; edo Estatu Batuetako hispanoen egoera salatuz egiten den musika mota. Ameriketako euskaldunen doinuak ere ez dira faltako, hots, Kaliforniako Txinoko «Euskal giroa» taldekoak eta primizia modura, Kaliforniako

■ Bidaiazale amorratua izanik, behin ikusten diren argazkiak baino Josebak nahiago du grabazioak ekartzea.

hiru neskek osatzen duten taldea, euskaraz goitik behera aritzen dena, «Noka» izeneko. Halaber, Quebec-en egiten den musika gure artera ekarriko du, baita bertako indio natiboen hizkuntzetan ere. Azken batean, musika bera baino harantzago joan

nahi luke saioak. «Esaterako, Sioux edo Navajo indioen kantak ez dira inondik inora komertzialak. Maiz, beren doinuak monotonoak egiten zaizkigu esanahia eta zergatia ez dakigulako. Ba, hori ere azaldu egiten dut. Aldi berean etiketa berarekin indioen musika izeneko hibridoak agertzen dira gure gustuetara berariaz moldatuak» argitzen digu Josebak.

Urteko bidaia miresgarrien ondorioz, pixkanaka kanta bilduma ederra osatu du donostiarrak: «Bidaiazale porrokatua naiz, baina argazkiak baino gehiago musika ekartzen dut oroigarri gisa, eta lagunen bat norabaitera joanez gero, bertako musika ekar diezadala eskatzen diot». Momentuz hamabi irratia entzungo baditugu ere, litekeena da gehiago egitea. Zita: apirilaren hasieratik 10eraino, gaueko 8etatik 9ak arte ●

A u r p e g i a

■ *Isabela Barreix*

«Denetarik egiten ikasten da gehien»

*Animatzaile lanetan dabil
Xiberuko Botzan*

Denbora gutxi badarama ere, urtebete eskas, gustura ari da 24 urteko muskildarra. Goizetan aurkezle lanak ez ezik, kontabilitate pixka bat ere egiten du, kudeaketa eta administrazio ikasketak eginak baititu. Orain, berriak ematen ere hasi da. «Denetarik egiten ikasten duzu gehien; oso lagungarri da, baina jendearekin duzun harremana da politena; eta zailena, beharbada, berriemate izateko jendearen

aitzinean zeharo ontsa ezagutu behar direla sail guztiak». Etxean ikasi zuen euskaraz Isabelak «pixkanaka galdu baina hamabost urterekin alfabetatu egin nintzen. Hemengo gazteria hasi da ikasten, Basaburuan adibidez, gazte batzuek nahi dute berriaz mintzatu. Nihaur festa giroan nagoelarik, aurretik ezagutzen ditudanekin frantsesez, baina mas-karadaren bidez gehiago euskaraz» ●

B a g a k

■ ZEIN EREDU NAHI DUGU EUSKAL IRRATIRAKO?

Denek dute iritzia ETBk izan behar lukeenaz, manifestua kaleratu dutenek, oposizioek, eta abar. ETB eta TVE1ko informatiboen behaketa agindu behar omen dute, gainera. Zurrumbilo honen erdian ordea, irratiaz zeharo ahaztu direla dirudi. Aipatu idatzian hitz erdi bat ere ez. Akaso, telebistarako egin gomen-dioak irratirako aplikagarri dira. edota dena ongi doa irratian? Bata ala bestea izan, telebistan bezala, argi dago nahi dugun eredu gainontzeko irratien testuinguruan kokatu behar dela, jakinki euskaldunok egunero jasaten dugun eraso mediatikoa gorenena iristen dela irratian ●

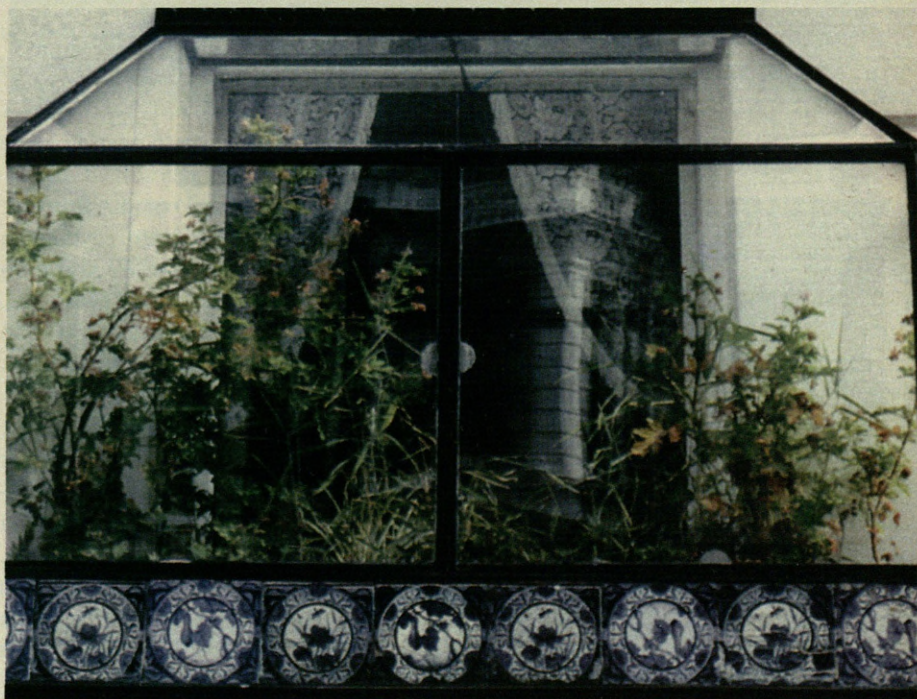
L A N D A R E A K

Landareek etxe barruak jazten dituztela zalantzarik ez dago, baina eguraldi atsegina egiten du Euskal Herrian landareak kanpora ateratzeko moduan. Tarteka haizea hartzea komeni zaie.

HAIZEA HARTZERA

Guk bezala etxe barrunbetan behar baino denbora gehiago egiten duen landareak, kanpoko haizeaz gozatzeko izugarrizko antisia izaten du. Etxe barruetan edukitzen ditugun ia landare denak tropikoetatik ekarritakoak dira eta ehunka urte batzuetan gurea egiten diren artean hango giroa izango dute beti, beti, amets. Gurea gogorra dela iruditzen bazaigu ere, gehienez, makutsik ibiltzeko moduko eguraldia dugu. Honek berak adierazten du etxe barruko zokoetan kopetilun, bizimodu eskas horretara etsita bizi diren landare gehienek ia urte osoa kanpoan ere ederki asko iraungo luketela. Eta kanpoan irauteak bizitzea esan nahi du, eta kanpoan bizitzeak alde ederreko bizipoza ematen duela...

Udaberriaren etorreran geroen bu-ruari lizentziaren bat ematen diogun eran, hartu landareak eta balkoira, atarira, etxe-atzera... atera haizea hartzera. Landareak hostajeta leuna badu egunero-egunero eman busti eder bat goitik-beheraino. Hosto bilotsuak baditu behetik ureztatu, ne-
güan baino zerbait gehixeago eta maizago. Egun gutxi barru jabetuko zara beste distira bat duela, puja tentetu egin zaiola, tarteka irribarreraren bat ere luzatuko dizu, zeurea haina bere gogoa betetzea eskertzen dizun seinale eta hurrengoan ere ahaztu ez deza-

■ Nahiz eta askotan eguraldiak ez lagundu, landareek haizea hartu beharko lukete.

zun, ez baita tontoa.

Landareei lore zikin horiek deitzen dien Mertxe tikiaren seme handienak esaten duen eran, azkar eta, batez ere, sakon hitzegiten duenari azkar aditu behar omen zaio. Landareen irribarreari ere bai. Kanpoan eduki ezazu eta besteen putzekin ere

gorritzen den lagun hori bixitara etortzean sartu etxera eta zeure gogoa bete; plantta egingo du bai landareak, baina gero azkar arraio kanpora ateratzekotan, bere-berean plantta eginez ez, ikusgarri egongo baita ●

♦ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

Haurra Xutik

Oïhal bat, antzezle bi eta bi maleta haundi

Théâtre des chimères.

Apirilak 10, 8etan, Pagoarten (Oiartzun-Ergoien).

Egilea: Andrée Chedid. **Zuzendaritza eta moldaketa:** Jean-Marie Broucaret.

Eszenografia eta jantziak: Anne-Marie Piohuée. **Maskarak eta atrezzoak:** Annie Onchalo. **Musika:** Pascal Gaigne. **Argiztaketa:** Pierre Auzas. **Antzezleak:** Olatz Beobide, Txomin Heguy.

Aralar, arbasoen bila

Aralarko mendizerra, mendizale guztien erreferentzia dugu. Bertan Nafarroa eta Gipuzkoaren arteko muga egoteak, gertaera historiko aunitzetako tokia bilakatu du, baina honez gain gure arbasoen aztarnatokiak urratsek gizakiaren agerpenak norainokoak diren erakusten ditu. Aralarko trikuharrietako estazio garrantzitsuetarik zenbait eredu bisitatuko dugu eta hauek ezagutzearekin batera artzain kultura eta munduan murgilduko gara. Pagoen artetik larredietara, paisaje karstikoaren elementu ezberdinak agertuko zaizkigu, dolinak, lezeak eta bestelakoak. Hauei esker ulertu ahal izango dugu, nola sekulako euri jasotza izan arren inolako errekarik agerian ez den.

■ Neguak askotan ilunak badira ere, batzuetan argi izpiek basoa argitzen dute.

MIKEL OZKOIDI

sierakoak badira ere, zahar berritze lanetan Erromaniko aurreko aztarnak aurkitu ziren. Baina, akaso, bertako osinean gertatutako istorio apokrifoa da eza-gutuena. Istorio honek dioenez, Dona Mikelek Goñiko Teodosiri dra-goia agertu zitzaionean laguntza eskaini zion. Dona Mikel eta Goñiko Teodosiri gertatutakoa dela-eta, makina bat txokotako jendea erromes bezala bertaraten da, gainera gure mendizaleen hastapenetatik,

logiaren pertsonaia batzuk direla, eta izen honen bidez Euskal Herriko hainbat aztarna zahar izendatuak izan direla, adibidez iruinariak, trikuharri zenbait eta harrespilak, azken hauek Jentil baratza hitzez deitatuak izan badira ere. Jentilen itzala atzetik datorkigula, gaurko ibilbideak Aralarrekin duen xarma guztia erakutsiko digu.

Lehenengo indarrak maldan gora xahutu beharko ditugu, baina ikusgarriak diren zenbait toki badenez, ez dugu ibilbidea etenik gabe egin beharrik. Berrito indarrak errekuaratzeko, Albiako trikuharria ikusteko atsedenaldea egingo dugu. Trikuharri hau, ibilbidean zehar bisitatuko ditugunak bezala, Neolito eta Brontze garaikoa da eta aipatu trikuharri guztiek ezau-

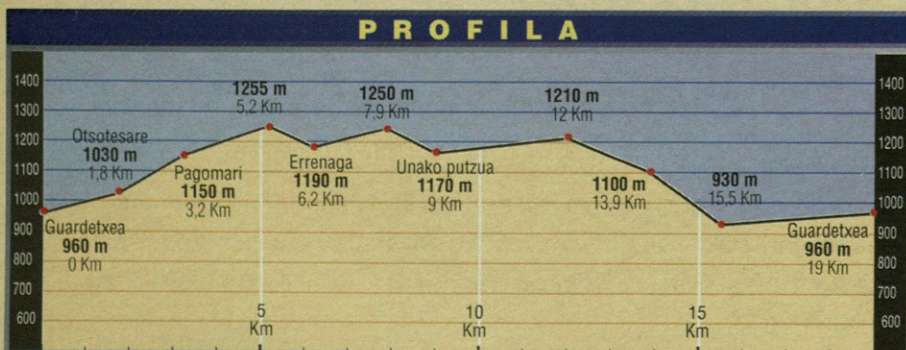
Ibilbidearen abiapuntua Guardetxan bertan dago, Baraibarretik Dona Mikel santutegirako errepidearen bihurtune batean. Ibilbidea motza denez, bukaeran Santutegirako igoera bizikletaz egitea gomendatzen dugu. Santutegian elizaz gain ostatua dago eta bertatik, Altxueta mendia atzean dugula, sakanaren ikuspegi ederraz gozatu ahal izango dugu. Elizaren lehen erreferentzi historikoak XI. mendearen ha-

bazterreko ekintza izanik, nazionalismo kutsua suspertu zuen, biltoki eta erreferentzi gunea bilakatu.

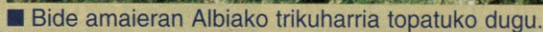
Aparkalekuaren bukaera ate bat dago, eta honen aldamenean ipar eskiko ibilbidearen seinaleak, Jentil Harriak izeneko bidearen hasieran. Izen honek aditzera ematen duen gisa, ibilbidean barna historiaurreko hainbat aztarna ikusgai izanen dugu. Kontuan izan Jentilak euskal mito-

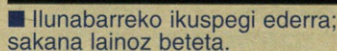
■ Arretaz ibili, Igaratzako iruinaria bezala

(5 km), gurutze batean ezkerreara jo, eta goruntz pixka bat igo eta gero, 200 metro inguru xenda batetik behera egingo ditugu. Ertzaren ingurutik, jaitsi beharra dago. Hemendik bertze bidetxo hartu, zeinak eskuinetik bira emanez, Erreniagakoko aterpe eta iturrira eramango gaituen. Zuzen bidetari helduz harantxo batetik Igaratzako zelaietaraino, non norabiderako plano bat duen harrizko mahai bat aurkituko dugu, (7 km). Hemendik eskuinera jo, gurtarrastoei goruntz jarraituz, trikuharri lepota arte. Handik 200 metrotara izen bereko aztarnak ikusgai dira. Gero beheruntz jarraitu larreditik Unako putzuraino (9,9 Km). Urmaela eskuinean utziz, ezkerretik, maldatxo ba

◆ MIKEL OZKOIDI

FITXA TEKNIKO A

Lekunberri

OHARRAK
Kontu handia izan
lainoarekin, Igaratzatik
Belokirarteko bidean
arras erraza baita
galtzea.

GARAI EGOKIA
Edozein
urtarotan

ZAILTASUNA

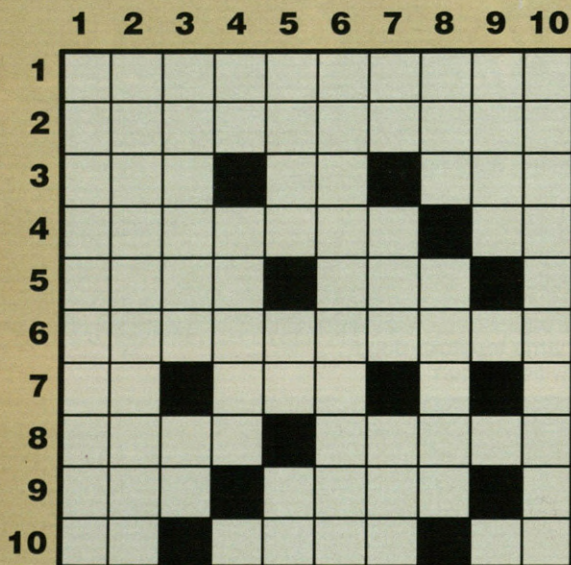
LUZERA
19 Km

DENBORA
2 ordu 30 min.

DESNIBELA
350 m

BIBLIOGRAFIA
• Altsasu 24-7 (114)
Servicio Geográfico del
Ejército

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Neskatoak. 2.- Poztasuna. 3.- Haizen horrek. Estrontzioa. Edari alkoholodun. 4.- Ekialdeko erlijio-irudiak. Zapiaren erdian. 5.- Luzera-neurria. Naizen hau. Bokala. 6.- Oparotasuna. 7.- Nafarroako ibilgailuetan. Bururatu. Bokala. Kontsonantea. 8.- Daude. Lauso. 9.- Eako biztanle. Esperoan. Berrogeita hamar. 10.- Nor, pluralean. barazki-mota. Infusio-mota.

GOITIK BEHERA

- 1.- Nahikaria. 2.- Jakiak. 3.- Sakonera handia duena. Kontsonante bikoitza. 4.- Modu atzizkia. Ugaria. Kontsonantea. 5.- Emakume zahar. Idi, hitz elkarketan. Herri hizkeran, zer. 6.- Pluralean, armiarma izugarria. 7.- Islandia. Suari dariona. Herri giputza. 8.- Lurralde. Lurrin. 9.- Artzainen janari-kopurua. Uranioa. Kontsonantea. Tona. 10.- Kanpaiak jotzen dituen.

Kikeren Umorea

APENDIZITIA

Igande goiza izateko, Arantza ibi-lera azkar samrrean dabil goizean goizik.

-Neska, zer dun horren azkar joa-
teko? -galdetu dio Miren bere lagu-
nak.

-Ez dakin! Senarrari gaur bertan
egi behar zionate ebaketa: apendi-
zea.

-Apendizea? Eta zer dun hori ba?

-Sabel azpian dagoen gauza txiki-
txo bat... ia ezertarako balio ez
duen gauzatxo bat eta aidanez,
askoz hobeia omen da lehenbaile-
hen kentzea.

-Aizan! Bazekinat zer den! Ba
nik ere gaur bertan esan behar zio-
nat senarrari!

MARTITZETIK BUELTAN

Astronauta lurreratu berria da.
Martitz zapaldu duen lehen gizakia
da. Bere inguruan konta ezin ahala
kazetari bildu da..

-Egia al da Martitz hilda dagoela?

-Astegunez bai, baina ez pentsa,
larunbat gaez asko animatzen da.

Letra Zopa

L	A	P	I	T	Z	A	K	A	O	N	A	S	T	A	M
N	I	T	O	N	P	L	O	A	K	O	S	A	S	A	I
A	N	D	A	R	R	T	E	P	I	N	I	N	X	T	H
L	U	S	A	K	S	Z	E	L	I	B	I	A	T	B	I
E	I	R	M	A	R	G	O	L	A	N	A	A	R	L	S
R	X	T	E	A	L	B	R	A	S	A	T	O	K	A	E
A	O	K	E	R	R	E	Z	T	O	M	T	Z	I	N	A
U	R	Z	A	O	G	K	I	R	T	X	Z	E	E	K	A
K	T	N	X	A	P	A	O	L	A	D	U	I	L	L	E
A	U	T	S	A	T	E	L	A	P	A	N	N	T	E	A

Aurki itzazu
letra zopa
honetan
margolari
batekin
loturiko 10
hitz.
Hitzak
ezker-
eskuin,
goitik-
behera edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

★	B	★	B	★	I	★	I	★	O	★	U
Z	I	B	I	L	I	Z	A	Z	I	O	A
★	L	A	K	E	T	★	I	A	Z	★	D
★	R	A	T	I	O	★	A	R	A	B	A
★	N	E	B	A	★	T	I	R	O	★	A
★	N	I	★	G	A	R	R	A	S	I	A
★	B	★	Z	★	H	E	R	I	O	★	R
Z	I	B	I	L	I	Z	A	Z	I	O	A
★	L	A	K	E	T	★	I	A	Z	★	D
O	L	I	O	★	S	I	★	R	★	G	A
★	A	L	I	G	A	T	O	R	E	★	A
I	B	A	N	★	K	U	I	A	★	I	G
★	O	R	A	I	★	N	★	K	A	N	A
A	N	A	K	O	N	D	A	★	L	A	R
★	A	K	★	I	N	U	R	R	I	★	A

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Diamanteak. 2. Urrikia. La. 3. Iran. R. Lar. 4. Ninduen. Ir. 5. Tatuatua. A. 6. A. Za. Zeken. 7. Soa. Han. Ti. 8. Utzi. T. BEZ. 9. Nauka. Kana. 10. Ar. Aulkia.

Goitik-behera: 1. Duintasuna. 2. Irria. Otaz. 3. Arantzazu. 4. Mindua. IKA. 5. Ak. UA. H. Au. 6. Niretzat. L. 7. Ta. Nuen. Kk. 8. E. L. Ak. Bai. 9. Alai. Etena. 10. Karrantza.

A	U	L	I	U	K	I	N	K	L	G	O	L	D	E	A
D	Z	E	A	T	E	G	O	A	N	A	T	I	T	E	B
A	R	I	N	E	T	B	I	X	R	R	X	O	R	A	R
I	R	K	E	O	I	D	E	R	S	A	S	A	R	G	I
A	R	A	N	E	K	A	Z	A	R	I	A	I	E	P	
T	I	U	N	O	D	L	A	I	L	K	T	E	T	S	K
I	B	D	Z	N	E	A	B	S	I	Z	T	L	A	M	S
G	H	L	R	B	A	T	I	N	E	I	R	E	A	R	I
I	N	T	S	U	T	H	O	A	E	E	R	A	G	A	R
A	G	A	I	N	G	A	P	N	A	R	A	B	N	A	G

Hitz Gezidunak

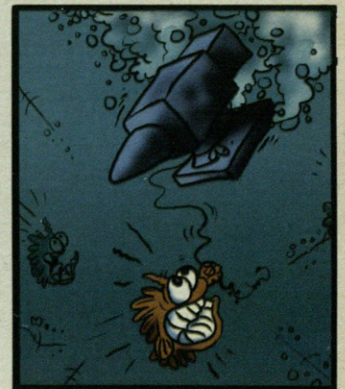
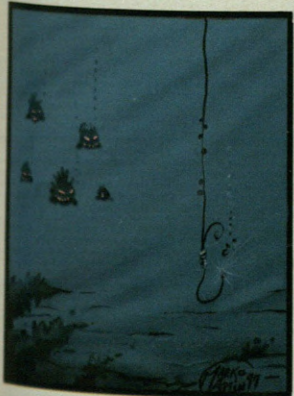
	Gazteen multzoa	Bizk., katea	Hitzez adierazi	Antzuaren nolakotasuna	Lohitu	Ikatz bihurtu
	Mahats-landareak	Umea	Titanioa	Oxigenoa	Toka, du	Interjekzioa
	Puska			Neurri apalekoa		
	Bururatua			Emakume zaharrak		
			Higuina			Azkene-koa
			Ahuntza-ren ar			Irabaziak atera
	Gaixoa		Istu		Tente	
	Basatia		Barazki-mota		Bokala	
Poztasun	Ez arra	Arrakasta handiko				
Europako estatua	Argazkiko herria	Ez eme				
			Zorua		Utik!	Ikas eta Ari
			Lurrin		Garbia	
Basapizti-mota			Nafarroako goi-ordokia		2	
Erretzeko tresna			Aurizki latinoa		Röntgen	
		1.000	Artsenikoa	Markak		
		Kontso-nantea	Izaki mitologikoa	Detekta-gailu		
Infusio-mota	Metala ur-tzeko ontzia				Sodioa	Tantalioa
Burduntzali	Nonbait				Sortu	Ospea
		Musika nota	Kasik	Lapurdiko herria		
		Tona	Eako biztanle	Infin., ukitu		Besta
Sentipena					Errep., txori-mota	Kontso-nantea
Auto-mobil					Her, hizk. eta	Iridioa
		Gipuzkoa-ko herria	Frantziako lurraldea			
		Bokala	Bokala			
Oso txiki		Etsaia			Jardun	

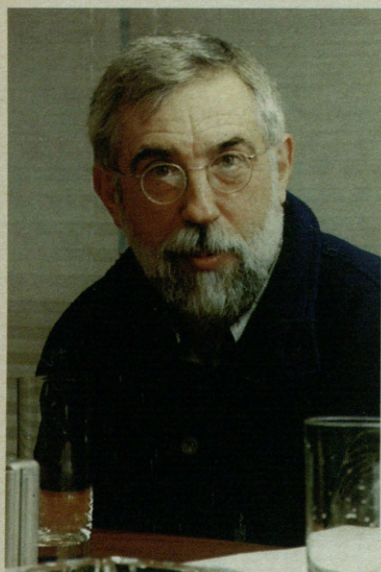
Argazkia: Lapurdiko herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

EMILIO LOPEZ ADAN
'BELTZA'

LURRALDETASUNA ETA DESPISTEA

Zazpiak bat famatuak edukina badu, hauxe dateke: edozein herrialdetan gertatzen dena euskaldun guztion ardura dela. Azken urteotan, eta hizkuntzarako behintzat, badirudi enteratzen ari garela. Euskal Herri osoa zeharkatzen ari den Korrika bezala, elkarte eta erakunde nahikotxoak dabilta mugaz bi aldeetan: Idazleen Elkarte, Euskaltzaindia, AEK, Euskal Herrian Euskaraz, Eusko Ikaskuntza, Kontseilua... Oso ondo. Baina, batzuetan, mugari tiro egiteko gogoak ondorio aldrebesak ditu. Harreman instituzionalak direla eta, Iparraldearekin elkar lanean aritzeko gogoak edozein leku egokitzen jotzen du eta, finean, edozer onartuz behar dena ahazten eta baztertzen da. Horren argitzeko, artikulua bat idatzi dut Hegoaldeko begira; Iparraldeko alderdi eta elkarte euskaltzaleak ezagunak badira ere, hemengo joko politikoa ez da oso gardena bestaldekoentzat, eta jarrera desegokiak on-dorioek ez dute onik egiten.

“Iparraldean euskararen ofizialtasuna eta euskal departamendua eskatzen direnean, asmoa argia da: ahalak dituzten instituzioak ezartzea euskal komunitatearen zerbitzuko. Hegoaldeko elkarte, erakunde ta instituzioek konprenitu behar dute zer den eskakizun horien helburu estrategikoa eta, gure arazoak euskaldun guztienak direlako, lagundu”

GAI batean zentratuko naiz: Garapen Kontseiluko Hautetsien azken asmoa, hau da Hizkuntz Kontseilu baten sortzea Euskal Kultur Erakundearen barnean. Eta asmoaren helburu bat azpimarratuko dizuet: Hizkuntz Kontseilu horri eman nahi dioten eginkizunik bat, alegia Erkidego Autonomo eta Nafarroako erakunde eta instituzioekin elkarlana bideratzea.

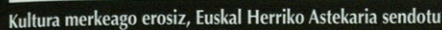
Larri larri ikusita, badirudi hizkuntzaren bizitzarako aurrera pausoa dela, Iparraldean zerbait ofizial izango baita Hegoaldearekin harremanak bideratzeko. Baina... Lehengoz berak mogitu ziren beren kargukideak ikusteko, hau da eskualde, departamendu, erkidego edo erreinu zaharra gobernatzen duten hein bereko kargudunen artean negoziatzeko. Autobideak garrantzitsuak badira, euskara batere ez. Gure hizkuntzarako, ez dira hemengo nagusiak oso urrun joango: botererik gabeko egitura batean, azpi-egitura bat sortuko dute. Joko berezia, zinez.

Akitaniako eskualdeak badu lehendaka-

ri-orde bat, Ricarrère jauna, hizkuntza eta kultura erregionalen kargua duena; Pirinio Atlantikoetako departamenduak misio arduradun bat izendatuko du, funtzionario bat, Departamenduko hizkuntzetaz arduratzeko. Baina, oro har, ez Eskualdeak ez eta Departamenduak ere ez daukate euskararako inongo egitura ofizialik, inongo hizkuntz politikarik, eta, beldur naiz, bost axola zaie. Gehiago dena, hemengo boterearen partaide direnak bazterrean utzirik, Hegoaldeko Gobernu eta Aldundiekin mintzatzeko lana delegatzen diote instituzio ez den eta erabakitze ahalmenik ez duen dirurik gabeko erakunde bati. Euskararentzat mespretxu marka ez bada, zer da ba?

LABURTZEKO. Iparraldean euskararen ofizialtasuna eta euskal departamendua eskatzen direnean, asmoa argia da: ahalak dituzten instituzioak ezartzea euskal komunitatearen zerbitzuko. Hegoaldeko elkarte, erakunde eta instituzioek konprenitu behar dute zer den eskakizun horien helburu estrategikoa eta, gure arazoak euskaldun guztienak direlako, lagundu. Hemengo instituzioei etengabeki eskatu behar diete hizkuntz politika egokia bidera dezaten, Hegoaldean duen mailan: Estatua, Eskualdea eta Departamendua. Heine bereko mintzokideak izatea, minimoa da. Eta politikari eta instituzioen erantzuna desegokia bada, garbi erakutsi behar diete aldatzeko denbora heldua dela eta Hegoaldeko euskaldunak ere ase direla.

Hemengo elkarte eta erakundeekin elkar lanean jarraitu behar da, noski, baina asmatu diguten zepoan erori gabe: elkarte militanteen iritzia kontra sortu nahi duten Hizkuntz Kontseiluak Abendaño Kultur Patronatoak baino ahal gutxiago izango du Kultur Erakundeak egiten duen lana gutxietsi gabe, gogora dezadan Iparraldeko Kultur Ministeritza ez dela, ez ahalaz ez eta politikoek duten garrantzi instituzional eta sinbolikoaz. Bego bere lekuan eta hautetsiek har ditzaten beren erantzukizunak ●

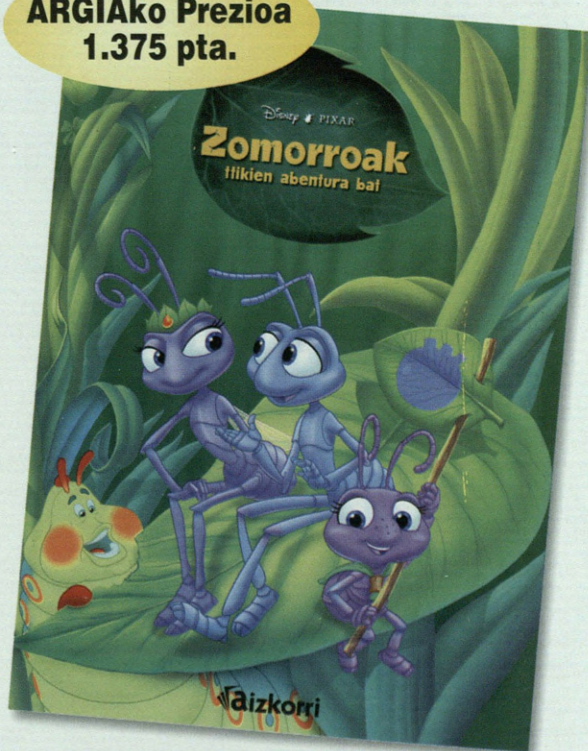

Bidalketa gasturik gabe etxean jasoko duzu

Kaleko Prezioa
1.700 pta.

ARGIAko Prezioa
1.375 pta.

Hala ere, ezbehar bat dela eta, inurriek prestatu dieten oparia galdutako egin da. Hopperrek, guztiz sumindurik, ale-zerga eramaten ez badiote, kolonia akabatuko duela mehatxatzen dio Erreginari. Nola eman irtenbidea horren denbora gutxian?

ETA EZ AHAZTU

1.300 pta.

950 Pta

1.500 pta.

1.200 Pta

"BIDE ERTZEAN" KANTUA, POESIA ETA DESIOA

ARANTXA URRETABIZKAIAREN "KOADERNO GORRIA"

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

ESKAERA: IZEN-DEITURAK

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA

PREZIOA

ALEAK

GUZTIRA

[illegible]

☐ VISA:

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

Epea:

--	--

--	--

☒ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ **KONTUA:** TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____ N.A.E./N.I.E. _____

[illegible]

Euskal Herriko Sagardotegien Mapa

BERRIA

...eta gainera:

- Sagardoaren mundua
- Bibliografia
- Loturak
- Euskaraz, gaztelera eta frantsesez

www.argia.com/sagardoa

